

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจ
กับกระบวนการจัดการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

โดย

ร้อยตำรวจเอก ชรินทร์ น้อยเล็ก
ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและคดี
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการดำเนินคดีความผิดฐานลักทรัพย์ที่กระทำกับสินทรัพย์ดิจิทัลและข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์” ลักษณะวิชา การเมือง ของ นายปรัชญา ศรีอัมพรแสง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2562 - 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย ร้อยตำรวจเอก ชรินทร์ น้อยเล็ก **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ ๖๒

การศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชนและนานาอารยประเทศ เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเลือกตั้งในทุกขั้นตอน ซึ่งหากสามารถพัฒนาศักยภาพของตำรวจให้สูงขึ้นทั้งในด้านความรู้ทางกฎหมายเลือกตั้ง ความรู้ในกระบวนการเลือกตั้ง การป้อมปรามหาข่าวของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบด้วยย่อมส่งผลให้ผลการเลือกตั้งออกมาอย่างเป็นที่ยอมรับของประชาชนแน่นอน กลับทั้งจะมีผลทำให้ได้ผู้แทนปวงชนชาวไทยที่ประชาชนมีความต้องการให้มาบริหารประเทศจริง ๆ ไม่ใช่ได้มาโดยการซื้อเสียงขายสิทธิ การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น อาจดำเนินการได้หลากหลายวิธีและหลายรูปแบบ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาว แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าสามารถดำเนินการได้ แม้จะไม่ทำให้การจัดการเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรมทั้งหมด แต่ก็จะทำให้การเลือกตั้งดีขึ้น และเป็นจุดเริ่มที่จะทำการเพิ่มประสิทธิภาพในส่วนงานอื่น ๆ ต่อไป เพื่อจะได้ช่วยกันจัดการเลือกตั้งได้อย่างบริสุทธิ์และเที่ยงธรรม สมดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายวชิราวุธ อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒ ที่ว่า “.....ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้.....”

Abstract

Title: The optimization of the police to manage the election process.

Subject: Politics

Researcher: Pol.Capt. Chanin Noilek, **Course NDC Class 62**

The study about, Guidelines for increasing the efficiency of the police in process to organizing the election of members of the House of Representatives for efficient management of elections. Accepted by the citizen and civilized countries because police have an important role to get involved in the election process at all stages. Which will make the citizen certainly accept the results of the election, if it can be able to develop the potential of the police to higher in the legal knowledge of elections, knowledge of the electoral process, voting for news of electoral perpetrators, including the publicize to the citizen. In turn, it would result to the representatives whom actually want to run the country, not from the Election fraud. Enhancing the efficiency of the police officers may perform in a variety of ways and forms, both in short and long term. Even if the elections may not completely fair, but the researcher believes that if the plan is doable, it will make the elections better eventually. And it is also a starting point for continue increasing efficiency in other segment that helps to manage elections honest and fair. As the Royal Guidance of His Majesty the King Bhumibol Adulyadej once said, "...In nations, there are both good and bad people. No one can convince any others to be all good completely. Making the whole nation at peace is not transforming all citizens to be good people, but it is to support good leaders to rule the nation and to control bad people not to rise in power, nor to cause the chaos...", in the Sixth National Scout Convention Grand Opening at Vajiravudh Scout Camp, Sriracha, Chonburi on December 11th, 1969.

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหายุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม เป็นที่ยอมรับของประชาชนและประเทศต่าง ๆ และเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเรื่องนี้ เนื่องจากเคยรับราชการอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และปัจจุบันยังเป็นบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีหน้าที่วิเคราะห์ศึกษากฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง และหากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้ก็จะเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม เพราะสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองผู้สมัคร พรรคการเมืองที่จะเข้ามาสู่การใช้อำนาจ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้จะให้ความรู้และเป็นประโยชน์แก่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้อ่านทุก ๆ ท่าน

ร้อยตำรวจเอก

(ชรินทร์ น้อยเล็ก)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก พลโท นักรบ บุญบัวทอง และ พันเอก ถนายน ขำวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการวิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณท่านเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้ให้ความร่วมมืออนุเคราะห์ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นสิ่งบูชาคุณ บิคา มารดา และครูบาอาจารย์ ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยครั้งนี้

ร้อยตำรวจเอก

(ชรินทร์ น้อยเล็ก)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
แนวคิดการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย	๖
แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	๗
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง	๑๓
ทฤษฎีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	๑๓
แนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจ	๑๓
ทฤษฎีระบบ (System Theory)	๒๒
ทฤษฎีแก้งปลาหรือแผนผังเหตุและผล (Cause and Effect Diagram)	๒๔
ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนคดีอาญา	๒๖
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๑
บทที่ ๓ แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้ง	๓๗
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมาย	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ช่วงประกาศให้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง	๓๗
ช่วงการดำเนินการเลือกตั้ง	๔๔
ภายหลังการเลือกตั้งหรือประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง	๔๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๕๑
ผลการศึกษา	๕๑
เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย	๕๑
ชุดเคลื่อนที่เร็ว	๕๕
คณะกรรมการสืบสวนไต่สวน	๕๗
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๐๐
สรุป	๑๐๐
ข้อเสนอแนะ	๑๐๐
บรรณานุกรม	๑๐๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๐๖

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกิดวิกฤติ หรือปัญหาอุปสรรค ความขัดแย้ง ความแตกแยกของประชาชน อีกทั้งปัญหาการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ยั่งยืน เกิดจากการใช้อำนาจของนักการเมืองที่ไม่สุจริต ไม่ชอบธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง การใช้อำนาจในการปกครองบ้านเมืองที่ไม่ชอบธรรม โดยการใช้อำนาจของนักการเมืองในการปกครองบ้านเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่ทุจริตการเลือกตั้ง การซื้อขายเสียง ดังนั้นการที่จะส่งเสริมคนดีให้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมไม่ให้คนไม่ดีปกครองบ้านเมือง และก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน ได้บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการควบคุม การเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม มีอำนาจในการวางระเบียบ ประกาศที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และมีอำนาจในการวินิจฉัยข้อโต้แย้ง ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสั่งให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งหรือทุกหน่วยในเขตเลือกตั้งนั้น หรือการเพิกถอนคุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้ง อย่างน้อย ๑ ปี เมื่อพิจารณาแล้วเชื่อได้ว่า มีผู้สมัครมีการทุจริตการเลือกตั้ง หรือสั่งให้มีในการเลือกตั้งใหม่ก่อนการประกาศผลรับรองการเลือกตั้ง และรวบรวมพยานหลักฐานให้ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ พิเคราะห์เพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง

การจัดการเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้ง แต่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้ง ทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่กระทรวงต่าง ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจ มักมีประเด็นถูกร้องเรียน ประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งก็คือการวางตัวไม่เป็นกลาง ซึ่งถือว่า มีความสำคัญมากโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ ได้บัญญัติไว้ว่า “กรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นใดในพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ใดกระทำการโดยวิธีใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือให้ผู้สมัครผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือทำให้ผู้สมัครผู้ใดไม่ได้รับเลือกตั้ง ต้องระวางโทษ...”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๘ ได้บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ...” และพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๔ ได้บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีปรากฏข้อเท็จจริงว่า ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐกระทำการใด ๆ โดยมิชอบด้วยหน้าที่ และอำนาจอันเป็นการกีดกันแก่ผู้สมัครใด หรือดำเนินการใด ๆ ที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มอบหมาย มีอำนาจสั่งให้ยุติหรือระงับการกระทำนั้นได้ ให้กรรมการการเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำ ตามวรรคหนึ่ง มีอำนาจสั่งให้ระงับการกระทำนั้นได้ แล้วรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ” โดยสรุปแล้วคือให้เจ้าหน้าที่ต้องวางตัวเป็นกลางในการเลือกหรือเลือกตั้งทุกระดับ ซึ่งพฤติกรรม หรือการกระทำที่ถูกร้องเรียน เช่น ช่วยติดป้ายหาเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง ช่มชู้ประชาชนให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ตนชอบ ช่วยหาเสียงให้นักการเมือง เพื่อหวังเลื่อนตำแหน่ง ติดตามนักการเมืองไปหาเสียง ให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือ หัวคะแนน ขึ้นพูดสนับสนุนผู้สมัครบนเวทีหาเสียง ช่วยหาเสียงระหว่างรักษาความปลอดภัย ให้ผู้สมัครเข้าร่วมประชุมที่หน่วยงาน คัดสดีกเกอร์ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่บ้านพัก หรือยานพาหนะ ใส่เสื้อสัญลักษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง ติดตามรักษาความปลอดภัย โดยไม่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัด ช่วยขับรถหรือยานพาหนะอื่น ๆ

หน่วยงานหลักที่กฎหมายบัญญัติให้มีหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งร่วมกับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม คือสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ โดยที่สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในหลาย ๆ บทบาท ทุกขั้นตอนของกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งถ้าหากสามารถทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกขั้นตอน จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่ ของประเทศจะบังคับใช้กฎหมายกรณีมีผู้กระทำความผิดเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสืบสวน สอบสวน การป้องปรามไม่ให้มีผู้กระทำความผิดอีกทั้งให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้สมัครพรรคการเมือง ให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายเลือกตั้งที่เกี่ยวข้อง ทำให้ลดการร้องเรียน ฟ้องร้อง การทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งและลดการร้องเรียนเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้ง จากภารกิจของ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจะเห็นว่าหากเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับ การเลือกตั้งแล้วก็จะเป็นส่วนสำคัญในการที่จะนำไปสู่การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม โดยมีการ

ฟ้องร้องหรือร้องเรียนเฉพาะกรณีที่มีการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งจริง ๆ เท่านั้น นำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนต่อไป

เมื่อมีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง กรณีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น ในการที่จะดำเนินการจัดการให้มีการเลือกตั้ง บุคลากรในการจัดการเลือกตั้งตั้งแต่กรรมการประจำหน่วย และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย คณะกรรมการประจำเขตเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการสืบสวนไต่สวน ซึ่งบุคลากรต่างจะมีทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น บุคลากรในหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้งในทุกหน่วยเลือกตั้ง อีกทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการสืบสวนไต่สวนชุดเคลื่อนที่เร็วเพื่อป้องกันการทุจริตเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งในกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นพนักงานสืบสวนสอบสวนกรณีมีผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง อีกทั้งการร่วมกับพนักงานสืบสวนไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการเข้าร่วมค้นหาพยานหลักฐาน กรณีศาลได้พิจารณาออกหมายค้นให้กับพนักงานสืบสวนไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

แต่จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ ซึ่งมีจำนวนเขตเลือกตั้ง จำนวน ๓๕๐ เขตเลือกตั้ง จำนวนหน่วยเลือกตั้ง ๕๓,๕๑๔ หน่วย และจำนวนหน่วยเลือกตั้งล่วงหน้าในเขตเลือกตั้ง ๑,๑๑๔ หน่วย จำนวนหน่วยเลือกตั้งล่วงหน้านอกเขตเลือกตั้ง ๑๗๑ หน่วย ใช้บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้ง ทุกหน่วยเลือกตั้ง สถานที่นับคะแนนเป็นจำนวน ๑๗๔,๗๑๗ นายเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่อนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจำนวน ๗๒๕ นายเจ้าหน้าที่ชุดปราบปรามและหาข่าวจำนวน ๒๕๗ นาย รวมเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาเป็นจำนวน ๑๗๕,๕๖๐ นาย งบประมาณที่สนับสนุนภารกิจในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมดเป็นเงิน ๑๐๓,๕๐๕,๒๗๐.๕๗ บาท แต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา ยังไม่ได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทั้งพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชน สื่อมวลชน ในการปราบปรามและป้องกันการทุจริตการเลือกตั้ง ถึงแม้จะเป็นภารกิจหรือหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยตรงแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็สามารถใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการในการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสุจริตและเที่ยงธรรม

จากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการควบคุมการจัดการเลือกตั้ง ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยสุจริตเที่ยงธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
๒. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับการเลือกตั้ง”

- ๑.๑ ศึกษาแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ๑.๒ ศึกษากฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ๑.๓ ศึกษาวิธีการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

๒. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาค้นคว้ากฎหมาย แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ – มิถุนายน ๒๕๖๑

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการ โดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย

๔. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

เจ้าหน้าที่ตำรวจ/ เจ้าหน้าที่งานที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบสภาพปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
๒. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
๒. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
๓. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง
๔. ทฤษฎีระบบ (System Theory)
๕. ทฤษฎีแก่งปลาหรือแผนผังเหตุและผล (Cause and Effect Diagram)
๖. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนคดีอาญา
๗. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖: ๖๖๕) ได้ให้ความหมายคำว่า ประชาธิปไตยว่า “เป็นแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนส่วนใหญ่” คำว่าประชาธิปไตย (democracy) ความหมายดั้งเดิมมีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีก ซึ่งหมายถึงรูปแบบการปกครองที่ประชาชนทั้งหมดมีสิทธิที่จะตัดสินชี้ขาดปัญหาการเมือง โดยอาศัยหลักการฟังเสียงข้างมาก ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ส่วนปัจจุบันจะใช้รูปแบบการปกครองประชาธิปไตย แบบตัวแทนคือการมอบอำนาจให้กับตัวแทนในการปกครองประเทศ

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะโดยใช้หลักประมุขเป็นเกณฑ์การแบ่งดังนี้

๑. พระมหากษัตริย์เป็นประมุข หมายถึง ประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของรัฐและทรงเป็นกลางทางการเมืองและทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของปวงชน ได้แก่ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามลำดับ

๒. ประชาชนธิปไตยเป็นประมุข มี ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบแรกผู้เป็นประชาชนธิปไตยได้รับเลือกจากประชาชนทำหน้าที่ประมุขของรัฐไม่ได้เป็นประมุขฝ่ายบริหาร รูปแบบที่สองประชาชนธิปไตยมาจากการเลือกตั้งเป็นประมุขของรัฐและเป็นประมุขฝ่ายบริหาร

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยคณะราษฎร ซึ่งหลักสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือการปกครองโดยประชาชน ซึ่งประชาชนมอบอำนาจให้กับตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศ การจัดสรรทรัพยากร และการดูแลประเทศ โดยรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุด ปัจจุบันกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นฉบับที่ ๑๘ ซึ่งถือว่าเป็นฉบับของประชาชนเพราะได้ผ่านการลงมติเห็นชอบของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

วิสุทธ์ โภธิแทน (อ้างใน วัชรวิชัยสาร ๒๕๔๑:๖๓) ให้ความหมายการเลือกตั้งว่าการที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลายๆคน หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้เข้าสมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่งหรือบัญชีจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อในหลายๆ บัญชี เพื่อไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒:๒๐๑) ให้ความหมายการเลือกตั้งว่า เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง หรือสนับสนุนต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

David Butler ,and others (๑๙๙๑: ๒๑๖ อ้างใน วัชรวิชัยสาร ,๒๕๔๑: ๗) ให้ความหมายการเลือกตั้งว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้แก่สามัญชนโดยทั่วไปและการมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทั่ว ๆ ไปในกิจการสาธารณะของการเลือกตั้งครั้งนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมือง

วัชรวิชัยสาร (๒๕๔๑,๘) ให้ความหมายเลือกตั้งว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation) ซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนง

ของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทน หรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบาย และวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความคาดหวังว่า ผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน จะนำอุดมการณ์และนโยบาย ไปเป็นแนวนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้ง จึงเป็นกระบวนการการแสวงหาทางเลือกในการปกครองประเทศนั่นเอง

๒.๑ ความสำคัญของการเลือกตั้ง (อ้างในรายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง หน้า ๑๔ - ๑๗)

การเลือกตั้งเป็นกลไกของการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ของประชาชนที่เป็นเจ้าของอธิปไตยโดยการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มัน ตรงกับความต้องการของตนให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรม เพื่อลดภาวะ ความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง หรือการสืบต่ออำนาจและเป็นกลไก ที่ควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรง ตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักอยู่เสมอว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะประชาชน เป็นผู้กำหนดอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนอีก ดังนั้น การเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง โดยประชาชนสำนึกถึงความจำเป็นในการ ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองซึ่งต้องมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทน เลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบและวิธีการ ดำเนินการปกครอง เลือกนโยบายสาธารณะ เลือกระบบเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเอื้อต่อ การชำระไว้และบูรณาการทางการเมืองที่พึงปรารถนา และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทาง การเมืองในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น

การเลือกตั้งนั้นจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญยิ่งต่อการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนและบรรลุ จุดประสงค์ของแต่ละประเทศ จึงต้องพัฒนาปรับปรุงหรือปฏิรูประบบและกระบวนการเลือกตั้ง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๒.๒ หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งจะมีความหมายถือว่าเป็นฐานที่มาของความชอบธรรมในอำนาจของ รัฐบาล และผู้ปกครองนั้นจะต้องมีลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง หมายถึง การแสดงเจตนารมณ์ในการเลือกตั้ง จะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรี ปราศจากการบีบบังคับ ข่มขู่ ด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจสินจ้างหรือใช้อิทธิพลบีบบังคับ หลักการหรือเงื่อนไขข้อนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่า

สิทธิในการมีส่วนร่วมใช้อำนาจอธิปไตยนั้นเป็นของประชาชนทุกคน การได้มาซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นการต่อสู้ และวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองอันยาวนาน ในเมื่อประชาชนเป็นผู้ทรงสิทธิ ก็ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของประชาชนเองว่าตนเองต้องการจะใช้สิทธิของตนมากน้อยเพียงใด องค์การของรัฐจึงไม่แทรกแซงหรือสั่งการให้ประชาชนต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หมายความว่า องค์การของรัฐหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สามารถจะบีบบังคับให้ประชาชนคนใดคนหนึ่งไปออกเสียงเลือกตั้ง หรือไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้งนี้ยังรวมความไปถึงการที่ประชาชนมีโอกาที่จะเลือกบุคคลหรือพรรคการเมือง หมายความว่า ในการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ๆ ประชาชนสามารถเลือกผู้ปกครองจำนวนหนึ่งจากหลายจำนวนหรือจากพรรคการเมืองที่เสนอตัวเข้าแข่งขันอย่างน้อยสองพรรคขึ้นไป การที่ประชาชนจำต้องเลือกตั้งผู้ปกครองจากพรรคการเมืองพรรคเดียว หรือบุคคลจำนวนเดียวโดยไม่มีโอกาสเลือกจากแหล่งอื่น การเลือกตั้งนั้นก็ปราศจากความหมายที่แท้จริงและมิได้ชี้ถึงเจตนารมณ์ของประชาชนแต่อย่างใด

๒.๒.๒ หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา หมายถึง การจัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา เช่น ๓ ปี ๔ ปี ๕ ปี ทั้งนี้ เพื่อประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองว่าได้ปฏิบัติไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ ซึ่งเงื่อนไขสำคัญ ต้องการให้ประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองได้โดยสันติวิธี ผู้ปกครองใช้อำนาจโดยชอบธรรมในระหว่างที่อยู่ในอำนาจ เมื่อครบวาระแล้วก็มีโอกาสที่จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่

๒.๒.๓ การเลือกตั้งที่ยุติธรรม หมายถึง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์เป็นไปตามด้วยบทกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปราศจากการครอบงำทางการเมือง ปราศจากการใช้อิทธิพลทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคม เช่น นักการเมืองหรือข้าราชการที่อยู่ในตำแหน่งใช้อำนาจหน้าที่ของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนสนับสนุน หรือใช้อุปกรณ์เครื่องใช้ของราชการในการหาเสียงหรือผู้ที่มีกำลังทางเศรษฐกิจเข้มแข็งกว่าใช้เงินทองทุ่มเทหาเสียงหรือซื้อคะแนนเสียงเพื่อตนเอง หรือสนับสนุนผู้สมัครที่ตนสนับสนุน นอกจากนี้การต่อสู้แข่งขันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองจะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรีภายในขอบเขตและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มีพื้นฐานอยู่บนความยุติธรรมและความเสมอภาค

๒.๒.๔ หลักการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นทั่วไป หมายถึง การใช้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่มีการกีดกัน หรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษเรื่อง เพศ และสถานภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม เงื่อนไขข้อนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าเมื่ออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิในการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตนตราบใดที่ประชาชนผู้นั้น

ไม่ขาดคุณสมบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ,๒๕๔๒ : ๖ - ๘)

๒.๒.๕ หลักความเสมอภาค หมายถึง การมีสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนมีความสำคัญและได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้เลือกตั้งนั้นจะมีสถานะภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างไรหลักการที่ใช้เป็นมาตรการในการให้ความเสมอภาค ก็คือ การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่ง ๆ มีคะแนนเสียงเพียงคะแนน (One man, One vote) คะแนนเสียงทุกคะแนนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

๒.๒.๖ หลักการลงคะแนนลับ หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด เอกสิทธิ์นี้จะได้รับการปกป้อง พิทักษ์ ก็โดยการออกเสียงลับ โดยผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ปราศจากการข่มขู่บีบบังคับ จากอิทธิพลใด ๆ ที่จะเกิดผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้เลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ๒๕๔๗:๖ - ๘)

๒.๓ ระบบการเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งสามารถจำแนกได้ ๓ กลุ่ม คือ

๒.๓.๑ ระบบเสียงข้างมาก (plurality -majority systems)

๒.๓.๒ ระบบกึ่งสัดส่วน (semi-proportional representation systems)

๒.๓.๓ ระบบสัดส่วน (proportional representation PR systems)

๒.๓.๑ ระบบเสียงข้างมาก (plurality -majority systems) แบ่งออกเป็นระบบที่สำคัญคือ

๒.๓.๑.๑ ระบบแบ่งเขตคะแนนสูงสุด (first past-the -port หรือ FPTP systems)
ลักษณะที่สำคัญ ในเขตการเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนได้หนึ่งคน (แบ่งเขต) ผู้สมัครหนึ่งได้รับคะแนนเลือกตั้งมากที่สุดในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง ในกรณีที่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุดเท่ากันหลายคน อาจใช้วิธีการจับฉลาก การถือคะแนนสูงสุด(ถือ plurality หรือ pepre majority systems) เป็นเกณฑ์เช่นนี้อาจทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้ง มีคะแนนไม่ถึงกึ่งหนึ่งของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง

๒.๓.๑.๒ ระบบแบ่งเขตสองรอบ (two -round หรือ TP systems)

ลักษณะที่สำคัญ ในเขตเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนได้หนึ่งคน แต่มีการลงคะแนนเลือกตั้งสองรอบ รอบที่สองประมาณ ๒ สัปดาห์ หลังจากรอบแรก เว้นแต่รอบแรกมีผู้สมัครคนหนึ่งได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งบางประเทศจะกำหนดคะแนนเสียงขั้นต่ำของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไว้ และเฉพาะผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเกินขั้นต่ำที่กำหนดจึงจะมีสิทธิแข่งขันในรอบที่สอง มีบางประเทศเปิดโอกาส

ให้ผู้สมัครถอนตัวในรอบที่สอง กรณีที่กำหนดคะแนนเสียงขั้นต่ำไว้ การเลือกตั้งรอบสองจะถือคะแนนสูงสุด และถ้ามีผู้แข่งขันเกินสองคน ผู้ชนะอาจได้คะแนนเสียงข้างมากโดยสมบูรณ์

๒.๓.๑.๓ ระบบรวมเขตเรียงเบอร์ (block vote หรือ BV systems)

ลักษณะสำคัญ ในเขตเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนได้หลายคน (รวมเขต) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งมีสิทธิเลือกผู้สมัครได้หลายคน (เรียงเบอร์) แต่ไม่เกินจำนวนของผู้แทน หรือนั่งที่มีในเขตเลือกตั้งนั้น โดยทั่วไปผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเลือกผู้สมัครครบตามจำนวนผู้แทน หรือน้อยกว่าก็ได้ และเลือกได้โดยไม่จำเป็นต้องเลือกผู้สมัครจากกลุ่มเดียวหรือพรรคเดียว ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดไม่ต้องเรียงตามลำดับจนครบจำนวนผู้แทนที่พึงมีในเขตนั้น เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม บางประเทศให้เลือกเป็นพรรค พรรคใดได้คะแนนสูงสุด ผู้สมัครทุกคนของพรรคนั้น จะได้รับเลือกตั้งในกรณีนี้เรียกว่า เป็นระบบรวมเขตเลือกเป็นพวง

๒.๓.๑.๔ ระบบรวมเขตเลือกตั้งเป็นพวง มีที่ใช้น้อย เพราะอาจนำไปสู่ความแตกต่างได้มาก ระหว่างสัดส่วนที่นั่งในสภา กับสัดส่วนคะแนนความนิยมของพรรค

๒.๓.๒ ระบบกึ่งสัดส่วน (Semi-Proportional Representation Systems) แบ่งออกเป็นระบบที่สำคัญ ๆ คือ

๒.๓.๒.๑ ระบบรวมเขตเบอร์เดียว (Single Vote หรือ Systems)

ลักษณะสำคัญ ในเขตเลือกตั้งหนึ่งมีผู้แทนได้หลายคน (รวมเขต) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งสามารถเลือกผู้สมัครได้คนเดียว (เบอร์เดียว) ผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนผู้แทนที่พึงมีในเขตนั้น เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญ เป็นระบบที่มีผู้แทน ๒ ประเภท คือ ผู้แทนแบบแบ่งเขต และผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ บางประเทศให้ผู้แทนทั้งสองประเภทในจำนวนเท่า ๆ กัน แต่บางประเทศกำหนดผู้แทนประเภทหนึ่งมากกว่าอีกประเภทหนึ่งหลายเท่า

๒.๓.๓ ระบบสัดส่วน (proportional representation หรือ PR systems) แบ่งเป็นระบบที่สำคัญคือ

๒.๓.๓.๑ ระบบรายชื่อ (list PR หรือ LPR systems)

ลักษณะสำคัญ ในเขตการเลือกตั้งมีผู้แทนได้หลายคน และมักจะเป็นเขตเลือกตั้งใหญ่ เช่น ใช้ในภูมิภาคหรือเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครจะสมัครเป็นกลุ่มหรือเป็นบัญชีรายชื่อ เช่น ในระบบพรรคการเมืองก็เป็นบัญชีรายชื่อของพรรค จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อต่าง ๆ จะเป็นสัดส่วนกับคะแนนที่บัญชีรายชื่อนั้น ๆ ได้รับ และมีรายละเอียดวิธีการคำนวณได้หลายวิธี ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งคือผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อเรียงตามลำดับจากหมายเลขต้นลงไปจนเท่ากับจำนวนตามสัดส่วนผู้แทนที่คำนวณได้จากบัญชีรายชื่อนั้น

๒.๓.๓.๒ ระบบสัดส่วนสมาชิกสองประเทศ (mixed member PR หรือ MMER systems) ลักษณะสำคัญ มีลักษณะคล้ายระบบผสม (PR) คือ มีผู้แทนแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ แต่ผู้แทนแบบแบ่งเขตเท่านั้นที่มีจำนวนคงตัว ส่วนจำนวนผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อจะคำนวณว่าสัดส่วนที่นั่งรวมของผู้แทนทั้งสองประเภทในสภาจะต้องเป็นสัดส่วนในคะแนนนิยม กล่าวคือ ใช้คะแนนจากบัญชีรายชื่อมาคำนวณจำนวนที่นั่งรวมดังกล่าว และชดเชยความไม่ได้สัดส่วนของระบบแบ่งเขต เช่น พรรคเล็กสองพรรคได้คะแนนบัญชีรายชื่อ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ก็เท่ากับแต่พรรคหนึ่ง ไม่มีผู้แทนแบบแบ่งเขตก็จะได้ผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อมากกว่าคือเท่ากับผู้แทนทั้งสองประเภทของอีกพรรคหนึ่ง

๒.๔ ประเภทของการเลือกตั้ง

การแบ่งประเภทของการเลือกตั้งตามที่มาของการเลือกตั้งนั้น สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทดังนี้

๒.๔.๑ การเลือกตั้งทั่วไป (General –Election)

การเลือกตั้งทั่วไป หมายถึง การเลือกตั้งที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศมาลงคะแนนเสียงพร้อม ๆ กัน การเลือกตั้งทั่วไปมี ๒ กรณี คือ กรณีครบวาระ และกรณียุบสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการเลือกตั้งทั่วไปนี้จะขึ้นเครื่องชี้วัดกระแสความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่จะชี้วัดได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระบบพรรคการเมืองของประเทศนั้น อาทิเช่น ประเทศในระบบสองพรรคการเมือง การเลือกตั้งทั่วไปจะเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นเครื่องชี้วัดว่าประชาชนยังคงสนับสนุนรัฐบาลเดิมอีกหรือไม่ สำหรับประเทศที่เป็นระบบหลายพรรคการเมือง ลักษณะการจัดตั้งรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมผลการเลือกตั้งทั่วไปไม่อาจชี้วัดได้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนต้องการรัฐบาลเดิมหรือรัฐบาลใหม่ เพราะการจัดตั้งรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมขึ้นอยู่กับการรวบรวมเสียงข้างมากของพรรคการเมืองต่าง ๆ หลังจากการเลือกตั้งได้หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งทั่วไปก็ยังเป็นภาพสะท้อนความคิดเห็นวัฒนธรรมทางการเมืองและแนวโน้มของกระแสความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนในประเทศหรือในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ความแตกต่างของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองกับเขตชนบท ปริมาณและลักษณะการซื้อสิทธิ - ขายเสียงในการเลือกตั้งต่าง ๆ ความนิยมพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานครกับส่วนภูมิภาคอื่น ๆ เป็นต้น

๒.๔.๒ การเลือกตั้งซ่อม (By -election)

ในกรณีที่ผู้แทนราษฎรขาดสมาชิกภาพ เช่น ตาย ลาออก หรือเพราะเหตุอื่น ๆ ก็จะมีการเลือกตั้งซ่อมให้ได้ผู้แทนราษฎรมาแทนที่ผู้ที่พ้นสภาพการเป็นผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งซ่อมนี้อาจจะมีความสำคัญไม่เท่ากับการเลือกตั้งทั่วไป อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งซ่อมในเขต

การเลือกตั้งก็จะเป็นเครื่องมือในการวัดความนิยมพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือรัฐบาลได้ (วิชรา ไชยสาร ๒๕๔๔:๑๔-๑๕)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การเลือกตั้งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีการศึกษาค้น

๓.๑ ทฤษฎีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

นักสังคมศาสตร์ได้แบ่งทฤษฎีของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theories) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously rational Theories) และทฤษฎีระบบ (System Theories) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด

ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนดระบุว่า “ปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง” ทฤษฎีดังกล่าวเสนอว่าปัจจัยทางสังคมอันเป็นภูมิหลังของบุคคล ทั้งนั้นในระดับกว้างทั่วไปและเรื่อยลงมาจนถึงช่วงที่จะมีการตัดสินใจ มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีนี้ ได้แก่ “ตัวแบบแรงผลักดันทางสังคม” (Social Forces) ของพอลลาซาเฟลด์ “ทฤษฎีสนาม” (Field Theory) ของนักจิตวิทยา เคิร์ต เลวิน กล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีประเภทนี้เป็นการเสนอเงื่อนไขกำหนด “รูปแบบ” (Pattern) ของพฤติกรรมซึ่งไม่ได้มุ่งที่จะสรุปรวมเชิงนิรนัย (deductive generalization) หรือไม่ได้มุ่งที่จะทำนายพฤติกรรมในอนาคต หากให้ประโยชน์อย่างสำคัญในด้านการจัดการ ตัวแปรอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกันในทางเศรษฐกิจสังคมให้เป็นระเบียบ

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล เน้นที่ปฏิภพของความสำนึกตรรกะตรงของผู้ออกเสียงที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบายของพรรคและของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับกรอบความคิดเชิงเหตุผล (rational framework) ของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เสมือนการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์ การศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้แก่ Economic Theory of Demo-cracy ของ แอนโทนี ดาวน์และเรื่อง The Responsible Electorate ของคีย์

๓.๒ แนวคิดทฤษฎีการตัดสินใจ

สิ่งสำคัญก่อนที่จะมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็คือ กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งในบทความนี้ได้หยิบยกเอาผลการศึกษางานบางส่วนมาเสนอ อันได้แก่ กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่ปรากฏผลการศึกษาไว้จำนวนมากกระทั่งยากจะหิบบอกมากล่าวถึงได้หมด อย่างไรก็ตาม ผลงานการศึกษาแทบทั้งหมดชี้ให้เราได้เห็นกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งที่สามารถจำแนกออกเป็น ๔ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้ง ข่าวสารเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้ง ข่าวสารเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง และข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ของพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในแง่ประเด็นของการศึกษากระบวนการออกเสียงเลือกตั้งในขั้นตอนนี้พบว่า มีหัวข้อที่แตกต่างกันไป เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ผลการศึกษาจำนวนไม่น้อยช่วยให้เราเข้าใจได้ว่า ประชาชนในชนบทได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยผ่านสื่อหรือช่องทางใดบ้าง หรือเป็นการศึกษาในประเด็นว่าข่าวสารต่าง ๆ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนเลือกรับในลักษณะใดและมีการนำข่าวสารนั้นไปเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เหลือเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงหรือไม่ เพียงใด เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นขั้นของการสร้างหลักเกณฑ์และให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้ง ในขั้นตอนนี้เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงยอมรับว่าจะต้องมีการตัดสินใจและได้รับข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือนโยบายของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ หรือผู้ลงคะแนนเสียงที่ผูกพันกับพรรคการเมืองหรือผูกพันกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็จะสร้างหลักเกณฑ์ในการที่จะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองถูกใจมากที่สุด ให้เหลือจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีได้หรือเท่าที่ตนเองต้องการจะลงคะแนนเสียงได้ ผู้ลงคะแนนเสียงก็จะสามารถสร้างหลักเกณฑ์ของตนเองว่า ในการลงคะแนนเสียงครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองหรือให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล กระนั้นการที่มีสิทธิออกเสียงจะลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด และโดยใช้หลักเกณฑ์ใดเป็นองค์ประกอบตัดสินใจนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ทั้งจากเรียนรู้ด้วยตนเองหรือแหล่งความรู้รอบตัว และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น กระบวนการออกเสียงเลือกตั้งของบุคคลในขั้นตอนนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้ลงคะแนนเสียงเห็นชอบกับตัวผู้สมัครรับทราบข่าวสารต่าง ๆ ทั้งในด้านส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือนโยบายของพรรคการเมือง ไปยังประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ภายหลังจากนั้นประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงก็จะเริ่มประเมินข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับมานั้น สอดคล้องกับหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของ

ผู้ลงคะแนนเสียงหรือไม่ ผู้ลงคะแนนเสียงบางคนอาจได้ให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมือง บางคนให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เมื่อได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ และให้มีน้ำหนักของหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการลงคะแนนเสียงตามที่ผู้ลงคะแนนเสียงใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครผู้สมัครเลือกตั้งแล้ว จากนั้นจะเป็นการประเมินผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน (หรือเท่าที่ผู้ลงคะแนนเสียงจะประเมิน) ว่าตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนควรได้รับการประเมินตามการประเมินของผู้ลงคะแนนเสียงแต่ละคน

ขั้นตอนที่ ๔ การตัดสินใจสุดท้ายที่จะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ในขั้นตอนนี้ตามปกติแล้วผู้ลงคะแนนเสียงจะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่มีคะแนนรวมจากการประเมินมากที่สุด แต่ในขั้นตอนนี้อาจจะมีเหตุการณ์บางอย่างเข้ามาทำให้การตัดสินใจที่เกิดจากการประเมินผลครั้งแรกเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ลงคะแนนเสียงบางคนอาจจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามอิทธิพลของอารมณ์สติน้าง คำมั่นสัญญา สิ่งของ หรือเงินทองที่ได้รับจากหัวหน้าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง

๑. ความหมายของการตัดสินใจการตัดสินใจ (decision making) หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณาหรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญและเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารหรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งสำคัญและเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหารหรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การประสานงานและการควบคุม ซึ่งการตัดสินใจได้มีการศึกษามานาน ดังที่ บาร์นาร์ด (Chester I. Barnard, ๑๙๓๘ อ้างถึงใน ไพลิน ผ่องใส (๒๕๓๖ : ๑๕๕) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ว่า คือ “เทคนิคในการที่จะพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ให้เหลือทางเลือกเดียว” โดยการตัดสินใจมีระดับขั้นตอนความสำคัญ ๓ ขั้นตอน คือ ๑) พิจารณาถึงพฤติกรรมทางเลือกหลาย ๆ ทาง ๒) คาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลของทางเลือกเหล่านั้น ๓) ประเมินผลของทางเลือกแต่ละทางในแง่ของความพึงพอใจ ประโยชน์และสวัสดิภาพที่จะได้รับ ๔) เลือกทางเลือกที่ประเมินผลแล้วว่าดีที่สุด การตัดสินใจแบบมีเหตุผลที่ผู้ตัดสินใจมีระบบค่านิยม ซึ่งสามารถประเมินผลแนวทางต่าง ๆ ได้ว่าแนวทางใดจะส่งผลอย่างไร ผู้ตัดสินใจนโยบายจะเลือกแนวทางซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลตามที่ปรารถนาไว้ได้มากที่สุด ซึ่งไซมอน (Simon) ได้สรุปองค์ประกอบของการตัดสินใจแบบมีเหตุผลมากที่สุด ได้แก่ (Herbert A. Simon, ๑๙๗๖ อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา, ๒๕๔๗: ๑๑๒ - ๑๑๓)

๑.๑ ผู้ตัดสินใจต้องสามารถจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการจะบรรลุได้ว่าเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการจะบรรลุได้ว่าเป้าหมายใดอย่างแน่ชัดแจ่มแจ้ง

๑.๒ ผู้ตัดสินใจต้องรู้แนวทางปฏิบัติ (alternative strategies) ทุกแนวทางอย่างถ่องแท้ว่า แต่ละแนวทางจะส่งผล (consequences) อย่างไรบ้างต่อการบรรลุเป้าหมาย

๑.๓ ผู้ตัดสินใจต้องมีความรู้ (knowledge) และมีความสามารถในทางจิตวิทยา (psychologically capable) ที่จะเลือกแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงสุดที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการมากที่สุด

ในทางปฏิบัติ ไชมอน (Simon) มองว่าการตัดสินใจมิได้ดำเนินการไปอย่างมีเหตุมีผลสมบูรณ์แบบ เพราะผู้ตัดสินใจขาดความรู้ที่สมบูรณ์ เช่น ไม่รู้แน่นอนว่าการตัดสินใจแต่ละแนวทางจะก่อให้เกิดผลอะไรกันแน่ ซึ่งมนุษย์ทั่วไปไม่มีความสามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าการตัดสินใจแต่ละครั้งจะนำมาซึ่งความพอใจแค่ไหนในอนาคต ดังนั้นในโลกความเป็นจริงผู้ตัดสินใจจึงไม่สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลที่สุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะทำให้เขาได้ประโยชน์สูงสุด (maximize) ด้วยในทางปฏิบัติการตัดสินใจเพียงแต่ทำให้เขาพอใจ (satisfies) อยู่บ้างเท่านั้น เพราะเขาได้ตัดสินใจไปดีที่สุดในเท่าที่จะทำได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หัวใจทฤษฎีการบริหารจึงอยู่ตรงพฤติกรรมที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผลของมนุษย์นี้เอง การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมายการวางแผน การวางแผน และการปฏิบัติตามแผน ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง Jacques Bugnicourt (๑๙๘๒:๕๘) ได้กล่าวไว้ว่าโดยหลักการและโดยการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คือสิ่งที่สวนทางกับการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจและการลดบทบาทของประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทให้เป็นเพียงผู้ถูกกำหนดในการพัฒนา

๒. ความสำคัญของการตัดสินใจ

การตัดสินใจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักบริหาร ผู้กำหนดนโยบาย นักการเมือง และผู้ที่อยู่ในฐานะสำคัญในสังคม ตลอดจนการตัดสินใจของบุคคล การตัดสินใจจึงจำเป็นมากสำหรับนำไปใช้ในกิจการสำคัญที่แต่ละบุคคลกระทำอยู่ การหาวิธีการที่สมเหตุสมผลในการสร้างความคิดการวิเคราะห์ สำหรับการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎีของการตัดสินใจที่เป็นแบบแผน (formal) ดังนี้ (ดำรง วัฒนา, ๒๕๔๒:๑๔๓)

๒.๑ เริ่มจากพิจารณาลักษณะของปัญหา ประเมินทุกด้าน เป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และผลกระทบอื่น ๆ

๒.๒ สำรวจทางเลือกในการตัดสินใจ เรียกว่า ปัจจัยที่ควบคุมได้ (decision alternative) ซึ่งจะพบว่าบางทีก็มีทางเลือกมากมาย หรือทางเลือกมีลักษณะเป็นเชิงคุณภาพเราต้องพยายามจำกัดทางเลือกให้เหลือทางเลือกเพียงเท่าที่จำเป็น และเพียงพอในการนำไปใช้

เพราะฉะนั้นทางเลือกที่เหนือกว่าก็คือ ทางเลือกที่เห็นได้ชัดว่าดีกว่าทางเลือกหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่เหนือการควบคุมของผู้ตัดสินใจ เช่น สภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ เราเรียกว่า ภาวะธรรมชาติ (state of nature)

๓. ตัวแบบการตัดสินใจ

ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจมีความสำคัญต่องาน หรือชุมชน ดังนั้น การตัดสินใจเลือก ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ จึงต้องพิจารณาอย่างถ่วงท่วงว่าเกิดผลดีมีประโยชน์หรือไม่ มีผลกระทบอย่างไร เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ได้พิจารณาและประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นแนวทางให้ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร โดยการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะตัดสินใจแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับค่านิยมของผู้ตัดสินใจ รวมทั้งรูปแบบที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ (Herbert A. Simon, ๑๙๖๐ อ้างถึงในพิทยา บวรวัฒนา, ๒๕๔๓) โดยตัวแบบในการตัดสินใจมีทั้งการตัดสินใจแบบมีเหตุผล (rational model) แบบค่อยเป็นค่อยไป (incremental model) แบบผู้นำ (elite model) แบบกลุ่ม (group model) แบบสถาบัน (incremental model) แบบการเมืองหรือแบบระบบ (system model) แบบทฤษฎีเกมส์ (games theory) และแบบกระบวนการ (process model) (พิทยา บวรวัฒนา, ๒๕๔๕:๓-๑๔)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนั้น ผู้ที่จะตัดสินใจมีตัวแบบสำหรับการตัดสินใจพิจารณา โดยจากตัวแบบมีเหตุผล แบบค่อยเป็นค่อยไป แบบผสม และแบบถึงขยะ ดังนี้ (อรรธ ภูเจริญ, ๒๕๔๕)

๑. แบบมีเหตุผล (rational model) เป็นการตัดสินใจที่อยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผล โดยการตัดสินใจจะคำนึงถึงนโยบายหรือโครงการที่ทำให้สังคมได้รับประโยชน์สูงสุด การที่สังคม ได้รับประโยชน์สูงสุด นโยบายหรือโครงการนั้นจะต้องมีผลตอบแทนมากกว่าค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป สามารถคิดได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยใช้ผลตอบแทนที่ได้รับเป็นตัวตั้งลบด้วยค่าใช้จ่ายที่เสียไป แนวคิดนี้จะออกไป เพราะถ้าเชื่อว่าสามารถที่จะล่วงรู้ถึงความพอใจหรือความต้องการของสังคมได้ ซึ่งในความเป็นจริงวัดได้ยากมากถึงความต้องการตรงนั้น

๒. แบบค่อยเป็นค่อยไป (incremental model) เป็นรูปแบบการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูล ในอดีตเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ในการเลือกตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำ หาเลือกกระทำที่จะเป็น การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย หรือทำต่อเนื่องจากโครงการเดิมมีลักษณะสำคัญคือ ๑) เป็นรูปแบบ อนุรักษ์นิยม ๒) เป็นความต่อเนื่องของนโยบายในอดีต ซึ่งการอนุรักษ์นิยมนั้น ผู้กำหนดนโยบาย มักจะกำหนดนโยบายที่ไม่เปลี่ยนไปจากเดิม ถ้าเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนเล็กน้อย

๓. แบบผสม (mixed scanning model) เป็นการรวมเอาตัวแบบมีเหตุผล (rational model) และแบบค่อยเป็นค่อยไป (incremental model) ด้วย เพราะการตัดสินใจนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน เนื่องจากคนเราจะมีการตัดสินใจที่ไม่เหมือนกัน เช่น ค่านิยมหรืออาจจะประโยชน์ที่ทุกคนได้รับ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพหรือสภาวะที่ตนเองเป็นอยู่

๔. แบบถังขยะ (garbage-Can model) เป็นการตัดสินใจที่ตัดทิ้งไป ไม่นำมาพิจารณา เพราะอาจจะมองว่าไม่สำคัญ หรือไม่เป็นประโยชน์เลย

รูปแบบของการตัดสินใจ ไชมอน (Simon, ๑๙๖๐:๕-๖) ได้แบ่งชนิดของการตัดสินใจ ออกเป็น ๒ ชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าหรือมีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (programmed decisions) เป็นการตัดสินใจตามระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาจนกลายเป็นงานประจำ เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการลาป่วย ลาภกิจ ลาภวช การอนุมัติการเบิกจ่ายเงิน การอนุมัติผลการศึกษา เป็นต้น การตัดสินใจแบบกำหนดไว้ล่วงหน้านี้ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารเลือกทางเลือกได้น้อย เพราะว่าเป็นการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่แน่นอน

๒. การตัดสินใจที่ไม่ได้กำหนดหรือไม่มีแบบอย่างไว้ล่วงหน้า (nonprogrammed decisions) เป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์แบบแผนที่เคยปฏิบัติมาก่อน จึงเป็นเรื่องยุ่งยากแก่ผู้ตัดสินใจ โดยที่ผู้บริหารหรือผู้ตัดสินใจจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยง และความไม่แน่นอนด้วย เช่น การตัดสินใจนำเงินไปลงทุนเพื่อหาผลตอบแทนหรือผลกำไรในธุรกิจ การตัดสินใจผลิตสินค้าตัวใหม่ การตัดสินใจในการขยายกิจการ เป็นต้น การตัดสินใจเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในหน่วยงานการตัดสินใจจึงอาจกระทำโดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มบุคคลแล้วแต่ความเหมาะสมของกรณี รูปแบบของการตัดสินใจโดยถือเอาจำนวนคนที่ร่วมตัดสินใจเป็นเกณฑ์สามารถจำแนกออกได้ ๒ รูปแบบ ดังนี้

๒.๑ การตัดสินใจโดยบุคคลคนเดียว (individual decision making) ใช้สำหรับการตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ที่ผู้ทำการตัดสินใจได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว หรือเรื่องเร่งด่วนฉุกเฉิน ที่ไม่มีเวลาพอสำหรับการปรึกษากับบุคคลอื่น

๒.๒ การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคล (group decision making) เป็นการตัดสินใจ โดยให้ผู้ที่ทำหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูล การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคลนี้เหมาะสำหรับการตัดสินใจในเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อน วิธีการตัดสินใจโดยกลุ่มอาจทำได้ในลักษณะต่าง ๆ

๒.๒.๑ การตัดสินใจโดยใช้ข้อยุติที่เป็นมติในเสียงข้างมาก อาจใช้ระบบเสียงข้างมากเกินครึ่งหนึ่งหรือระบบสองในสามของกลุ่มแล้วแต่ความสำคัญของเรื่องที่ตัดสินใจ

๒.๒.๒ การตัดสินใจโดยข้อยุติเป็นเอกฉันท์ คือ การที่สมาชิกทุกคนเห็นพ้องต้องกันโดยไม่มีความขัดแย้ง

๒.๒.๓ สมาชิกในที่ประชุมเสนอความคิดเห็นแล้วให้ผู้บริหารนำมาพิจารณา ประกอบการตัดสินใจเอง

ลักษณะการตัดสินใจ กุลชลี ไชยน์ตา (๒๕๓๕:๑๓๐) ได้สรุปลักษณะของการตัดสินใจ จากลูมบา (Loomba, ๑๙๗๘:๑๐๐-๑๐๓) ไว้ดังนี้

๑. การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง โดยที่ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด

๒. การตัดสินใจเป็นหน้าที่ที่จำเป็นเพราะทรัพยากรมีจำกัดและมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์และความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

๓. ในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรอาจมีการขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายบุคคลฝ่ายการเงินการบัญชี ฝ่ายการบริหารงานบุคคล แต่ละฝ่ายอาจมีเป้าหมายของการทำงานขัดแย้งกัน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ตัดสินใจชี้ขาด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยส่วนรวม

๔. กระบวนการตัดสินใจ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ข้อจำกัด การกำหนดทางเลือก ส่วนที่สอง เป็นการเลือกทางเลือกหรือกลยุทธ์ที่ดีที่สุดตามสภาวะการณ์

๕. การตัดสินใจมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและลักษณะของปัญหา เช่น อาจแบ่งออกได้เป็นการตัดสินใจตามลำดับขั้น ซึ่งมักเป็นงานประจำ เช่น การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ตารางการทำงาน เป็นต้น และการตัดสินใจ ที่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้นประจำ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง เช่น การตัดสินใจเกี่ยวกับการริเริ่มงานใหม่ เช่น ตั้งคณะใหม่ หรือขยายโรงงานใหม่ เป็นต้น

กระบวนการตัดสินใจ (process of decision making) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายการตัดสินใจ โดยมีลำดับขั้นกระบวนการดังกล่าวเป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและมีกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจโดยใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือช่วยในการหาข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจ โดยไซมอน (Herbert A. Simon, ๑๙๖๐:๑๕) ได้อธิบายถึงการตัดสินใจว่าเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ ๑) กิจกรรมข่าวกรอง - ผู้ตัดสินใจต้องรู้สภาพความเป็นไปของสภาพแวดล้อมของข่าวสาร เพื่อดูสภาพต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจ ๒) กิจกรรมสร้างแบบ-ผู้ตัดสินใจสร้างพัฒนาและวิเคราะห์แนวทางต่าง ๆ ๓) กิจกรรมคัดเลือก - ผู้ตัดสินใจเลือกหนึ่งทางเลือกระหว่างหลาย ๆ ทางเลือกเพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง และในความคิดเห็นของนักวิชาการ พลันเกต และแอ็ดเนอร์ (Pplunkett and Attner, ๑๙๕๔:๑๖๒) นำเสนอว่าลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ มี ๓ ขั้นตอน (อ้างถึงใน กุลชลี ไชยน์ตา, ๒๕๓๕:๑๓๕-๑๓๖)

ขั้นที่ ๑ การระบุปัญหา (define the problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อ ๆ ไป ของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย

ขั้นที่ ๒ การระบุข้อจำกัดของปัจจัย (identify limiting factors) เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้ว ผู้บริหารควรพิจารณาถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ขององค์การ โดยพิจารณาจากทรัพยากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการผลิต ได้แก่ กำลังคน เงินทุน เครื่องจักร สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งเวลาซึ่งมักเป็นปัจจัยจำกัดที่พบอยู่เสมอ ๆ การรู้ถึงข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จะช่วยให้กำหนดขอบเขตในการพัฒนาทางเลือกให้แคบลงได้

ขั้นที่ ๓ การพัฒนาทางเลือก (develop potential alternatives) ขั้นตอนต่อไปผู้บริหารควรทำการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือประโยชน์สูงสุด

ขั้นที่ ๔ การวิเคราะห์ทางเลือก (analyze the alternatives) เมื่อได้ทำการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกันอย่างรอบคอบ และควรวิเคราะห์ทางเลือกใน ๒ แนวทาง คือ ๑) ทางเลือกนั้นสามารถนำมาใช้เกิดผลต่อเนื่องตามมา ๒) ควรตัดบางทางเลือกทิ้งภายใต้ข้อจำกัดองค์กร

ขั้นที่ ๕ การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (select the best alternative) เมื่อผู้บริหารได้ทำการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเรื่องในภายหลังน้อยที่สุด และให้ประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำมาผสมผสานกัน

ขั้นที่ ๖ การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ (implement the decision) เมื่อได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลกาตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรกำหนดโปรแกรมของการตัดสินใจโดยระบุถึงตารางเวลาการดำเนินงานงบประมาณและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติควรมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบวิธี กฎ และนโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๗ การสร้างระบบควบคุมและประเมินผล (establish a control and evaluation system) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบ การควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้ โดยได้ผลลัพธ์ของการปฏิบัติ

ที่ดีที่สุด Chester I. Barnard กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจว่า เป็นเทคนิควิธีการที่จะละจำนวนทางเลือกลงมา การเลือกทางเลือกนั้นจะใช้เทคนิควิธีใดก็ตามที่จะเลือกทางเลือกเหล่านั้นลงมาเหลือทางเลือกทางเดียวเลือกทางเลือกทางหนึ่งนั่นเอง

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นเทคนิคที่จะช่วยลดจำนวนทางเลือกด้วยการศึกษาสภาพแวดล้อม ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ หรือเกิดผลเสียน้อยที่สุดแล้วจึงคัดเลือกแนวทางปฏิบัตินั้น การแบ่งขั้นตอนการตัดสินใจ ที่เป็นกระบวนการเลือกในระหว่างทางเลือกต่าง ๆ มีขั้นตอนดังนี้ (วุฒิชัย จานงค์, ๒๕๒๓:๔)

๑. การแยกแยะตัวปัญหา ขั้นตอนของการตัดสินใจนั้นเป็นเรื่องของการสร้างความมั่นใจและแน่ใจในการค้นหา ทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นเรื่องของการแยกแยะปัญหาออกมาอย่างแน่ชัดหรือตัวปัญหาอย่างแน่นอน นั่นคือ กระบวนการตัดสินใจ จะเริ่มต้นตามขั้นตอนแรกเมื่อผู้ปกครองมีความรู้สึกว่าได้เกิดปัญหาขึ้นมา

๒. การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา นั้น คือ การเสาะแสวงหาสิ่งที่เป็นสาเหตุหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหานั้น ซึ่งอาจจะไม่ใช่สาเหตุโดยตรงก็เป็นได้ ความสามารถที่จะหาข่าวสารข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด หรือข่าวสารสมบูรณ์ซึ่งอาจเป็นไปได้ แต่เป็นการเสาะหาตัวข่าวที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหามากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้การเสาะหาข่าวควรจะเป็นไปตามแนวความคิดที่ว่าข่าวสารสรรหานั้น จำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้อง และจำเป็นกับตัวปัญหาตลอดจนมีความเพียงพอในการแก้ไขปัญหานั้น

๓. การประเมินค่าของข่าวสาร ในบรรดาข่าวสารที่แสวงหานั้น ต้องยอมรับความจริงประการหนึ่งว่าข่าวสารทุกชนิดที่หามา นั้น มิได้หมายความว่า จะเกี่ยวข้องกับตัวปัญหาและมีคุณค่ากับตัวปัญหาอย่างแท้จริงเสมอไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการประเมินค่าข่าวสารนั้นถูกต้องเหมาะสมเพียงพอ ตรงเวลา และความสามารถที่จะนำมาวิเคราะห์ปัญหานั้น ได้หรือไม่ เกี่ยวข้องเท่าที่ควรก็จำเป็นต้องตัดข่าวสารบางอย่างออกไป ถ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหาที่จะทำการแก้ไขหรือตัดสินใจนั้น

๔. การกำหนดทางเลือก เป็นขั้นตอนสำคัญในการตัดสินใจคือ กำหนดทางเลือกที่สามารถครอบคลุมวิธีแก้ปัญหามากที่สุด ถ้าเรามีข่าวสารสมบูรณ์สำหรับปัญหาแต่ละเรื่อง เราอาจกำหนดทางเลือกได้เหมาะสมและครอบคลุมอย่างแท้จริงได้

๕. การเลือกทางเลือก เมื่อกำหนดทางเลือกแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การเลือกทางเลือกที่จะนำไปปฏิบัติการต่อไป ขั้นนี้เองเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการตัดสินใจที่แท้จริงการเลือกนั้นเกิดจากผลการตัดสินใจ แต่ยังไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องมีขั้นตอนอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับการตัดสินใจ

๖. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ เป็นการปฏิบัติตามผลการตัดสินใจหรือทางเลือกที่เราจะทราบได้ว่าการตัดสินใจนั้นถูกต้องเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจนั้น การประเมินผลของการตัดสินใจนี้เป็นการตรวจดูว่า ผลของการตัดสินใจที่ปฏิบัติไปเหมาะสมกับการแก้ปัญหานั้นหรือไม่

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการตัดสินใจที่สำคัญจะต้องมีการดำเนินการเกิดขึ้น ตั้งแต่เกิดความรู้สึกในตัวปัญหา จึงต้องหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประเมินหรือวิเคราะห์กำหนดทางเลือกแล้วตัดสินใจเลือกทางเลือก และปฏิบัติตามการตัดสินใจทางที่เลือกนั้น ซึ่งการตัดสินใจจะถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับผลของการตัดสินใจ

ทฤษฎีระบบ (System Theory)

ทฤษฎีระบบ (“ทฤษฎีระบบ”.(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก :<http://oknation.nationtv.tv/blog/NarutOKungNU/๒๐๑๐/๐๕/๒๔/entry-๑,๒๕๕๓๓>.) สามารถแยกออกเป็น ๓ แนวใหญ่ด้วยกัน คือ

แนวคิดแรก มองในฐานะสิ่งมีชีวิตคล้ายกับทางชีววิทยา (System as Organic Entity) ตัวแทนที่เด่นของแนวคิดนี้ในวิชารัฐศาสตร์ ได้แก่ เดวิด อีสตัน (David Easton)

แนวคิดที่สอง มองระบบในแง่ของโครงสร้าง – หน้าที่ ตัวแทนของแนวคิดนี้ ได้แก่ เกเบรียล อัลมอนต์ และคณะ

๔.๑ ทฤษฎีระบบในฐานะสิ่งมีชีวิต

ทัลคอต พาร์สัน (Talcott Parsons) เป็นผู้ที่น่าแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีระบบมาใช้ในวิชาสังคมศาสตร์ สังคมวิทยา ต่อมานักสังคมศาสตร์รวมทั้งนักรัฐศาสตร์รับแนวความคิดนี้มาใช้กล่าวโดยสรุป หัวใจของนักทฤษฎีระบบอยู่ที่การมองสังคมว่าเป็นระบบ (Social System) ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างระบบใหญ่กับระบบย่อยคล้ายสิ่งมีชีวิต เช่น ร่างกายมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

ในฐานะที่เป็นระบบสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องการบางอย่าง (Need) ได้รับการตอบสนองเพื่อความอยู่รอดของระบบ คือ อยู่ในสภาวะดุลภาพ ดังนั้นระบบของสังคมจึงมีฐานะคล้ายกับสิ่งมีชีวิต คือ สามารถปรับตัวให้อยู่รอดได้ถ้าหากความต้องการต่าง ๆ ได้รับการตอบสนอง แต่ถ้าหากความต้องการของสังคมไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควรก็จะทำให้สังคมเกิดภาวะไร้ดุลยภาพ คือ เสถียรระบบก็เสื่อมไปในที่สุด

เดวิด อีสตัน เป็นตัวแทนของกลุ่มที่มองระบบในฐานะสิ่งมีชีวิตและเป็นคนแรก ที่นำเอาทฤษฎีระบบมาใช้ในการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ ความหวังของอีสตันอยู่ที่การสร้างทฤษฎีทางการเมือง ที่เป็นมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของนักรัฐศาสตร์ทั่วไป

สภาพแวดล้อม (Environment) หมายถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อ ระบบการเมือง

สิ่งที่ใส่เข้าไปในระบบการเลือกตั้ง (Inputs) แยกเป็นข้อเรียกร้องที่มีต่อระบบ (Demand) และการยอมรับหรือการสนับสนุนที่สมาชิกมีต่อระบบ (Support)

ระบบการเมือง (Political System) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางการเมืองรวมตลอดถึงสถาบันและ โครงสร้างทางการเมืองที่ทำหน้าที่ในการจัดสรรสิ่งที่มีค่า ในสังคม

ผลลัพธ์ที่ออกมาจากการทำงานของระบบการเลือกตั้ง (Output) เช่น ผลการเลือกตั้ง บัณฑิต บัตรเสีย จำนวนผู้มาใช้สิทธิ

ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ผลสะท้อนอันเนื่องมาจากการทำงานของ ระบบการเมืองอันจะนำไปสู่การสนับสนุนหรือการตั้งข้อเรียกร้องใหม่ต่อระบบเลือกตั้ง ถ้าระบบเลือกตั้ง สามารถตอบสนองต่อข้อเรียกร้องต่าง ๆ ได้ ก็จะได้รับ การสนับสนุนจากประชาชน ระบบก็จะอยู่รอด หากเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามระบบก็ไม่สามารถจะนำมาใช้ต่อไปได้

๔.๒ ทฤษฎีระบบในแง่ของโครงสร้าง-หน้าที่

ในทางรัฐศาสตร์ ตัวแทนของแนวความคิดของระบบในแง่ของโครงสร้าง-หน้าที่ ได้แก่ เกเบรียล อัลมอนต์ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ของเขาไม่แตกต่างอะไรไปจากทฤษฎีระบบของ อีสตัน กล่าวคือ ยังมองการทำงานของระบบการเมืองในแง่ของ “สิ่งที่เข้าไปในระบบกับสิ่งที่ออกมา” (Inputs – Outputs) แต่อัลมอนต์ให้ความสำคัญกับหน้าที่และภารกิจของระบบการเมืองมากกว่าอีสตัน โดยเขาเห็นว่าหน้าที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างในระบบการเมืองหนึ่ง (จุดนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างอัลมอนต์กับเฟรดริกส์) การให้ความสำคัญในหน้าที่ มากกว่าโครงสร้าง ทำให้อัลมอนต์เรียกวิธีการศึกษาของเขาว่า “The Functional Approach to Comparative Political” อัลมอนต์มีความเห็นว่าหน้าที่ที่สำคัญของการเมืองหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย กลุ่มใหญ่ ๆ และเวลาศึกษาเปรียบเทียบระบบการเมืองนั้น ก็จะเปรียบเทียบหน้าที่หลัก ๓ กลุ่มนี้ว่า ของใครทำงานได้ตรงตามหน้าที่มากกว่ากัน

๔.๒.๑ หน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งหรือส่วนที่นำเข้าไป (Political or Inputs Functional) ประกอบไปด้วย

๔.๒.๑.๑ การให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Socialization and Recruitment)

๔.๒.๑.๒ การให้ประชาชนสามารถแสดงออกทางการเมืองเพื่อป้องกันประโยชน์ของประชาชน (Interest Articulation)

๔.๒.๑.๓ การรวมตัวของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในรูปของกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง (Interest Aggregation)

๔.๒.๑.๔ การคมนาคมติดต่อสื่อสาร เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองของประชาชน (Political Communication)

๔.๒.๒ หน้าที่องค์กรของรัฐที่จัดการเลือกตั้งหรือส่วนที่ออกมา (Government or Output Functional) ประกอบไปด้วย การกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ (Rule – Making) การบังคับใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น (Rule – Application) และการพิจารณาตัดสินให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์นั้น ๆ (Rule – Adjudication)

๔.๒.๓ หน้าที่เกี่ยวกับความสามารถของระบบการเมือง (Capability Functional) ประกอบด้วย

๔.๒.๓.๑ การปกป้องรักษาและการปรับตัวของระบบการเมือง (Maintenance and Adaptation)

๔.๒.๓.๒ กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งที้นำเข้าให้เป็นผลออกมา (Conversion)

๔.๒.๓.๓ ความสามารถอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ความสามารถในการสกัดเอาทรัพยากรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการแจกจ่ายและตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของประชาชนรวมถึงความสามารถในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

ทฤษฎีแก๊งปลาหรือแผนผังเหตุและผล (Cause and Effect Diagram)

ทฤษฎีแก๊งปลาหรือเรียกเป็นทางการว่า แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) แผนผังสาเหตุและผลเป็นแผนผังที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา (Problem) กับสาเหตุทั้งหมด ที่เป็นไปได้ที่อาจก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) เราอาจจะคุ้นเคยกับแผนผังสาเหตุและผลในชื่อของ “แก๊งปลา” (Fish Bon Diagram) เนื่องจากหน้าตาแผนภูมิมีลักษณะคล้ายปลาที่เหลือแต่ก้าง หรือหลาย ๆ คนอาจรู้จักในชื่อของแผนผัง อิชิกาวา (Ishikawa Diagram) ซึ่งได้รับการพัฒนาครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๓ โดยศาสตราจารย์คาโอรุ อิชิกาวา แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว

เมื่อไรจึงจะใช้แผนผังก้างปลา

๑. เมื่อต้องการค้นหาสาเหตุของปัญหา

๒. เมื่อต้องการทำการศึกษา ทำความเข้าใจ หรือทำความเข้าใจกับกระบวนการอื่น ๆ

เพราะว่าโดยส่วนใหญ่คนเราจะรู้ปัญหาเฉพาะในพื้นที่ของคนเท่านั้นแต่เมื่อมีการทำผังก้างปลาแล้วจะทำให้เราสามารถรู้กระบวนการของบริบทอื่นได้ง่ายขึ้น

๓. เพื่อต้องการให้เป็นแนวทางในการระดมสมอง ซึ่งจะช่วยให้ทุก ๆ คน ให้ความสนใจในปัญหาของกลุ่มซึ่งแสดงไว้ที่หัวปลา

วิธีการสร้างแผนผังสาเหตุและผลหรือผังก้างปลา

สิ่งสำคัญในการสร้างแผนผัง คือต้องทำเป็นทีม เป็นกลุ่ม โดยใช้ขั้นตอน ๖ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. กำหนดประโยชน์ปัญหาที่หัวปลา

๒. กำหนดกลุ่มปัจจัยที่จะทำให้เกิดปัญหานั้น ๆ

๓. ระดมสมองเพื่อหาสาเหตุในแต่ละปัจจัย

๔. หาสาเหตุหลักของปัญหา

๕. จัดลำดับความสำคัญของสาเหตุ

๖. ใช้แนวทางการปรับปรุงที่จำเป็น

การกำหนดปัจจัยบนก้างปลา

เราสามารถที่จะกำหนดกลุ่มปัจจัยอะไรก็ได้ แต่ต้องมั่นใจว่ากลุ่มที่เรากำหนดไว้เป็นปัจจัยนั้นสามารถที่จะช่วยให้เราแยกแยะและกำหนดสาเหตุต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล โดยส่วนมากมักจะใช้หลักการ 4 M 1 E เป็นกลุ่มปัจจัย (Factors) เพื่อจะนำไปสู่การแยกแยะสาเหตุต่าง ๆ ซึ่ง 4 M 1 E นี้มาจาก

M – Man คนงานหรือพนักงานหรือบุคลากร

M – Machine เครื่องจักรหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก

M – Material วัตถุดิบหรืออะไหล่ อุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ในกระบวนการ

M – Method กระบวนการทำงาน

E – Environment อากาศ สถานที่ ความสว่าง และบรรยากาศการทำงาน

แต่ไม่ได้หมายความว่า การกำหนดก้างปลาจะต้องใช้ 4 M 1 E เสมอไป เพราะหากเราไม่ได้อยู่ในกระบวนการผลิตแล้ว ปัจจัยนำเข้า (input) ในกระบวนการก็จะเปลี่ยนไป เช่น ปัจจัยการนำเข้าเป็น 4 P ได้แก่ Place, Procedure, People และ Policy หรือเป็น 4 S Surrounding, Supplier, System และ Skill ก็ได้ หรืออาจจะเป็น MILK Management, Information, Leadership, Knowledge ก็ได้

นอกจากนั้น หากกลุ่มที่ใช้ก้างปลา มีประสบการณ์ในปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่แล้วก็สามารถที่จะกำหนดกลุ่มปัจจัยใหม่ให้เหมาะสมกับปัญหาดังแต่แรกและก็ได้เช่นกัน

การกำหนดหัวข้อปัญหาที่ก้างปลา

การกำหนดหัวข้อปัญหาควรกำหนดให้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ ซึ่งหากเรากำหนดประโยคปัญหานี้ไม่ชัดเจนตั้งแต่แรกแล้ว จะทำให้เราใช้เวลามากในการค้นหาสาเหตุและจะใช้เวลาในการทำผังก้างปลาการกำหนดปัญหาที่หัวปลา เช่น อัตราของเสีย อัตราชั่วโมงการทำงานของคนที่มีประสิทธิภาพ อัตราการเกิดอุบัติเหตุ หรืออัตราต้นทุนต่อสินค้าหนึ่งชิ้น เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าควรกำหนดหัวข้อปัญหาในเชิงเทคนิคการระดมความคิดเพื่อจะได้ก้างปลาที่ละเอียดสวยงาม คือการถามทำไม ทำไม ทำไม ในการเขียนแต่ละก้างย่อย ๆ

ผังก้างปลาประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนปัญหาหรือผลลัพธ์ (Problem or Effect) ซึ่งจะแสดงอยู่ที่หัวปลา ส่วนสาเหตุ (Cause) จะสามารถแยกย่อยออกได้อีกเป็น

○ ปัจจัย (Factors) ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหา (หัวปลา)

○ สาเหตุหลัก

○ สาเหตุย่อย

ซึ่งสาเหตุของปัญหา จะเขียนไว้ในก้างปลาแต่ละก้าง ก้างย่อยเป็นสาเหตุของก้างรอง และก้างรองเป็นสาเหตุของก้างหลัก เป็นต้น หลักการเบื้องต้นของแผนภูมิก้างปลา (fishbone diagram) คือการใส่ชื่อของปัญหาที่ต้องการวิเคราะห์ ลงทางด้านขวาสุดหรือซ้ายสุดของแผนภูมิ โดยมีเส้นหลักตามแนวยาวของกระดูกสันหลัง จากนั้นใส่ชื่อของปัญหาย่อย ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาหลัก ๓ - ๖ หัวข้อ โดยลากเป็นเส้นก้างปลา (sub-bone) ทำมุมเฉียงจากเส้นหลัก เส้นก้างปลาแต่ละเส้นให้ใส่ชื่อของสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหานั้นขึ้นมา ระดับของปัญหาสามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีก ถ้าปัญหานั้นยังมีสาเหตุย่อยลงไปที่สุด ๔ - ๕ ระดับ เมื่อมีข้อมูลในแผนภูมิที่สมบูรณ์แล้วจะทำให้มองเห็นภาพขององค์ประกอบทั้งหมด ที่จะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนคดีอาญา

กระบวนการสืบสวนคดีอาญานั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดีอาญา (Criminal Proceeduse) ที่มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาความจริง และรายละเอียดแห่งการกระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ประการหนึ่งในการรักษาความสงบภายในของรัฐเพื่อควบคุมปัญหาอาชญากรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่ไม่คงที่ (dynamic) มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในยุคสมัยที่มีการวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากขึ้นปัญหาอาชญากรรมก็จะ

ทวีความรุนแรง และมีรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันแนวความคิดของคนในสังคมก็มุ่งหวังที่จะให้รัฐคุ้มครองสิทธิของตนมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการสืบสวนคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบางวิธีอาจเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้ง ๆ ที่รัฐก็มีความประสงค์จะคุ้มครองความปลอดภัยของสมาชิกในสังคมจากปัญหาอาชญากรรม ในลักษณะดังกล่าวได้มีนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นในทางทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายและเพื่อเป็นหลักปฏิบัติไว้แตกต่างกันกล่าว คือ

Herbert Packer ได้กล่าวถึงรูปแบบในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ๒ แบบด้วยกัน คือ

๑. Crime Control Model

๒. Due Process Model

Crime Control Model (ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม) เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการพิจารณาความอาญา ที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมอาชญากรรม โดยชี้ให้เห็นว่า กระบวนการพิจารณาความอาญามีไว้เพื่อรักษาความสงบสุขของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เน้นหนักไปในทางป้องกันปราบปรามและก่าราบอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีประสิทธิภาพในการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด รวมทั้งการดำเนินการจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาด

Due Process Model (ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม) เป็นรูปแบบหนึ่งที่เน้นหนักไปในทางคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยมีความเห็นตรงกันข้ามกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ทฤษฎีนี้ไม่เห็นด้วยกับการควบคุมอาชญากรรมโดยเจ้าพนักงานและกระบวนการของรัฐ ซึ่งอาจบิดเบือนและไม่น่าเชื่อถือ เพราะต้องการให้ได้ผลในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น จึงเสนอแนวทางให้มีการพิจารณาคดีและไต่สวนผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม

หลัก Due Process Model หรือที่เรียกว่า Due Process of Law มีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อวางกฎเกณฑ์สำหรับให้ศาลเข้ามาตรวจสอบ ดูแลหรือควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกานำเน้นการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ในขณะเดียวกันก็เน้นการแบ่งสรรปันส่วน อำนาจระหว่างรัฐบาลกลาง (Federal Government) และรัฐบาลของมลรัฐ (State Government) ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงพยายามสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นมาใหม่ เพื่อเปิดทางให้ศาลในฐานะผู้ใช้กฎหมายบังคับคดี และเป็นผู้รักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สามารถเข้ามาใช้อำนาจตรวจสอบการกระทำของรัฐบาล ของมลรัฐและการกระทำของฝ่ายอื่นได้ โดยผ่านทางกระบวนการที่เรียกว่า Judicial Review และกฎหมายที่ศาลจะหยิบยกขึ้นเป็นหลักหรือข้อทดสอบ

ในการวินิจฉัย ซึ่งเรียกว่า Due Process of Law โดยอาจเห็นตัวอย่างในระบบกฎหมายอังกฤษเรื่อง Rule of Law หรือ Natural Law ในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของบางประเทศก็ได้

ตามทฤษฎีทั้ง ๒ ข้างต้นของ Packer จะเห็นได้ว่ามีความขัดแย้งกันในทางปฏิบัติ แต่ถึงกระนั้นก็ดี ดูเหมือนว่าทฤษฎี Due Process Model จะเป็นที่ยอมรับและนำมากล่าวอ้างอิง ในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีนักนิติศาสตร์อีกท่านหนึ่ง คือ John Griffiths ได้เสนอทฤษฎีใหม่ คือ Family Model (ระบบครอบครัว) โดย Griffiths ให้ความเห็นว่ากระบวนการพิจารณาความอาญา ควรคำนึงถึงระบบครอบครัว กล่าวคือ รัฐควรต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ควบคู่ไปกับการดำเนินการป้องกันปราบปราม อาชญากรรม ในรูปแบบของการควบคุมทางสังคม (Social Control) โดยใช้วิธีการประนีประนอม (Compromise) เป็นแนวทาง ไม่ควรคำนึงถึงการลงโทษ เป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crim Control) และทฤษฎีกระบวนการ นิติธรรม (Due Process) ของ Packer และ Family Mode ของ Griffiths แล้วย่อมเห็นว่ารัฐมีเจตนารมณ์ ที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องดำเนินการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมเพื่อความควบคุมสังคมควบคู่กันไป

ดังนั้น การสืบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นงานในอำนาจหน้าที่ของตำรวจซึ่งเป็นเจ้าพนักงาน ของรัฐ ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน หรือเพื่อทราบรายละเอียด แห่งความผิด ถ้าจะให้ตำรวจปฏิบัติการโดยถูกต้องเสมอไป เพื่อมิให้กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน มิฉะนั้นถือเป็นความผิดเช่นนี้ ย่อมกระทำมิได้ เพราะสภาพการปฏิบัติงานของ เจ้าพนักงานตำรวจในการสืบสวนคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำโดยอาศัยดุลพินิจเป็นส่วนใหญ่ การใช้ดุลพินิจดังกล่าวแม้กระทำโดยสุจริตก็อาจเกิดความบกพร่องผิดพลาดล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพ พื้นฐานของบุคคลได้ แต่ผลของการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าว ก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชน หรือเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด เพื่อควบคุมสังคมของรัฐให้อยู่ในความสงบ เรียบร้อย ปราศจากอาชญากรรม การสืบสวนคดีอาญาจึงต้องทำหลักทฤษฎีทั้ง ๓ รูปแบบดังกล่าว มาใช้ควบคู่กันไป โดยที่การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ (Police Discretion) เป็นตัวประสาน ให้เกิดผลดีทุกด้าน

หลักการสืบสวน

การสืบสวน (investigation) หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจ และหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญามาตรา ๒ (๑๐))

อำนาจหน้าที่กองกำลังการสืบสวน

การถวายความปลอดภัยสำหรับองพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ งานสืบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญา ทั้งหลายดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา งานการข่าว งานสืบสวนอาชญากรรมสำคัญ งานปฏิบัติการพิเศษ งานเก็บกู้ระเบิด งานสืบสวนคดียาเสพติด และสารเสพติดประเภทต่าง ๆ ในเขตอำนาจการรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัด โดยปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

๑. งานธุรการและงานสารบรรณ รวมทั้งจัดทำสถิติงานเข้า-ออกของ กองกำลังการสืบสวน
๒. งานประชาสัมพันธ์
๓. ดำเนินงานสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีข้าราชการตำรวจร้องเรียน กล่าวโทษว่ากระทำความผิดวินัยหรืออาญา
๔. ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงจริงตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
๕. ดำเนินการและสนับสนุนช่วยเหลือสถานีตำรวจท้องที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดอาญา
๖. ดำเนินการและสนับสนุนช่วยเหลือสถานีตำรวจท้องที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การก่อความไม่สงบ การจลาจล การก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ การควบคุมฝูงชน และการเจรจาต่อรอง
๗. สืบสวนคดีอาญาที่ลักษณะกระทำเป็นองค์กร หรือขบวนการ คดีอาญาที่มีความรุนแรง ซับซ้อน และเกิดคาบเกี่ยวในหลายพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธร ในเขตอำนาจการรับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัด
๘. เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติคดีอาญา สำเนาหมายจับ ตลอดจนให้ความร่วมมือในการสืบสวนจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับตามที่หน่วยอื่นประสานขอความร่วมมือ และจัดทำประวัติบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาและผู้ต้องสงสัยที่เกี่ยวข้องกับอาญาคดีอาญา
๙. อำนวยการในการแสวงหาข่าวสารที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตำรวจ รวมทั้งการตรวจสอบข่าว
๑๐. ดำเนินการกรรมวิธีต่อข่าวสาร การผลิตข่าวสาร ข่าวกรอง และประเมินสถานการณ์เสนอผู้บังคับบัญชาและหน่วยที่เกี่ยวข้อง

๑๑. ดำเนินการสืบสวนหาข่าวและปฏิบัติการอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมทั้งงานด้านการข่าวที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ อันเป็นการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยต่าง ๆ ในเขตจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรจังหวัด

๑๒. งานอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

วิธีการสืบสวนหลังเกิดเหตุ

เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมีวิธีการสืบสวนหลังเกิดเหตุ ๒ วิธี

๑. การสืบสวนโดยวิธีธรรมดา ประกอบด้วย

- ๑.๑ สืบสวนจากมูลเหตุและเจตนา
- ๑.๒ สืบสวนโดยจากการซักถาม
- ๑.๓ สืบสวนจากพยานหลักฐานที่คนร้ายทำทิ้งไว้
- ๑.๔ สืบสวนโดยใช้สายลับ
- ๑.๕ สืบสวนโดยการเฝ้าจุด
- ๑.๖ สืบสวนโดยการสะกดรอย
- ๑.๗ สืบสวนโดยวิธีการนกด่อ
- ๑.๘ สืบสวนด้วยวิธีการเข้าเกลียว
- ๑.๙ สืบสวนโดยใช้เทคนิคการอำพราง
- ๑.๑๐ สืบสวนโดยการก่อให้เกิดการแตกแยกในหมู่คนร้าย
- ๑.๑๑ สืบสวนโดยใช้อิทธิพลความเชื่อถือในตัวผู้สืบ
- ๑.๑๒ สืบสวนโดยใช้บุคคลซึ่งเป็นที่เคารพนับถือในท้องถิ่น
- ๑.๑๓ สืบสวนโดยการตรวจค้น
- ๑.๑๔ สืบสวนโดยการตรวจสอบประวัติรูปถ่ายและคำหาปฏิรูปพรรณ

๒. การสืบสวนโดยใช้วิทยาการ ประกอบด้วย

- ๒.๑ สืบสวนจากร่องรอยหรือวัตถุพยาน
- ๒.๒ สืบสวนจากบันทึกแผนประทุษกรรม

การสืบสวนปราบปรามอาชญากรรม

การสืบสวนปราบปรามอาชญากรรมทั่วไปจัดระบบฐานข้อมูลชุมชนและข้อมูลท้องถิ่นด้วยระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เป็นปัจจุบัน เพื่อใช้ประโยชน์ในการสืบสวนปราบปรามมีการบูรณาการและประสานการข่าวอาชญากรรมระหว่างหน่วยงานมีความพร้อมที่จะเข้าเผชิญเหตุและแก้ไขสถานการณ์พิเศษที่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สืบสวนปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอบายมุข

ตามนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้มีผลการปฏิบัติเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

สืบสวนปราบปรามผู้มีอิทธิพลและมือปืนรับจ้าง

สืบสวนปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด การละเมิดสิทธิเด็กและสตรีในทุกรูปแบบอย่างเด็ดขาด

สืบสวนปราบปรามแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและขบวนการลักลอบนำคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร

ใช้มาตรการทางสังคมและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนควบคุมไปกับมาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม สร้างความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่ขัดต่อนโยบายของรัฐบาลและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับอบายมุข ผู้มีอิทธิพล ยาเสพติด การละเมิดลิขสิทธิ์ และการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชนและสตรี ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมรูปแบบอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตอันปกติสุขของประชาชน เช่น การค้ำน้ำมันเถื่อน การละเมิดสิทธิ เป็นต้น

การสืบสวนปราบปรามอาชญากรรมพิเศษ

จัดให้มีฐานข้อมูลอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นขบวนการหรือเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้อย่างเป็นระบบไว้อย่างชัดเจน

สืบสวนปราบปรามผู้กระทำผิดในลักษณะที่เป็นกลุ่มขบวนการ ที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามนโยบายรัฐบาล

สืบสวนปราบปรามคดีที่มีความสลับซับซ้อน ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง สร้างความสะเทือนขวัญต่อประชาชนและสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่ามีการศึกษา ได้มีผู้ทำการศึกษาเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการเลือกตั้งซึ่งสามารถนำมากำหนดแนวทางการศึกษา การส่งเสริมประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเลือกตั้ง ดังนี้

๑. พลตำรวจโทอำนาจ นิมมะโน หลัสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องทัศนคติต่อบทบาทเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้งผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้งระดับประเทศต้องจัดการเลือกตั้งระดับประเทศให้เป็นไป

ตามกฎหมายต้องรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกในการจัดการเลือกตั้ง ระดับประเทศ ๒) กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่คัดค้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้ง ระดับประเทศ ๓) กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเห็นด้วยระดับปานกลางต่อพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้งระดับประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้งระดับประเทศคือ มีภาระงานที่มากเกินไป มีระยะเวลาการเตรียมตัวในการกำหนดแผนการเลือกตั้งน้อยเกินไปกำลังพลไม่เพียงพอและไม่มีงบประมาณหรือค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อทำให้บทบาทในการจัดการเลือกตั้งของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเข้าร่วมกำหนดนโยบายกับคณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งแต่ต้น กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจมุ่งเน้นไปที่การปราบปราม การสอบสวนดำเนินคดีความผิดอาญาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง การสืบสวนหาข่าว

๒. พล.ต.ต.จิตรจรรยา ศรีวนิชย์ หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๙ ประจำปี ๒๕๖๓ ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของตำรวจในการจัดการเลือกตั้งกรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทและหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย อำนวยความสะดวกด้านการจราจร ช่วยเหลือ สนับสนุนอำนวยความสะดวกไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งเขต หรือคณะกรรมการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้ง ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดนโยบายไว้ ซึ่งข้าราชการตำรวจในสังกัดจังหวัดนครราชสีมา มีความรู้ ความเข้าใจบทบาท และหน้าที่ของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่จัดการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก

สำหรับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการเอาใจใส่ ควบคุม กำกับ ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชาและการบูรณาการในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานอื่น เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งในระดับมาก การเอาใจใส่เนื่องจากควบคุม กำกับ ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชามีลักษณะเป็นรูปแบบในเชิงบังคับบัญชา และสั่งการตามลำดับชั้น หรือขาดความใกล้ชิดในการทำงานจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีนัยสำคัญส่งผลให้การเอาใจใส่ควบคุม ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชาขาดประสิทธิภาพสำหรับการบูรณาการการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งของบุคลากรของหน่วยงานอื่นจะต้องมอบหมายให้ผู้บัญชาการศูนย์

เลือกตั้งหรือผู้อำนวยการเลือกตั้งที่มีองค์ความรู้ในด้านการเลือกตั้งทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงสามารถเป็นหลักในการบริหารเหตุการณ์ หรือสั่งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

สำหรับสภาพปัญหาและอุปสรรคผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งและด้านงบประมาณ เบี่ยงเบนค่าน้ำมัน ในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นว่าเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่การจัดการเลือกตั้งที่อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยจัดการอบรมเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยในกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมากำหนดแนวทางเป็นขั้นตอนอย่างถูกต้องชัดเจนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบถึงแนวทางการปฏิบัติต่อไป และควรกำหนดมาตรการแผนการในการควบคุมกำกับดูแลของหัวหน้าหน่วยงานแต่ละระดับ ให้เป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้ในการควบคุม กำกับ ดูแล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการจัดการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง” ทุกระดับ โดยในกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมากำหนดแนวทางเป็นขั้นตอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น “เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง” ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเลือกตั้งโดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งในกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นและการเลือกตั้งที่ผ่านมา กำหนดแนวทางเป็นขั้นตอน สามารถนำคู่มือมาใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ทันทีเมื่อเผชิญเหตุ นอกจากนี้ ควรพิจารณากำหนดหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ จำนวนประชากร การใช้สถานที่ของหน่วยงานราชการเป็นหน่วยเลือกตั้งเพื่อลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประหยัดงบประมาณและควรกำหนดระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในทุกหมวดทุกประเภททั้งเรื่องเบี่ยงเบน ค่าตอบแทน ค่าทำงานนอกเวลาราชการ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าน้ำมัน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ประการสุดท้าย ควรจัดตั้งทีมบริหารเหตุการณ์ระดับอำเภอและจังหวัด โดยบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งศาล อัยการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ฝ่ายปกครอง และตำรวจ เพื่อให้สามารถควบคุม กำกับ ดูแล

พิจารณาสั่งการให้คำแนะนำผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และเมื่อมีสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นในบริเวณหน่วยเลือกตั้งหรือเส้นทางการเดินทางไปหน่วยเลือกตั้งของประชาชนผู้ไปใช้สิทธิ

๓. เชิงนโยบายควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งผู้แทน การมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างสงบเรียบร้อยให้แก่ทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง และควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในทุกหมวด ทุกประเภทอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งควรเสริมสร้างให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งทุกหน่วยงานมีความพร้อมในการทำงานสามารถเป็นที่พึ่งและให้คำแนะนำแก่พี่น้องประชาชนได้อย่างถูกต้อง

๓. พล.ต.ท.วราธร ตันศรีสกุล หลักรัฐบาลพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๑ ประจำปี ๒๕๕๕ เรื่อง บทบาทตำรวจในฐานะ ผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้แทนเป็นกรรมการและอนุกรรมการในคณะต่าง ๆ และได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยของบุคคล สถานที่ และเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ขอให้จัดชุดหาข่าว ชุดป้องกันปราบปราม ชุดเคลื่อนที่เร็ว ชุดสืบสวนสอบสวน และการรายงานผลการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการตำรวจนครบาล มีคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยการเลือกตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ก่อนวันเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งและหลังวันเลือกตั้ง ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ป้องกัน และปราบปรามการทุจริต และการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ออกแผนปฏิบัติการ และจัดกำลังรักษาความปลอดภัย รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง ประสานเตรียมการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุในการป้องกันและแก้ไขการชุมนุมประท้วงการเลือกตั้ง ประชุมวางแผนทางเตรียมความพร้อมการทำงานของพนักงานสอบสวน จัดอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายจัดกำลังตำรวจปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ร้องขอในทุกกรณี และจัดทำประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการเลือกตั้ง รวมตลอดถึงจัดทำสรุปผลการปฏิบัติเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากการศึกษาไม่พบปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย แต่พบปัญหาอุปสรรคของตำรวจในการดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้งด้านอำนวยการและประสานงานด้านกฎหมาย ด้านกำลังพล ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ทั้งในด้านนโยบายและด้านการปฏิบัติอันจะส่งผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายและระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจในการช่วยเหลือและสนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างชัดเจนเพื่อมุ่งเน้น การปฏิบัติการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔. พล.ต.ท.วีรพงษ์ ชื่นภักดี หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่น ๘ ประจำปี ๒๕๖๐ ได้ศึกษาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ ปิดหน่วยเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เขตดินแดงและเขตหลักสี่ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ต้องมีการประกาศปิดหน่วยเลือกตั้ง ได้แก่ ๑. ผู้ชุมนุม กบปส. ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวไม่ให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้ง ๒. คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ไม่สามารถรับวัสดุอุปกรณ์เลือกตั้งได้ตามกำหนดเวลา ๓. หน่วยเลือกตั้งไม่สามารถเปิดหีบเลือกตั้งได้ ตามกำหนดเวลา ๔. ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งหรือมีแต่ไม่ครบ ทำให้ไม่สามารถเปิด หน่วยเลือกตั้งได้ ๕. หน่วยเลือกตั้งของเอกชนไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งซึ่งประสบปัญหาในการบังคับใช้ กฎหมาย เพื่อสนับสนุนในการจัดการเลือกตั้ง ๔ ประการ ได้แก่

๑. ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีกฎหมายสำหรับการชุมนุม โดยเฉพาะเมื่อมีการชุมนุมประท้วงเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องใช้กฎหมายอื่นมาปรับใช้

๒. ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ในชุดปฏิบัติมีความลังเล ไม่กล้าตัดสินใจและลักษณะของสายการบังคับบัญชาหลายลำดับชั้นจึงทำให้ต้องใช้เวลาในการรอ การสั่งการ

๓. ด้านความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพยายาม ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นกลางแต่เนื่องจากอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทำให้ต่างฝ่ายต่างเห็นว่า ตำรวจไม่มีความเป็นกลางและอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับตน

๔. ตัวบทกฎหมายและบทลงโทษที่เหมาะสมในการข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำ ความผิดไม่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์และลักษณะทางสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

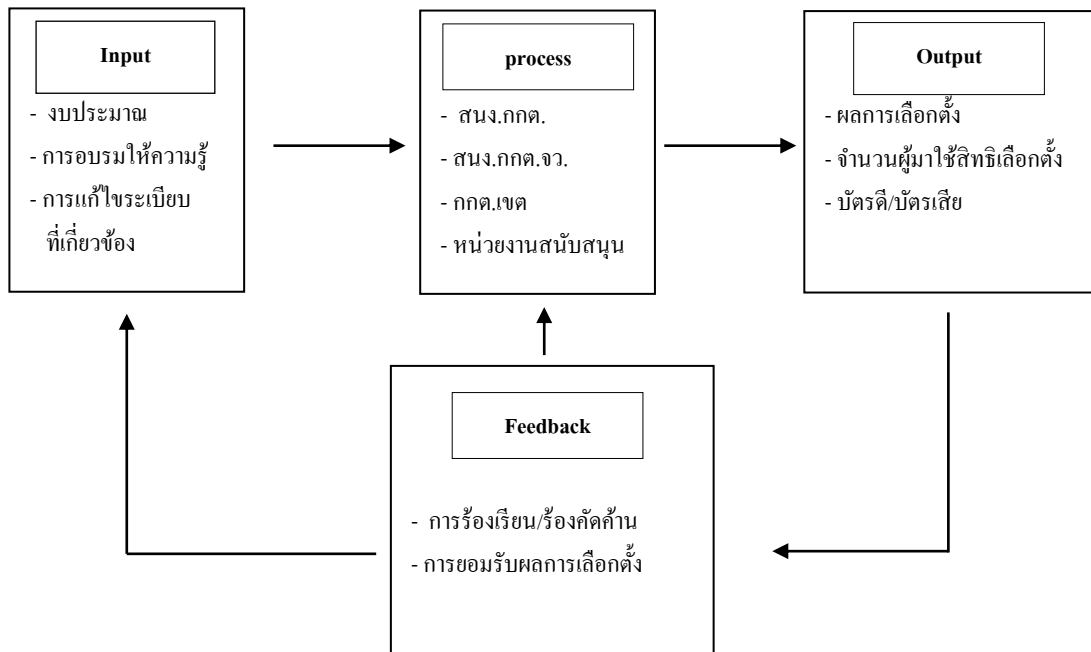
การศึกษาค้นคว้าเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกระบวนการการเลือกตั้งให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวทางการศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งในการส่งเสริมประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการปฏิบัติหน้าที่

๑. ด้านความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่

๒. ด้านงบประมาณ

๓. ข้อจำกัดอื่นระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ อาทิภารกิจงานประจำและงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ข้อจำกัดด้านเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นต้น โดยรูป

แบบจำลองที่จะใช้ในการศึกษา ใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ

ซึ่งแนวทางการศึกษาจะเน้นการศึกษาผ่านกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค จากข้อกำหนด ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ปัญหาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานจริง ศึกษาผ่านเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งจะได้นำปัญหาและอุปสรรคจากผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาข้อจำกัดของระเบียบ มาดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยใช้แบบจำลองแนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นกรอบการวิจัยครั้งนี้

บทที่ ๓

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจกับกระบวนการ จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ผู้วิจัยได้ศึกษาอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเลือกตั้ง ซึ่งในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้วิจัยกำหนดช่วงระยะเวลาในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการและขั้นตอนในการเลือกตั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

ช่วงประกาศให้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง

ช่วงการดำเนินการเลือกตั้ง

ภายหลังการเลือกตั้งหรือประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง

ช่วงประกาศให้มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง

๑. คณะกรรมการการเลือกตั้งจะแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนและไต่สวนในหน้าที่ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น หรือแต่งตั้งให้เป็นกรรมการช่วยตรวจสำนวน โดยอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับหัวหน้าหน่วยเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งให้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส่วนหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนและไต่สวน กรรมการการเลือกตั้งจะแต่งตั้งพนักงานสอบสวนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งได้มีกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแต่งตั้งไว้ ดังนี้

๑.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๒ นอกจากหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งการสืบสวนและไต่สวนและการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง

มาตรา ๓๔ ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเกี่ยวกับการเลือกตั้งการสนับสนุนการเลือกตั้งหรือการสืบสวนหรือไต่สวนตามที่คณะกรรมการร้องขอเป็นหนังสือ

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งหรือแต่งตั้งข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติการอันจำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งการสนับสนุนการเลือกตั้งหรือการสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควรและให้แจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างนั้นสังกัดอยู่ทราบโดยเร็ว

ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามวรรคสองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัยและถ้าเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินการเลือกตั้งให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงและให้คณะกรรมการส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจแก่ผู้นั้น โดยเร็วและแจ้งผลให้คณะกรรมการทราบด้วย

มาตรา ๓๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการอื่น คณะอนุกรรมการ บุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งการพ้นจากตำแหน่งค่าตอบแทนและการสงเคราะห์อื่นรวมทั้งวิธีปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้คำนึงถึงประสิทธิภาพการทำงานความคุ้มค่าและความรวดเร็วด้วย

มาตรา ๔๒ ให้กรรมการมีอำนาจสืบสวนไต่สวนหรือดำเนินคดีตามมาตรา ๔๑ และเพื่อให้การดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนหรือการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งเลขาธิการหรือพนักงานของสำนักงานเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนหรือไต่สวนหรือดำเนินคดีได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการและขอบเขตแห่งหน้าที่และอำนาจของผู้ได้รับแต่งตั้งแต่ละระดับไว้ให้ชัดเจนรวมตลอดทั้งการออกบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องด้วย

พนักงานของสำนักงานที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายการสืบสวนการไต่สวนหรือการดำเนินคดีและผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว

ในกรณีมีความจำเป็นคณะกรรมการจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐให้เป็นเจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกาลหรือเฉพาะเรื่องตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

ให้เจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ความในวรรคหนึ่งไม่เป็นการตัดอำนาจคณะกรรมการที่จะดำเนินการให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๑.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๘ ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหนึ่งคนมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

(๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามคนมีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้งการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งการเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งรวมทั้งมีหน้าที่กำกับดูแลการออกเสียงลงคะแนนการนับคะแนนและการประกาศผลการนับคะแนน

การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการเลือกตั้งให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะบุคคลหรือบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งได้ตามสมควร

การใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งคณะกรรมการจะออกระเบียบให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการคณะบุคคลหรือบุคคลตามวรรคสามทำหน้าที่แทนก็ได้ในกรณีเช่นนั้น

การดำเนินการการแจ้งหรือการยื่นที่กระทำต่อผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ถือว่าเป็นการดำเนินการแจ้งหรือได้ยื่นต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแล้ว

มาตรา ๑๓๔ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนให้เป็นไปได้โดยรวดเร็วและเที่ยงธรรมคณะกรรมการอาจแต่งตั้งข้าราชการอัยการข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐหรือผู้ซึ่งเคยเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐดังกล่าวตามจำนวนที่เหมาะสมเป็นคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะตามความจำเป็นเพื่อช่วยคณะกรรมการในการดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนรวมทั้งรับฟังคำชี้แจงหรือพยานหลักฐานแทนคณะกรรมการได้

การแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่และค่าตอบแทนของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปได้ตามที่คณะกรรมการกำหนด

๒. กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจรับทำคดีหรือทำการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจให้เจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งได้มีกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแต่งตั้งไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ให้หน่วยงานของรัฐมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงานหรือส่งเอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตาม (๑) พนักงานอัยการพนักงานสอบสวน หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) ขอความร่วมมือให้ศาลส่งเอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๔) เข้าไปหรือแต่งตั้งให้บุคคลเข้าไปในที่เลือกตั้งที่ออกเสียงประชามติหรือสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งหรือนับคะแนนการออกเสียงประชามติ ให้ผู้ตรวจการเลือกตั้งมีอำนาจตาม (๔) ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดด้วย

๓. คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในแต่ละหน่วยเลือกตั้งโดยการละทิ้งหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจะต้องถูกดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะด้วย ซึ่งได้มีกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแต่งตั้งไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๘ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งห้าคนมีหน้าที่เกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนในที่เลือกตั้งและนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งแต่ละแห่งในกรณีที่หน่วยเลือกตั้งใดมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกินแปดร้อยคนอาจแต่งตั้งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพิ่มได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

(๒) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างน้อยหนึ่งคนซึ่งแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

การแต่งตั้งและการฝึกอบรมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดโดยในการฝึกอบรมจะดำเนินการฝึกอบรมผู้มีความสามารถหนึ่งเพื่อสำรองไว้มากกว่าจำนวนที่ต้องใช้จริงแต่ไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ตรวจการเลือกตั้งพบเห็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกระทำการใดอันอาจเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้รายงานคณะกรรมการหรือกรรมการ โดยทันทีและให้คณะกรรมการหรือกรรมการมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ตามที่เห็นสมควรในกรณีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ผู้ตรวจการเลือกตั้งมีอำนาจแจ้งเตือนให้ปฏิบัติให้ถูกต้องได้ถ้าไม่มีการดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามที่แจ้งเตือนให้รายงานให้คณะกรรมการหรือกรรมการทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่กรรมการเป็นผู้พบเห็นการกระทำตามวรรคสามให้กรรมการมีอำนาจสั่งเปลี่ยนแปลงกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้ตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ในกรณี que เห็นว่าการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจสั่งให้ระงับยับยั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือสั่งให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควรถ้าเป็นการกระทำของบุคคลซึ่งมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจสั่งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจหรือสั่งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดบันทึกพฤติกรรมแห่งการกระทำและรวบรวมพยานหลักฐานไว้เพื่อดำเนินการต่อไปได้ตามที่จำเป็นหรือในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จะสั่งให้ระงับหรือยับยั้งการดำเนินการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วยในเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นก็ได้ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการเพื่อทราบโดยเร็วทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๔. ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งแล้ว จะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ หรือกฎหมายไม่ได้ แต่หากได้มีการปฏิบัติหน้าที่ไปโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งทางแพ่งทางอาญาหรือทางปกครองซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้กรรมการเลขาธิการผู้ตรวจการเลือกตั้งผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมายระเบียบประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการหรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

กรรมการเลขาธิการผู้ตรวจการเลือกตั้งผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมาย ระเบียบประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการหรือปฏิบัติตามคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หากได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งทางอาญาหรือทางปกครอง

๕. ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง จะวางตัวเป็นกลางทางการเมือง จะต้องไม่แสดงออกว่าสนับสนุนหรือต่อต้านผู้สมัครหรือพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง แต่ทั้งนี้สามารถเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ และไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ซึ่งการวางตัวไม่เป็นกลางทางการเมืองจะมีความผิดทั้งทางอาญาและทางวินัย ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

การใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายตามวรรคหนึ่งมิให้หมายความรวมถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่พึงต้องปฏิบัติในตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นหรือการแนะนำ หรือช่วยเหลือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองโดยมิได้ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่แม้ว่า การกระทำจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการหรือกรรมการที่พบเห็นมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยุติหรือระงับการกระทำใด ที่เห็นว่าอาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

ในกรณีตามวรรคสามให้คณะกรรมการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีหน้าที่ และอำนาจกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติการณ์อันอาจเป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดพ้นจากหน้าที่เป็นการชั่วคราวหรือสั่งให้ประจำ กระทรวงทบวงกรมศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้ง หรือห้ามเข้าเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งได้

๖. การปฏิบัติงานในการเลือกตั้งที่จะต้องตรวจสอบดูแลการหาเสียงเลือกตั้ง และการ สนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้ง หากพบการกระทำความผิดแล้วไม่รายงานให้คณะกรรมการให้ถือว่า ผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัย ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๘๒ ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการเลือกตั้ง และเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งที่จะต้องตรวจสอบ ดูแลการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในกรณีที่พบเห็นการกระทำใดมิได้ เป็นไปตามมาตรา ๘๐ และมาตรา ๘๑ ต้องรายงานให้คณะกรรมการทราบเพื่อดำเนินการตามหน้าที่ และอำนาจต่อไปโดยทันที

พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานหรือเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งมีหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ผู้ใดไม่รายงานให้คณะกรรมการทราบโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัย และให้คณะกรรมการส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจแก่ ผู้นั้นโดยเร็วและแจ้งผลให้คณะกรรมการทราบด้วยในกรณีที่ผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งเป็น

ผู้ตรวจการเลือกตั้งให้ถือว่าละทิ้งหน้าที่หรือไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ช่วงการดำเนินการเลือกหรือเลือกตั้ง

๑. ตำรวจต้องดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งสั่งให้ดำเนินการหรือกรณีมีผู้แจ้ง เมื่อพบบุคคลกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใดอันอาจเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปได้โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือเป็นไปได้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนี้

๑.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ ในระหว่างการเลือกตั้งให้กรรมการแต่ละคนมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) กำกับและตรวจสอบการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เป็นไปได้โดยสุจริตและเที่ยงธรรมและเป็นไปได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๒) มีคำสั่งให้ดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนเมื่อพบเห็นการกระทำใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปได้โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือเป็นไปได้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(๓) เมื่อพบการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใดอันอาจเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปได้โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือเป็นไปได้โดยมิชอบด้วยกฎหมายถ้าการนั้นเป็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจสั่งให้ระงับยับยั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือสั่งให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควรถ้าเป็นการกระทำของบุคคลซึ่งมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจหรือสั่งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดบันทึกพฤติกรรมแห่งการกระทำและรวบรวมพยานหลักฐานไว้เพื่อดำเนินการต่อไปได้ตามที่จำเป็นหรือในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จะสั่งให้ระงับหรือยับยั้งการดำเนินการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วยหรือทุกหน่วยในเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้นก็ได้

ในกรณีที่กรรมการสั่งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดบันทึกพฤติกรรมแห่งการกระทำและรวบรวมพยานหลักฐานตาม (๓) ให้ถือว่าดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวของผู้บัญชาการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผลการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (๒) จะต้องมีการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครผู้ใดไว้เป็นการชั่วคราวหรือดำเนินการอื่นใดให้เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัย

เมื่อกรรมการผู้ใดออกคำสั่งตาม (๒) หรือ (๓) แล้วให้รายงานต่อคณะกรรมการเพื่อทราบ โดยเร็วในการนี้ถ้าคณะกรรมการเห็นสมควรจะมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมยกเลิกคำสั่งหรือมีมติให้ดำเนินการอย่างใดตามที่เหมาะสมก็ได้

หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

๑.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๓๕ ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการว่าผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดอันอาจทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำหรือมีคำสั่งให้แก้ไขการกระทำตามเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดได้

ถ้ามีผู้แจ้งต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานตำรวจพบเห็นการกระทำตามวรรคหนึ่งและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมและดำเนินคดีโดยเร็วและแจ้งต่อคณะกรรมการเพื่อให้พิจารณาดำเนินการต่อไป

๒. เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าพนักงานสอบสวนได้รับเรื่องการกระทำ ความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมืองไว้พิจารณา คณะกรรมการเลือกตั้งมีอำนาจแจ้งให้หน่วยงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวนนั้น โอนเรื่องหรือส่งสำนวนการสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้นมาให้คณะกรรมการเพื่อดำเนินการได้ ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔๕ เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการว่าหน่วยงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวนได้รับเรื่องการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมืองไว้พิจารณาและคณะกรรมการเห็นว่าเป็นการสมควรที่คณะกรรมการจะดำเนินการเองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้คณะกรรมการมีหนังสือแจ้งให้หน่วยงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวนนั้น โอนเรื่องหรือส่งสำนวนการสอบสวนเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้นมาให้คณะกรรมการเพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในกรณีเช่นนี้ให้หน่วยงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวน โอนเรื่องหรือส่งสำนวนการสอบสวนในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับ

การเลือกตั้งและพรรคการเมืองมาให้คณะกรรมการภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าว

๓. ในกรณีพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งหรือทราบว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนทันทีโดยไม่ต้องมีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๕๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งอื่นที่อยู่นอกหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งเดียวกันสามารถออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่โดยให้ประธานกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการลงคะแนนของผู้นั้นไว้และแจ้งให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งทราบทั้งนี้ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

๔. เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งสามารถออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งล่วงหน้าได้ ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนี้

๔.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๐๗ ในการเลือกตั้งทั่วไปผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านประสงค์จะใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้งแล้วแต่กรณีให้ยื่นขอลงทะเบียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

การยื่นขอลงทะเบียนตามวรรคหนึ่งถ้าเป็นการขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งให้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งถ้าเป็นการขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งจะยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือที่ตนประสงค์จะขอใช้สิทธิเลือกตั้งก็ได้หรือคณะกรรมการจะกำหนดให้ลงทะเบียนผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้ตรวจสอบการมีสิทธิเลือกตั้งของผู้ลงทะเบียนตามวรรคหนึ่งแล้วถ้าเห็นว่าถูกต้องให้ทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งที่ได้ลงทะเบียนไว้แล้วและประกาศให้ประชาชนทราบ

เป็นการทั่วไปถึงจำนวนผู้ขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งนั้นและกำหนดที่เลือกตั้งกลางที่ผู้จะไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนและแจ้งให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบและหมายเหตุสถานที่ที่ผู้จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเอกสารที่เกี่ยวข้องเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งลงทะเบียนผู้ใดแล้วให้ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งของตนมีสิทธิอยู่เดิมสำหรับการเลือกตั้งครั้งนั้น

การขอใช้สิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งสถานที่และจำนวนที่เลือกตั้งกลางวันที่กำหนดให้มาใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนการออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนนการส่งบัตรเลือกตั้งและการดำเนินการอื่นที่จำเป็นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดทั้งนี้วันที่กำหนดให้มาใช้สิทธิต้องเป็นวันเดียวกันทุกแห่งและจะกำหนดให้ลงคะแนนเกินหนึ่งวันมิได้

ความในมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่บุคคลที่มีหลักฐานแสดงว่าในวันเลือกตั้งตนมีหน้าที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่อื่นใดนอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งจนไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งได้ด้วยโดยอนุโลม

๔.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๕๕ พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครหากประสงค์จะส่งผู้แทนไปประจำอยู่ ณ ที่เลือกตั้งเพื่อสังเกตการณ์การออกเสียงลงคะแนนและการนับคะแนนให้ยื่นหนังสือแต่งตั้งผู้แทนของตนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวันทั้งนี้ให้แต่งตั้งได้ที่เลือกตั้งละหนึ่งคน

ผู้แทนพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งต้องอยู่ในที่ซึ่งจัดไว้ ณ ที่เลือกตั้ง ซึ่งสามารถมองเห็นการปฏิบัติงานได้และต้องปฏิบัติตามที่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนความในวรรคสอง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีคำสั่งให้ผู้แทนพรรคการเมืองนั้นออกไปจากที่เลือกตั้ง และให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่ง

การปฏิบัติงานของผู้แทนพรรคการเมืองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ภายหลังการเลือกตั้งหรือประกาศผลการเลือกตั้ง

๑. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจยึดหรืออายัด เงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีไว้สำหรับจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือให้แก่วัน

ลงคะแนนหรือให้ลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนี้

๑.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๑๖ ในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ใดให้เสนอให้สัญญาว่าจะให้หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้เงินทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดทั้งนี้เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครผู้ใดหรือให้งดเว้นลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครผู้ใดหรือให้ลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ให้คณะกรรมการยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งที่การยึดหรืออายัดอยู่ในเขตศาลภายในสามวันนับแต่วันยึดหรืออายัดตามวรรคหนึ่งเมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวให้แล้วเสร็จภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องถ้าศาลเห็นว่า เงินหรือทรัพย์สินตามคำร้องน่าจะได้ใช้หรือจะใช้เพื่อการเลือกตั้ง โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลมีคำสั่งยึดหรืออายัดเงินหรือทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีการประกาศผลการเลือกตั้ง

ความในมาตรานี้ไม่เป็นการตัดอำนาจของผู้ซึ่งมีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งในอันที่จะใช้อำนาจยึดหรืออายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒. มีการกำหนดไว้ในกฎหมายในกรณีที่มีการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หากเกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งใดให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบโดยตรงในการรับคำร้องทุกข์ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๖๕ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งใดให้ถือว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกของตนลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. มีการกำหนดให้ตัวการ ตัวการร่วม ผู้สนับสนุน ผู้ใช้ ที่กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรหรือให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร กฎหมายได้บัญญัติไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๓๐ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ นอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรและการกระทำของผู้เป็นตัวการด้วยกัน ผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นแม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรให้ถือว่าตัวการผู้สนับสนุน หรือผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

๔. มีการบัญญัติให้กันบุคคลไว้เป็นพยาน ในกรณี que เห็นว่า ข้อมูลของผู้ที่มีส่วนร่วม ในการกระทำความผิดจะเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ความผิดของผู้อื่นที่เป็นตัวการสำคัญ และใช้ เป็นพยานหลักฐานได้ โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานด้วย ซึ่งกฎหมาย ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

๔.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔๕ ให้คณะกรรมการกำหนดมาตรการคุ้มครองพยานมิให้เกิดอันตราย แก่พยานรวมตลอดทั้งมาตรการรักษาความลับให้แก่ผู้เป็นพยาน ในมาตรการดังกล่าวจะกำหนด ให้มีการจ่ายค่าที่อยู่หรือค่าเดินทางหรือค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นด้วยก็ได้

การคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงผู้ให้ข้อมูล หรือผู้ชี้ เบาะแสด้วย และให้กระทำได้เมื่อได้รับคำร้องขอจากบุคคลดังกล่าว

ในกรณีที่กรรมการ เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ผู้ตรวจการเลือกตั้ง หรืออนุกรรมการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการเลือกตั้ง ผู้ใดถูกดำเนินคดีไม่ว่าเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง และไม่ว่าจะถูกฟ้องในขณะที่ดำรงตำแหน่งหรือเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ถ้าการถูกดำเนินคดีดังกล่าว เป็นเพราะเหตุที่ได้มีมติ คำสั่ง หรือปฏิบัติหน้าที่ และมีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้อง ให้คณะกรรมการ มีอำนาจให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดีแก่บุคคลดังกล่าวได้ และให้พนักงานอัยการเข้าแก้ต่างให้แก่ บุคคลเหล่านั้นตามที่คณะกรรมการร้องขอ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวให้รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียม และค่าทนายความด้วย

มาตรการในการคุ้มครองพยานตามวรรคหนึ่ง และการให้ความช่วยเหลือ ตามวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

๔.๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๑๖๗ ในการสืบสวนหรือไต่สวน หากปรากฏว่าการให้ถ้อยคำ หรือ แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลของบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้รายใดจะเป็นประโยชน์ในการพิสูจน์การกระทำความผิดของ

ผู้กระทำความผิดคนอื่นที่เป็นตัวการสำคัญ และสามารถที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัย การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดนั้น คณะกรรมการจะกันบุคคลนั้นไว้เป็นพยานโดยไม่ ดำเนินคดีก็ได้

เมื่อคณะกรรมการมีมติไม่ดำเนินคดีกับบุคคลใดแล้วให้สิทธิในการดำเนินคดีอาญา เป็นอันระงับไป เว้นแต่ปรากฏในภายหลังว่าผู้ถูกกันไว้เป็นพยานได้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือไม่ไป เบิกความ หรือไปเบิกความแต่ไม่เป็นไปตามที่ได้ให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลไว้ ให้การกัน บุคคลไว้เป็นพยานนั้นสิ้นสุดลงและคณะกรรมการอาจดำเนินการตามกฎหมายกับบุคคลนั้นต่อไปได้

มาตรการในการกันบุคคลไว้เป็นพยานตามวรรคหนึ่ง และการเพิกถอนการกันไว้ เป็นพยานตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

หน้าที่และสิทธิอื่น ๆ

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง ตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

ฐานความผิดและบทกำหนดโทษ

๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๖๘ ผู้ใดซึ่งได้ล่วงรู้ข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลที่คณะกรรมการได้รับแจ้ง ตามมาตรา ๓๒ (๓) แล้วเปิดเผยข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลนั้นต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่คณะกรรมการ หรือผู้มีหน้าที่และอำนาจในการใช้ข้อมูลนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือฝ่าฝืน มาตรา ๔๑ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการเลขาธิการผู้ตรวจการเลือกตั้ง หรือเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้ ตามวรรคหนึ่ง

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการหรือยินยอมให้มีการย้ายบุคคลใดเข้ามา ในทะเบียนบ้านของตนเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ

กรณีดังต่อไปนี้ให้สันนิษฐานว่าเป็นการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ

(๑) การย้ายบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปซึ่งไม่มีชื่อสกุลเดียวกับเจ้าบ้านเข้ามาในทะเบียนบ้าน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้งที่จะมีขึ้นภายในสองปีนับแต่วันที่ย้ายเข้ามาในทะเบียนบ้าน

(๒) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้าน โดยบุคคลนั้นมีที่อยู่อาศัยจริง โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(๓) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้าน โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าบ้าน

ความในวรรคสอง (๑) มิให้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา หรือสถานประกอบการหรือสถานที่อื่นใดที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ที่ย้ายเจ้าหน้าที่ นักศึกษา หรือพนักงานของตน หรือบุคคลที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เข้ามาในทะเบียนบ้านของตน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๗๓ ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น ในห้วงเวลาการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร หรือการชักชวนให้ไปลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำ ให้เสนอ ให้สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงิน ได้แก่ผู้ใด

(๒) ให้เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถานศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

(๓) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ

(๔) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(๕) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง

ความใน (๑) มิให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครที่ใช้ความรู้ความสามารถทางศิลปะของตนหาเสียงให้แก่ตนเองโดยไม่ใช้อุปกรณ์ในการแสดงมหรสพ

ความผิดตาม (๑) หรือ (๒) ให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจได้

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง หรือนำกลับไปจากที่เลือกตั้งหรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปหรือกลับเพื่อการออกเสียงลงคะแนน โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ

ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง เพื่อจงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด

บทบัญญัติในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยเข้ามีส่วนช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ทั้งนี้ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการหรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการใดไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง นับตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงสิ้นสุดวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๙ ให้ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดปิดประกาศหรือติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้เฉพาะในสถานที่ที่คณะกรรมการกำหนด และต้องมีขนาดและจำนวนไม่เกินที่คณะกรรมการกำหนดโดยการกำหนดดังกล่าวให้หารือกับพรรคการเมืองด้วย

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น พยายามออกเสียงลงคะแนนหรือออกเสียงลงคะแนนโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีไว้สำหรับตนหรือที่ปลอมแปลงขึ้นต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเพื่อออกเสียงลงคะแนน

มาตรา ๒๑ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรเลือกตั้งที่ได้รับจากเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งมีอำนาจเพื่อออกเสียงลงคะแนน

ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้ง

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดจงใจทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง

มาตรา ๒๓ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดถ่ายภาพบัตรเลือกตั้งที่ตนได้ลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ผู้ใดนำ บัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อออกเสียงลงคะแนนโดยผิดไปจากความจริง หรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความจริง

มาตรา ๘๘ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนำบัตรเลือกตั้งที่ออกเสียงลงคะแนนแล้วแสดงต่อผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าตนได้ลงคะแนนเลือกหรือลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด

มาตรา ๑๐๐ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิได้ หรือขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้งหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าวภายในกำหนดเวลาที่จะออกเสียงลงคะแนนได้

มาตรา ๑๐๑ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อลงคะแนนหรืองดเว้นไม่ลงคะแนน

มาตรา ๑๐๔ ตั้งแต่เวลาที่ได้เปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่ตั้งไว้เพื่อการออกเสียงลงคะแนนหรือภายหลังที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดเปิด ทำลายทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง หรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือนำไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้ง หรือบัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้จัดทำโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๐๕ ห้ามมิให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือคะแนนให้ผิดไปจากความจริงหรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใดโดยมิได้มีอำนาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสียหรือกระทำการด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริงหรือทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความเป็นจริง

มาตรา ๑๔๒ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างผู้ใดขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยว หรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๓ ผู้ใดกระทำการอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการเพื่อจะเกลี้ยให้ผู้สมัครนั้นถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพื่อไม่ให้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการแจ้งหรือให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคสองหรือวรรคสามเป็นการกระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๑๔๔ ผู้ใดจงใจกระทำด้วยประการใดๆ ให้บัตรเลือกตั้งชำรุด หรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใดๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๔๕ ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งมีหน้าที่และอำนาจ ในการเก็บรักษาบัตรเลือกตั้ง มีหรือครอบครองไว้ซึ่งบัตรเลือกตั้งโดยไม่ชอบ ไม่ว่าบัตรเลือกตั้งนั้น จะเป็นบัตรเลือกตั้งที่สำนักงานเป็นผู้จัดให้มีขึ้นหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษเพิ่มขึ้น อีกกึ่งหนึ่งและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๔๖ ในระหว่างเวลาเปิดการออกเสียงลงคะแนนจนถึงเวลาปิดการออกเสียง ลงคะแนนถ้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดเผยให้แก่ผู้ใดทราบว่ามีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดมาลงคะแนน หรือยังไม่มาลงคะแนนเพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ในเขตเลือกตั้ง ในระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน จนถึงเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่วันลงคะแนนตามมาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๗ ด้วย

มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดเล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อใด ๆ เกี่ยวกับผลของ การเลือกตั้งต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้เล่นมีกำหนดสิบปีและเพิกถอนสิทธิ สมัครรับเลือกตั้งของผู้จัดให้มีการเล่น

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมือง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดรู้อยู่แล้วว่าตน ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้สมัครรับเลือกตั้ง หรือทำหนังสือยินยอมให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อเพื่อสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้นั้นคืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่ง ดังกล่าวให้แก่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรด้วย

มาตรา ๑๕๒ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๕๓ ผู้สมัครผู้ใดทำหนังสือยื่นขันการไม่ได้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามมาตรา ๔๕ หรือมาตรา ๕๗ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๕๔ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการกำหนด แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงสองล้านบาท หรือปรับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการกำหนดแล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามวรรคสอง ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง หรือเหรัญญิกของพรรคการเมืองรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิด ต้องรับโทษและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๕๕ ผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายต่อ คณะกรรมการภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือจงใจยื่นเอกสารหรือหลักฐานไม่ถูกต้องครบถ้วน ตามมาตรา ๖๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

ถ้าบัญชีรายรับและรายจ่ายที่ยื่นตามมาตรา ๖๗ เป็นเท็จ ผู้สมัครหรือหัวหน้าพรรค การเมืองต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๕๖ ผู้ใด

(๑) ผ่าฝืนมาตรา ๖๕ มาตรา ๗๐ หรือมาตรา ๗๕

(๒) หาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๗๐

ผู้ต้องหาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๒ หรือเปิดเผยหรือเผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็น ของประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียงลงคะแนนในระหว่างเวลาเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้งจนถึงเวลาปิด การออกเสียงลงคะแนน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ (๑) หรือ (๒) มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ หรือมาตรา ๘๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๗๓ (๑) หรือ (๒) ให้ศาลสั่งจ่ายเงินสินบนนำจับไม่เกินกึ่งหนึ่งจากจำนวนเงินค่าปรับแก่ผู้แจ้งความนำจับ

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำความผิดตามมาตรา ๑๕๕ หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองนั้นซึ่งรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรค การเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองนั้น และให้ถือเป็นเหตุที่จะยุบ พรรคการเมืองนั้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๑๕๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ (๓) (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี และให้นำความในมาตรา ๑๕๘ วรรคสอง มาใช้บังคับด้วย

มาตรา ๑๖๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๔ หรือหาเสียงเลือกตั้งไม่ว่าด้วยประการใด เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อหรือเข้าใจผิดว่าเป็นนโยบายของพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๖๑ ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา ๑๖๒ ผู้สมัคร พรรคการเมือง หรือผู้ใดปิดประกาศหรือติดแผ่นป้ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๘๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๐๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

มาตรา ๑๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๕ วรรคสอง มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๘ มาตรา ๑๐๐ หรือมาตรา ๑๐๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นผู้รับหรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดถ้าได้แจ้งถึงการกระทำดังกล่าวต่อคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายก่อน ถูกจับกุมผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับแก่ผู้ฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งที่คณะกรรมการเห็นสมควรกันได้เป็นพยานด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๗ หรือมาตรา ๘๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๖ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดยี่สิบปี

๓. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๓ เอกสารและหลักฐานที่ต้องยื่นไปพร้อมกับคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องประกอบด้วย

(๑) ชื่อ ที่อยู่ เลขประจำตัวประชาชน และลายมือชื่อของผู้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองทุกคน

(๒) หลักฐานการชำระเงินทุนประเดิมของผู้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองทุกคน

(๓) ข้อบังคับ

(๔) บันทึกการประชุมตามมาตรา ๑๐ วรรคสาม ซึ่งผู้ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองความถูกต้อง

(๕) หนังสือรับแจ้งของนายทะเบียนในกรณีที่มีการแจ้งการเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๘

มาตรา ๒๒ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลมิให้สมาชิกกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับ รวมตลอดทั้งระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการ

เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลมิให้สมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองกระทำการในลักษณะที่อาจทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใดซึ่งสมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือเมื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากนายทะเบียนว่าสมาชิกกระทำการอันอาจมีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีมติหรือสั่งการให้สมาชิกยุติการกระทำนั้น โดยพลัน และกำหนดมาตรการหรือวิธีการที่จำเป็นเพื่อมิให้สมาชิกผู้ใดกระทำการอันอาจมีลักษณะดังกล่าวอีก แล้วแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิต

ในกรณีที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนว่าคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ปฏิบัติตามวรรคสามให้นายทะเบียนเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณามีคำสั่งให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ คำสั่งดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและห้ามมิให้

กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุดังกล่าวดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง จนกว่าจะพ้นเวลายี่สิบปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสี่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของคณะกรรมการต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว

ห้ามมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสี่กระทำการอันมีลักษณะเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองนั้น เว้นแต่จะเป็นการดำเนินการตามสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับและห้ามมิให้มีส่วนร่วมในการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือตำแหน่งอื่นหรือการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา ๒๑ ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อย่างน้อยในแต่ละปีพรรคการเมืองต้องมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีเหตุผล และมีความรับผิดชอบต่อสังคม และความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทย

(๒) ร่วมกับประชาชนในการหาแนวทางการพัฒนาประเทศ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีเหตุผลโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ และความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

(๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการดำเนินงานขององค์กรอิสระอย่างมีเหตุผล

(๔) ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความสามัคคีปรองดอง รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่าง และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยและประชาชน

(๕) กิจกรรมอื่นอันจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขรวมทั้งการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองจัดทำแผนหรือโครงการที่จะดำเนินกิจกรรมตามวรรคหนึ่งในแต่ละปีส่งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนเมษายนของทุกปี และให้นายทะเบียนเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

มาตรา ๒๕ ให้นายทะเบียนสมาชิกมีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก และจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงและต้องให้สมาชิกตรวจดูได้โดยสะดวก ณ สำนักงานใหญ่ของพรรคการเมืองรวมทั้งประกาศชื่อและนามสกุลของสมาชิกให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกให้นายทะเบียนทราบตามรายการหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ในกรณีที่พรรคการเมืองใดแอบอ้างว่าผู้ใดสมัครเป็นสมาชิกโดยผู้ใดไม่รู้เห็นหรือไม่สมัครใจผู้ที่ถูกแอบอ้างหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกแอบอ้างอาจแจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาลบชื่อของผู้นั้นออกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น โดยให้ถือว่าผู้ใด ไม่เคยเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น

มาตรา ๒๖ ให้นายทะเบียนมีหน้าที่ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของสมาชิกของทุกพรรคการเมือง

ในกรณีที่ปรากฏต่อนายทะเบียนว่าบุคคลใดเป็นสมาชิกหลายพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องทราบและลบชื่อผู้ั้นออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น และให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งให้สมาชิกผู้ั้นทราบโดยเร็วแล้วแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ให้สำนักงานจัดให้มีระบบฐานข้อมูลพรรคการเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พรรคการเมืองและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิใช่สมาชิกกระทำการใดอันเป็นการควบคุม ครอบงำ หรือชี้นำกิจกรรมของพรรคการเมืองในลักษณะที่ทำให้พรรคการเมืองหรือสมาชิกขาดความอิสระ ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือผู้ใดให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมเพื่อจูงใจให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสมัครเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้ เว้นแต่สิทธิหรือประโยชน์ซึ่งบุคคลจะพึงได้รับในฐานะที่เป็นสมาชิก

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากพรรคการเมืองหรือจากผู้ใดเพื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิก

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิใช่พรรคการเมืองใช้ชื่อ ชื่อย่อ ภาพเครื่องหมายของพรรคการเมืองหรือถ้อยคำในประการที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นพรรคการเมืองหรือใช้ชื่อที่มีอักษรไทยประกอบว่า “พรรคการเมือง” หรืออักษรต่างประเทศซึ่งแปลหรืออ่านว่า “พรรคการเมือง”

มาตรา ๓๓ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน พรรครการเมือง ต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้มีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคน และต้องเพิ่มจำนวนสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนภายในสี่ปีนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน

(๒) จัดให้มีสาขาพรรคการเมืองในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด ที่คณะกรรมการกำหนดอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยสาขาพรรคการเมืองแต่ละสาขาต้องมีสมาชิก ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของสาขานั้นตั้งแต่ห้าร้อยคนขึ้นไป

เมื่อจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้นในภาคใดแล้วให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือ แจ้งการจัดตั้งสาขาต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่จัดตั้งสาขานั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่นายทะเบียนกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ และให้ประกาศให้ประชาชนทราบ เป็นการทั่วไปด้วย

หนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ต้องมีรายการตามที่นายทะเบียนกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีแผนผังแสดงที่ตั้งสาขาพรรคการเมือง และชื่อ ที่อยู่ และเลขประจำตัวประชาชน ของคณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าและกรรมการสาขาพรรคการเมือง ตามจำนวนที่กำหนดในข้อบังคับซึ่งต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดคน

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งสาขาพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการสาขา พรรคการเมืองให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในสิบห้าวันนับแต่ วันที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด โดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการ และให้ประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย

ภายหลังที่ได้จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้ว สาขาพรรคการเมืองใดไม่เป็นไปตาม (๒) ให้นายทะเบียนมีหนังสือแจ้งให้พรรคการเมืองนั้นดำเนินการให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่ นายทะเบียนกำหนดหากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการหรือดำเนินการแล้วไม่ถูกต้องให้สาขา พรรคการเมืองนั้นสิ้นสุดสภาพไป

มาตรา ๔๓ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองเพื่ออนุมัติภายในเดือนเมษายน ของทุกปี ทั้งนี้ รายงานดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีรายการตามที่คณะกรรมการกำหนด

พรรคการเมืองใดที่จดทะเบียนยังไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับถึงวันสิ้นปีปฏิทิน ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามวรรคหนึ่งสำหรับปีนั้น

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองซึ่งที่ ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองอนุมัติแล้วตามวรรคหนึ่ง ต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่

วันที่ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองอนุมัติ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ และให้ประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย

มาตรา ๔๔ ห้ามมิให้พรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง และสมาชิก รับบริจาคจากผู้ใดเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองกระทำการ หรือส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

มาตรา ๔๖ ห้ามมิให้พรรคการเมือง สมาชิก หรือผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อให้ผู้นั้นหรือบุคคลอื่นได้รับแต่งตั้ง หรือสัญญาว่าจะให้ ได้รับแต่งตั้ง หรือเพราะเหตุที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งใด ในการบริหารราชการแผ่นดินหรือในหน่วยงานของรัฐ

ห้ามมิให้ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ พรรคการเมืองสมาชิก หรือผู้ใด เพื่อจูงใจให้ตนหรือบุคคลอื่นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง หรือตำแหน่งใดในการบริหารราชการแผ่นดินหรือในหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๕๒ ให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง ที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑

มาตรา ๕๑ ในการดำเนินการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๕๑ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้สมาชิกลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้ใด ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมแก่ผู้ใด

(๒) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจ ให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้ใด หรือไม่ให้ไปประชุมหรือลงคะแนน

มาตรา ๕๔ ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับ หรือให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เพื่อให้สมาชิกผู้ใดลงสมัครหรือไม่ลงสมัคร รับเลือกหรือเพื่อให้เสนอชื่อสมาชิกผู้ใดเข้ารับการเลือก ในการสรรหาตามมาตรา ๕๐หรือมาตรา ๕๑

มาตรา ๕๕ ห้ามมิให้ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด หัวหน้าสาขาพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดยินยอมให้บุคคลใดที่มีได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

เข้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมหรือออกเสียงลงคะแนนในการดำเนินการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง
ตามมาตรา ๕๐ หรือมาตรา ๕๑

มาตรา ๕๖ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองออกหนังสือรับรองการส่งผู้ได้รับการสรรหา
ตามมาตรา ๕๐ หรือส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อตามมาตรา ๕๑

เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองออกหนังสือรับรองตามวรรคหนึ่งหรือส่งบัญชีรายชื่อ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่ามีได้มีการดำเนินการตามมาตรา ๕๐
หรือมาตรา ๕๑ แล้วแต่กรณี หรือดำเนินการไม่ครบถ้วน ไม่ทำให้การสมัครรับเลือกตั้งนั้นเสียไป
แต่ถ้าคณะกรรมการทราบถึงการไม่ดำเนินการดังกล่าว ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะต้อง
กล่าวโทษหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งมี
เขตอำนาจเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

มาตรา ๕๗ การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่ใช้ในการประกาศโฆษณา
ให้คำนึงถึงความเห็นของสาขาพรรคการเมืองและตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด นโยบายใด
ที่ต้องใช้จ่ายเงินการประกาศโฆษณานโยบายนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (๑) วงเงินที่ต้องใช้ และที่มาของเงินที่จะใช้ในการดำเนินการ
- (๒) ความคุ้มค่าและประโยชน์ในการดำเนินนโยบาย
- (๓) ผลกระทบและความเสี่ยงในการดำเนินนโยบาย

ในกรณีพรรคการเมืองไม่ได้จัดทำรายการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการสั่งให้
ดำเนินการให้ครบถ้วนและถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา ๕๘ ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีหน้าที่บริหารการเงินทรัพย์สิน
และประโยชน์อื่นใดของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมืองตลอดจนจัดให้มีการทำบัญชี
ตามมาตรา ๕๙ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

หัวหน้าสาขาพรรคการเมือง และตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด ต้องจัดให้มี
บัญชีรับและจ่ายเงินของสาขาพรรคการเมืองหรือที่ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัดได้รับหรือจ่าย
แล้วแต่กรณี และจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมที่อยู่ของสมาชิกที่มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของ
สาขาพรรคการเมืองหรือในเขตจังหวัดที่ตนเป็นตัวแทน แล้วแต่กรณี ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๖๐ พรรคการเมืองต้องปิดบัญชีครั้งแรกภายในวันสิ้นปีปฏิทินที่ได้รับการ
จดทะเบียนจัดตั้ง และครั้งต่อไปเป็นประจำทุกปีในวันสิ้นปีปฏิทิน

การปิดบัญชี ให้จัดทำงบการเงินซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยงบแสดงฐานะทาง
การเงินและงบรายได้และค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง

งบแสดงฐานะทางการเงินต้องแสดงรายการสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของพรรคการเมืองทั้งต้องแสดงที่มาของรายได้ตามมาตรา ๖๒ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของพรรคการเมืองไว้โดยชัดเจน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง และรายการอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด งบการเงินของพรรคการเมืองต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบและรับรองการสอบบัญชี

มาตรา ๖๒ พรรคการเมืองอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินทุนประเดิมตามมาตรา ๕ วรรคสอง
- (๒) เงินค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงพรรคการเมืองตามที่กำหนดในข้อบังคับ
- (๓) เงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการของพรรคการเมือง
- (๔) เงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใดที่ได้จากการจัดกิจกรรมระดมทุนของพรรคการเมือง

(๕) เงิน ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่นใดที่ได้จากการรับบริจาค

(๖) เงินอุดหนุนจากกองทุน

(๗) ดอกผลและรายได้ที่เกิดจากเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของพรรคการเมือง การได้มาซึ่งรายได้ตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) ต้องมีใบเสร็จรับเงิน หรือหลักฐานการได้มาซึ่งรายได้นั้นเป็นหนังสือ ทั้งนี้ ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

การจำหน่ายสินค้าหรือบริการตาม (๓) และการจัดกิจกรรมระดมทุนของพรรคการเมืองตาม (๔) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

รายได้ของพรรคการเมืองจะนำไปใช้เพื่อการอื่นใด นอกจากการดำเนินงานของพรรคการเมืองมิได้

มาตรา ๖๔ การหารายได้จากกิจกรรมระดมทุนของพรรคการเมืองต้องกระทำโดยเปิดเผย และแสดงวัตถุประสงค์ว่าเป็นการระดมทุนของพรรคการเมืองอย่างชัดเจน

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปถึงจำนวนและที่มาของเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้มาจากกิจกรรมดังกล่าว และให้มีหนังสือแจ้งนายทะเบียนทราบด้วย ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่กิจกรรมดังกล่าวสิ้นสุดลง

ประกาศและหนังสือแจ้งตามวรรคสอง ให้ระบุชื่อบุคคลผู้สนับสนุนเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่าหนึ่งแสนบาทขึ้นไปด้วย

มาตรา ๖๕ ทุกเดือน ให้พรรคการเมืองประกาศรายชื่อผู้บริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่าตามที่คณะกรรมการกำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าห้าพันบาท ให้ประชาชน

ทราบเป็นการทั่วไปพร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของการบริจาค และให้แก่นายทะเบียนทราบตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดด้วย

การประเมินมูลค่าของสิ่งที่ได้รับบริจาคตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๖๖ บุคคลใดจะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรรคการเมือง มีมูลค่าเกินสิบล้านบาทต่อพรรคการเมืองต่อปีมิได้ และในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นนิติบุคคล การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรรคการเมืองไม่ว่าพรรคเดียวหรือหลายพรรคเกินปีละห้าล้านบาท ต้องแจ้งให้ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทราบในการประชุมใหญ่คราวต่อไปหลังจากบริจาคแล้ว

พรรคการเมืองจะรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดซึ่งมีมูลค่าเกินวรรคหนึ่งมิได้

มาตรา ๖๗ หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง กรรมการสาขา พรรคการเมือง ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด หรือสมาชิกผู้ใดได้รับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดโดยผู้บริจาคประสงค์จะบริจาคให้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองต้องแจ้งให้พรรคการเมืองทราบภายในระยะเวลาที่กำหนดในข้อบังคับ และให้พรรคการเมืองออกใบเสร็จรับเงิน หรือหลักฐานการรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเป็นหนังสือให้แก่ผู้บริจาคเป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด

กิจกรรมของพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่ง หมายความรวมถึงการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคการเมือง สาขาพรรคการเมือง ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด สมาชิก หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย

มาตรา ๖๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๖๕ และมาตรา ๖๗ นับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกาศใช้บังคับแล้วจนถึงวันเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใด ได้รับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่ารวมกันแล้วเกินหนึ่งหมื่นบาทต่อวัน โดยผู้บริจาคประสงค์จะบริจาคให้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นหรือของพรรคการเมืองหรือเพื่อใช้ในการเลือกตั้ง ต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับบริจาคตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ถ้าสิ่งของที่ได้รับบริจาคตามวรรคหนึ่งไม่อาจนำส่งพรรคการเมืองได้หรือเป็นของสูญหายได้ ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นแจ้งให้พรรคการเมืองทราบเพื่อบันทึกมูลค่าของสิ่งนั้นไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้น

ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดมีเหตุสงสัยว่าเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ตนได้รับเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองหรือเพื่อใช้ในการเลือกตั้ง

ตามวรรคหนึ่งหรือเป็นสิ่งที่ตามมาวรรคสองหรือไม่ ให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัย ซึ่งคณะกรรมการต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

มาตรา ๗๒ ห้ามมิให้พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๗๓ ห้ามมิให้ข้าราชการการเมืองใช้สถานะหรือตำแหน่งหน้าที่เรียไรหรือชักชวนให้มีการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ไม่รวมถึงการที่ข้าราชการการเมืองผู้นั้นเข้าร่วมกิจกรรมตามมาตรา ๖๔ โดยมีได้กระทำหรือมีส่วนกระทำการอันเป็นการต้องห้ามนั้น

มาตรา ๗๔ ห้ามมิให้พรรคการเมืองหรือสมาชิกรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจาก

(๑) บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

(๒) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ใน หรือนอกราชอาณาจักร

(๓) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในราชอาณาจักร โดยมีบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละสี่สิบเก้า ในกรณีที่เป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้พิจารณาตามที่ปรากฏในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทดังกล่าว หุ้นที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ถือหรือถือโดยตัวแทนของบุคคลที่ไม่เปิดเผยชื่อ ให้ถือว่าเป็นหุ้นที่ถือโดยผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(๔) คณะบุคคล หรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนหรือได้รับเงินอุดหนุนจากต่างประเทศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือซึ่งมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย

(๕) บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคลที่ได้รับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจากบุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

(๖) บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคลที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ตามที่คณะกรรมการกำหนด

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับกรณีสมาชิกรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดดังกล่าวที่มีไว้เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

มาตรา ๗๕ บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคลตามมาตรา ๗๔ จะบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรกระการเมืองหรือสมาชิกเพื่อดำเนินกิจการของพรกระการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมิได้

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ บริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่พรกระการเมืองหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามมาตรา ๖๔

กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ตามวรรคหนึ่งให้หมายถึงกิจการที่รัฐเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในบรรดาผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นรายอื่นๆ หรือมีจำนวนถึงหนึ่งในสามของหุ้นส่วนหรือหุ้นทั้งหมดของนิติบุคคลนั้น

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับวัด หรือนิติบุคคลอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศาสนาและองค์กรทางศาสนาไม่ว่าจะมีสถานะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ด้วย โดยคณะกรรมการจะกำหนดให้ใช้บังคับกับนิติบุคคลอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือนิติบุคคลที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรมาแบ่งปันกันด้วยก็ได้

มาตรา ๗๔ เงินที่พรกระการเมืองได้รับการจัดสรรตามมาตรา ๗๓ ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง การจัดทำกิจกรรมทางการเมืองของพรกระการเมือง สาขาพรกระการเมือง และตัวแทนพรกระการเมืองประจำจังหวัดตามมาตรา ๒๗ การพัฒนาพรกระการเมืองและสมาชิกให้มีคุณภาพและคุณธรรมอันดีงาม และการส่งเสริมความรู้แก่สมาชิกและประชาชนในทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการอื่นใดที่คณะกรรมการกำหนดและเมื่อใช้ไปเพื่อการใดแล้ว ให้จัดทำรายงานให้คณะกรรมการทราบทุกสามเดือนนับแต่วันที่ได้รับการจัดสรร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด แต่จะนำไปใช้จ่ายตามมาตรา ๗๗ ไม่ได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน พรกระการเมืองจะส่งรายละเอียดการใช้จ่ายเงินให้นายทะเบียนทราบก่อนก็ได้ ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าการใช้จ่ายเงินรายการใดไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งให้พรกระการเมืองทราบ

คณะกรรมการจะกำหนดให้พรกระการเมืองใช้เงินที่ได้รับจัดสรรตามวรรคหนึ่งแต่ละด้านตามสัดส่วนที่กำหนดก็ได้

พรกระการเมืองจะใช้จ่ายเงินที่ได้รับตามวรรคหนึ่งไปเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารพรกระการเมืองหรือเพื่อจ้างบุคลากรของพรกระการเมืองหรือค่าใช้จ่ายอื่นทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการกำหนดมิได้ เว้นแต่เป็นเงินที่ได้รับตามมาตรา ๗๓ (๔) แต่การใช้จ่ายเงินนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสาขาพรกระการเมืองเท่านั้น

ให้สำนักงานจัดให้มีการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินที่ได้รับการจัดสรรให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๘๗ เงินและทรัพย์สินของพรรคการเมืองต้องนำไปใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมือง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของพรรคการเมืองและสมาชิกและค่าใช้จ่ายในการบริหารพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องเปิดเผยค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองไม่ว่าในรูปแบบใด ให้สมาชิกและประชาชนทราบเป็นการทั่วไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๘๘ ในกรณีที่พรรคการเมืองผู้บริหารพรรคการเมือง หรือบุคคลใดให้เงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่สมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ว่าจะให้เป็นประจำ หรือเป็นครั้งคราว ถ้าการให้หรือรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดนั้นไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๑๔๔ หรือมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้พรรคการเมือง ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือบุคคลนั้น แล้วแต่กรณี แจ้งให้นายทะเบียนทราบถึงการให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดนั้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด และให้ประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย

ห้ามมิให้สมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลใดโดยไม่มีมูลอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย เว้นแต่เงินที่ได้มีการแจ้งไว้ตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๘๙ ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ที่จะต้องตรวจสอบและควบคุมมิให้มีการนำเงินหรือทรัพย์สินของพรรคการเมืองไปใช้จ่ายเพื่อการอื่นใดนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๔ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘

มาตรา ๙๐ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา และห้ามมิให้บุคคลใดใช้ชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายของพรรคการเมืองซ้ำ หรือพ้องกับชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายของพรรคการเมืองที่ถูกยุบนั้น

ห้ามมิให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบและถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเพราะเหตุดังกล่าว ไปจดทะเบียนพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีก ทั้งนี้ ภายในกำหนดสิบปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นถูกยุบ

มาตรา ๘๕ ในกรณีที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงิน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบ และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียน ถ้าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีไม่เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาดังกล่าวให้ขยายเวลาได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน โดยแจ้งให้คณะกรรมการทราบ

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่จนกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ แต่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพหรือยุบมิได้

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองหรือจำหน่ายทรัพย์สินของพรรคการเมืองเพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีได้ ในกรณีที่พรรคการเมืองนั้นไม่มีเงิน หรือทรัพย์สินเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชี ให้คณะกรรมการสั่งจ่ายเงินจากกองทุนตามที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินแจ้งให้ทราบ

ในการชำระบัญชีเมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับถ้าในข้อบังคับ ไม่ได้ระบุไว้ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของกองทุน

ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดมาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีของพรรคการเมืองด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๐ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ศาลตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง โดยมีกำหนดระยะเวลาหรือสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้การเพิกถอนสิทธิดังกล่าวมีผลในทันทีและเริ่มนับระยะเวลานับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา เว้นแต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๐๑ ผู้ใดแจ้งหรือกล่าวหาพรรคการเมืองหรือบุคคลใดว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ต่อคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยรู้หรือว่าเป็นความเท็จต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลตั้งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นพรรคการเมือง ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง และให้คณะกรรมการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค

การเมืองนั้นและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น

มาตรา ๑๐๒ ผู้ใดไม่มาให้คำชี้แจงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐานแก่นายทะเบียนตามมาตรา ๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๓ ผู้ใดยื่นเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา ๑๑ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๐๔ หัวหน้าสาขาพรรคการเมือง กรรมการสาขาพรรคการเมือง ตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด หรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองผู้ใดรู้ว่ามี การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๒ วรรคสองหรือวรรคสี่ และไม่รายงานเป็นหนังสือให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองทราบ หรือหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๐๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ วรรคหกหรือมาตรา ๕๔ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๖ หัวหน้าพรรคการเมืองนายทะเบียนสมาชิก หรือற்றுญญิกพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ วรรคสอง มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ วรรคสอง มาตรา ๓๓ วรรคสอง หรือวรรคสี่ มาตรา ๓๘ วรรคสองหรือวรรคสาม มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม มาตรา ๖๑ มาตรา ๖๔ วรรคสองหรือวรรคสาม หรือมาตรา ๗๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกวันละหนึ่งพันบาทตลอดระยะเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๐๗ นายทะเบียนสมาชิกจัดทำทะเบียนสมาชิกอันเป็นเท็จ หรือพรรคการเมืองใดแอบอ้างว่าผู้ใดสมัครเป็นสมาชิกของตนตามมาตรา ๒๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๐๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

ถ้าความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำเพื่อให้ลงหรือขอลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาท ถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและ ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๑๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ หรือมาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๑ ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปดำเนินกิจการเช่นเดียวกับพรรคการเมือง หรือผู้ใดดำเนินการไม่ว่าด้วยวิธีใดให้เข้าใจว่าเป็นพรรคการเมืองโดยมิได้จดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่ง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดรู้ว่าตนไม่มีคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับการเป็น หัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง เหรัญญิกพรรคการเมือง นายทะเบียนสมาชิก กรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง กรรมการสาขาพรรคการเมือง หรือตัวแทนพรรคการเมือง ประจำจังหวัดแต่ยินยอมรับการแต่งตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พรรคการเมืองใดแต่งตั้งบุคคลใดให้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง โดยรู้ว่าผู้นั้น ไม่มีคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับการดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๑๓ พรรคการเมืองใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาท และปรับอีกวันละหนึ่งพันบาทตลอดระยะเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๑๔ ผู้ใดบริจาคนำให้พรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือสมาชิกเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๔๔ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๑๕ ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๑๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปีและ ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๑๗ หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง หัวหน้าสาขา พรรคการเมือง หรือตัวแทนพรรคการเมืองประจำจังหวัด ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๒ หรือมาตรา ๕๕

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลาห้าปี

ในการดำเนินคดีตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสมาชิกของพรรคการเมืองทุกคนเป็นผู้เสียหาย มาตรา ๑๑๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๓ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นด้วย

มาตรา ๑๑๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นด้วย

ในกรณีที่พรรคการเมืองกระทำ การฝ่าฝืนมาตรา ๕๔ ให้หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมือง บรรดาที่รู้เห็นกับการกระทำนั้น ต้องระวางโทษ ตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๒๐ หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดออกหนังสือรับรองผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๕๖ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๒๑ พรรคการเมืองใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง หรือมาตรา ๗๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และปรับอีกวันละ หนึ่งหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๒๒ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๒ วรรคสองหรือ วรรคสาม มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๗ หรือมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท และปรับอีกวันละหนึ่งพันบาทตลอดระยะเวลาที่ยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๒๓ พรรคการเมืองใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ นั้น มีกำหนดห้าปี

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าว เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลให้ ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของบุคคล ซึ่งสั่งการหรือรับผิดชอบในการดำเนินงานของ นิติบุคคลนั้นด้วย

มาตรา ๑๒๕ พรรคการเมืองได้รับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด มีมูลค่าเกินที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๖ พรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง มีกำหนดห้าปี และให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดส่วนที่เกินมูลค่าที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๖๖ ตกเป็นของกองทุน

มาตรา ๑๒๖ ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๒๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๓ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๒๘ สมาชิกผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๔ หรือผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๕ หรือมาตรา ๗๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น

มาตรา ๑๒๙ พรรคการเมืองใดไม่รายงานตามมาตรา ๘๔ พรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๓๐ พรรคการเมืองใดจัดทำรายงานตามมาตรา ๘๔ พรรคหนึ่ง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๑๓๑ พรรคการเมืองใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๔ พรรคสามหรือพรรคสี่ ต้องระวางโทษปรับห้าเท่าของจำนวนเงินที่จ่ายไปโดยไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นการกระทำความผิดซ้ำ ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น

มาตรา ๑๓๒ หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และเหรียญกษาปณ์พรรคการเมืองผู้ใดนำหรือยินยอมให้บุคคลอื่นนำเงินหรือทรัพย์สินของพรรคการเมืองไปใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือบุคคลอื่น หรือนำไปใช้เพื่อการอื่นใด อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๘๗ พรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๓ พรรคการเมืองใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๗ วรรคสองหรือเปิดเผยข้อมูลค่าใช้จ่ายในการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของพรรคการเมืองอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมือง มีกำหนดห้าปี และในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรา ๘๗ วรรคสอง และละเลยไม่ดำเนินการตามหน้าที่ ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้นั้นมีกำหนดห้าปีด้วย

มาตรา ๑๓๔ ผู้ใดจ่ายเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดให้แก่สมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น

มาตรา ๑๓๕ สมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๘ วรรคสอง ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๓๖ กรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๗ ในกรณีที่พรรคการเมืองเป็นผู้กระทำความผิด ถ้าการกระทำความผิดของพรรคการเมืองนั้น เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของพรรคการเมืองนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าว มีหน้าที่ต้องสั่งการหรือทำการ และละเว้น ไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเหตุให้พรรคการเมืองนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย

มาตรา ๑๓๘ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียว หรือมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีด้วย โดยความผิดนั้น ไม่มีกรณีให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบความผิดดังกล่าวได้

เมื่อผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบและชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินคดีต่อไป

มาตรา ๑๓๙ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าจำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาสืบพยาน และอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยได้

สรุปคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคล เพื่อดำเนินการในกระบวนการเลือกตั้งและยังกำหนดให้ในการดำเนินการในการเลือกตั้งนั้น สามารถออกระเบียบ วิธีปฏิบัติ การกำหนดโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนละเมิด การฝ่าฝืน หรือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ไม่ว่าผู้สมัคร ผู้สนับสนุน พรรคการเมืองทั้งเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม อีกทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงาน อีกทั้ง ในการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำความผิดสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ความรู้ความสามารถ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการดำเนินการป้องปรามหาข่าว หรือสืบสวนสอบสวนผู้กระทำความผิด

แนวทางการสืบสวนหรือไต่สวน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจ ควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม และให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวน ได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร และในการพิจารณาในชั้นศาล ให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นหลัก ในการพิจารณา เห็นได้ว่ากระบวนการสืบสวนหรือไต่สวนเป็นส่วนสำคัญทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม การรวบรวมพยานหลักฐานในสำนวนสืบสวนหรือไต่สวนนั้น ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เพื่อพิสูจน์ความจริง ว่ามีการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งหรือไม่ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ ข้อเท็จจริงในคดีเลือกตั้งนั้น ควรรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนตามหลักกฎหมายทั่วไป ดังนี้ ๑. พยานบุคคล เช่น สอบคำให้การผู้ร้อง พยานฝ่ายผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง รวมทั้ง พยานบุคคลซึ่งไม่มีส่วนได้เสีย พยานแวดล้อม ในที่เกิดเหตุ ผู้นำชุมชน เป็นต้น ๒. พยานเอกสาร เช่น บัญชีรายชื่อผู้ช่วยหาเสียง เอกสารการย้ายทะเบียนบ้าน เอกสารสัญญา บันทึกข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด บัญชีค่าใช้จ่าย เอกสาร หรือแผ่นพับที่ใช้หาเสียง เป็นต้น ๓. พยานวัตถุ เช่น ธนบัตร หรือสิ่งของที่ให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อจูงใจให้ลงคะแนน เทปบันทึกภาพ หรือเสียงการสนทนา คลิปเสียง หรือคลิปวิดีโอ เป็นต้น ๔. พยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เช่น บุคคลที่มีหน้าที่ตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ บุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถตรวจสอบเส้นทางการเงินของผู้กระทำความผิด เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีพยานวัตถุอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพยานวัตถุทั่วไป เรียกว่า “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Evidence)” พยานทางวิทยาศาสตร์เริ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้นเพราะ สามารถบ่งบอกหรือพิสูจน์ความจริงได้อย่างเที่ยงตรง ไม่แปรเปลี่ยน หรือ

ถูกบิดเบือนโดยปัจจัยต่าง ๆ เหมือนพยานบุคคล โดยนำหลักทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์หลักฐานที่ได้มาเรียกว่า “นิติวิทยาศาสตร์” เช่น การพิสูจน์ลายนิ้วมือ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การถ่ายรูป การตรวจเอกสาร เช่น ลายเซ็น ลายมือเขียน เป็นต้น และในยุคปัจจุบันมนุษย์ พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารไปอีกขั้นหนึ่ง โดยเป็นการใช้ข้อมูลทางดิจิทัลแทนเอกสาร เช่น การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดิจิทัลหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ไม่มีวัตถุรองรับเป็นเพียงสัญญาณไฟฟ้าที่ส่งไปอีกที่หนึ่งสามารถเก็บไว้ในทางวัตถุอื่นซึ่งไม่ใช่วัตถุรองรับเหมือนกระดาษ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ประเภทข้อมูลทางดิจิทัลหรือข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อาจมีความสำคัญในอนาคตและอาจเริ่มเข้ามาแทนที่พยานบุคคลหรือพยานเอกสาร และใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาหรือคดีเลือกตั้ง อาจกล่าวได้ว่าในอนาคตแนวทางการสืบสวนหรือไต่สวนในคดีเลือกตั้ง อาจต้องรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งหรือไม่ ในกรณีนี้จะกล่าวถึงแนวทางการสืบสวนหรือไต่สวนพยานบุคคลในฐานความผิดที่มีสถิติการร้องเรียนมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการดำเนินคดีเลือกตั้งในชั้นศาล ซึ่งนอกจากการสืบสวนหรือไต่สวนให้ได้สาระสำคัญ ตามองค์ประกอบของความผิดในแต่ละฐานความผิดแล้ว ควรมีการสืบสวนหรือไต่สวนพยานบุคคลให้ครบถ้วน ตามรายละเอียด ดังนี้

๑. ฐานความผิดย้ายบุคคลใดเข้ามาในทะเบียนบ้านของตนเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้ง โดยมีขอบ ให้สืบสวนหรือไต่สวนพยานบุคคลให้มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ร้องและพยานผู้ร้อง

๑. ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ อาชีพ รายได้
๒. สถานะของผู้ร้องว่าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อใด

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร้องกับพยาน ผู้ร้อง เช่น เป็นญาติ เป็นนายจ้าง ลูกจ้าง เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน เป็นผู้ช่วยเหลือยืมให้แก่ผู้ร้องหรือไม่ อย่างไร ๔. บ้านของพยานอยู่ใกล้หรือไกลเท่าใดจากบ้านผู้ร้อง และสถานที่ เกิดเหตุ

๔. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่ผู้ร้อง และหรือพยานพบเห็นหรือ ทราบว่าผู้ถูกร้อง หรือตัวแทนของผู้ถูกร้องกระทำผิด ประกอบด้วย วัน เดือน ปี เวลา สถานที่ การกระทำและพฤติการณ์ ที่กระทำผิด กฎหมายเลือกตั้งโดยละเอียด มีใครเป็นประจักษ์พยาน ต้องสืบสวน หรือไต่สวน ประจักษ์พยานทุกปาก รวมทั้งพยานที่ถูกพาดพิง

๕. วัตถุประสงค์ที่ยื่นคำร้อง กรณีผู้ร้องไม่ยื่นคำร้องทันทีที่ทราบว่า มีการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง แต่ยื่นคำร้องหลังทราบผลการเลือกตั้ง เพราะเหตุใด

๖. กรณีผู้ร้องหรือพยานมีหลักฐานประกอบ เช่น ภาพถ่าย เอกสาร ถอดจากแผ่นบันทึกเสียง ให้ลงชื่อรับรองเอกสารทุกแผ่น

๗. ผู้ร้องหรือพยานฝ่ายผู้ร้อง มีสาเหตุ โจรธเคืองกับผู้ถูกร้องและบุคคลที่ถูกพาดพิงถึงหรือไม่ อย่างไร

๘. รายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่มีการร้อง

ผู้ถูกร้องและพยานผู้ถูกร้อง

๑. ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ อาชีพ รายได้ เคยดำรงตำแหน่งใด ทางการเมืองหรือไม่ อย่างไร

๒. อ่านหรือให้ผู้ถูกร้องอ่านข้อกล่าวหาทั้งหมด

๓. ให้ผู้ถูกร้องยืนยันว่าเข้าใจข้อกล่าวหาหรือไม่ อย่างไร (เนื่องจากผู้ถูกร้องมักอ้างในศาลว่าผู้ถูกร้องไม่เข้าใจข้อกล่าวหา และไม่มีผู้ใดอ่านให้ฟัง)

๔. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกร้องกับพยานที่ผู้ถูกร้องอ้างถึง หรือนำมาให้สืบสวนหรือไต่สวน

๕. บ้านของพยานอยู่ใกล้หรือไกลเท่าใด จากบ้านของผู้ร้องและ ผู้ถูกร้อง และบ้านที่เกิดเหตุ

๖. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยละเอียด

๗. ให้ผู้ถูกร้องยืนยันว่ามีพยานบุคคลและพยานหลักฐานตามที่อ้าง มาเท่านั้น และไม่มีพยานอื่นรู้เห็นเหตุการณ์อีก (เนื่องจากผู้ถูกร้องมักจะอ้างพยานเพิ่มเติมใหม่ในชั้นศาล ซึ่งเป็นพยานที่ไม่เคยอ้างหรือนำมาให้การในชั้นสืบสวนหรือไต่สวน)

พยานผู้ถูกร้องให้สืบสวนหรือไต่สวน ดังนี้

๑. เจ้าบ้าน

๑.๑ เป็นผู้แจ้งย้ายหรือยินยอมให้ย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านหรือไม่

๑.๒ ผู้ถูกร้องหรือผู้ใดเป็นผู้ดำเนินการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้าน

๑.๓ แจ้งย้ายต้นทางหรือปลายทาง

๑.๔ เหตุผลที่ย้ายเข้ามาในทะเบียนบ้าน เช่น เพื่อ การประกอบ อาชีพ ใช้สิทธิประกันสังคม ใช้สิทธิกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน หากพยานให้ถ้อยคำที่ใช้สิทธิเกี่ยวกับเรื่องใด ต้องสืบสวนหรือไต่สวนพยานที่เป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นด้วย

๑.๕ ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับการย้ายบุคคลเข้ามา ในทะเบียนบ้าน ตามที่มีการยื่นคำร้อง

๑.๖ บุคคลที่ย้ายได้อาศัยจริงหรือไม่ จำนวนกี่คน

๑.๗ ขนาดของบ้าน กว้างยาวเท่าใด กี่ตารางเมตร กี่ชั้น ให้คณะกรรมการสืบสวน และไต่สวนไปตรวจสอบและถ่ายรูปภายนอก และภายในบ้านที่เกิดเหตุ ประกอบสำนวนสืบสวน หรือไต่สวน

๑.๘ หลังวันเลือกตั้งมีการย้ายบุคคลที่ย้ายเข้าดังกล่าวออกจากทะเบียนบ้านหรือไม่ หากมีการย้ายออก ใครแจ้งย้าย ย้ายออกเมื่อใด

บุคคลที่ย้ายเข้ามาในทะเบียนบ้าน

๑. ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ อาชีพ รายได้ที่อยู่เดิม

๒. ความสัมพันธ์กับผู้ถูกร้อง เช่น เป็นญาติ ลูกจ้าง

๓. มีความสัมพันธ์กับเจ้าบ้านในฐานะใด ใครเป็นผู้ติดต่อให้ย้าย

๔. ย้ายตั้งแต่เมื่อใด มีบุคคลที่ย้ายพร้อมกันจำนวนกี่คน บุคคล ใดบ้าง

๕. เหตุผลในการย้าย หลังจากย้ายแล้วได้อาศัยในบ้าน ตามที่ย้ายหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่

๖. แจ้งเหตุผลการขอย้ายต่อนายทะเบียนว่าอย่างไร เมื่อย้าย แล้วทำตามที่แจ้งต่อนายทะเบียนหรือไม่

๗. หลังจากย้ายแล้วผู้ถูกร้องได้มาพบหรือติดต่อหรือไม่ อย่างไร

๘. หากบุคคลที่ย้ายให้ถ้อยคำโดยอ้างเหตุผลว่าย้ายเพื่อขอรับ เบี้ยยังชีพ หรือการสงเคราะห์อื่น ๆ ให้ถามต่อไปว่าไม่ได้รับสิทธิ ดังกล่าวตามภูมิลำเนาเดิมเพราะเหตุผลใด

๙. รายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่มีการร้อง

พยานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น นายทะเบียน ท้องถิ่นหรือนายทะเบียนอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน รวมทั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือประชาชนที่อยู่แวดล้อม ในบริเวณสถานที่เกิดเหตุให้สอบสวนพยานกลาง ดังนี้

๑. สอบสวนนายทะเบียนท้องถิ่น หรือนายทะเบียนอำเภอ

๒. เจ้าบ้านหรือบุคคลที่ย้าย หรือผู้ถูกร้องหรือผู้ใดเป็น ผู้ยื่นคำร้องหรือดำเนินการขอย้าย ย้ายต้นทางหรือปลายทาง

๓. นายทะเบียนได้แจ้งหรือไม่ว่าถ้าเป็นการย้ายบุคคลเข้ามาใน ทะเบียนบ้าน เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งจะเป็นความผิดกฎหมายเลือกตั้ง

๔. ขอสำเนาเอกสารคำขอย้ายเข้า/ออก และเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง

๕. บุคคลที่ย้ายได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ และขอสำเนาเอกสาร ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

๖. สอบสวนผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และเจ้าบ้านใกล้เคียงที่เกิดเหตุ ที่ตั้งอยู่รอบ ๆ หรือ
บริเวณใกล้เคียงอย่างน้อย ๕ หลัง ให้ได้ความว่าบุคคล ที่ย้ายเข้ามาในทะเบียนบ้าน ได้อยู่อาศัยจริง
หรือไม่ ก่อนวันเลือกตั้ง เคยพบเห็นผู้ถูกร้องมาหาเสียงหรือมาที่บ้านที่เกิดเหตุหรือไม่

๗. ถามความเห็นของนายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการ ย้ายบุคคลดังกล่าว

๒. ฐานความผิดเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีที่กฎหมายห้ามตามมาตรา ๗๓
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑

พยานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวน รายละเอียดพื้นฐานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวน
ผู้ร้องและพยานผู้ร้องสืบสวนหรือไต่สวนให้มีรายละเอียดทำนองเดียวกับสอบผู้ร้องและพยาน
ผู้ร้องในฐานความผิดการย้ายบุคคล โดยสอบข้อเท็จจริงให้เป็นไปตาม องค์ประกอบความผิดของ
แต่ละฐานความผิด

ผู้ถูกร้อง สืบสวนหรือไต่สวนทำนองเดียวกับสอบผู้ถูกร้องในฐานความผิดการย้าย
บุคคล โดยสืบสวนหรือไต่สวนข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามองค์ประกอบความผิดแต่ละฐาน และเพิ่มเติม
ในเรื่องต่อไปนี้

๑. มีบุคคลใดเป็นผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง และขอบัญชีรายชื่อผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง
ที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

๒. ขอบัญชีรายรับรายจ่ายหรือใบเสร็จ หรือใบสำคัญ รับเงินเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา
เช่น ใบเสร็จค่าจ้างทำเสื้อทีม ค่าทำป้ายหรือประกาศโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

พยานผู้ถูกร้อง

๑. ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ อาชีพ รายได้

๒. สถานะของพยาน เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถ้าเป็นผู้สมัคร
รับเลือกตั้งในทีมใดหาเสียงร่วมกับผู้สมัครรายใด รู้จักกับผู้ถูกร้องนานเท่าใด

๓. พยานและบุคคลในครอบครัวช่วยหาเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใด
หรือกลุ่มใดหรือไม่

๔. ผู้ถูกร้องหรือผู้ใด ไปติดต่อให้พยานมาเป็นพยาน และบอกพยานว่า อย่างไร

๕. บ้านของพยานอยู่ห่างหรือใกล้กับบ้านผู้ถูกร้อง บ้านผู้ถูกร้อง หรือ บ้านที่เกิดเหตุ
เป็นระยะทางเท่าใด

๖. พยานที่มีสถานะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานชุมชน หรืออื่น ๆ หรือไม่

๗. พยานเป็นประจักษ์พยาน หรือรู้เห็นเหตุการณ์ที่ผู้ถูกร้อง ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดหรือไม่ อย่างไร

๘. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่พยานรู้เห็นเหตุการณ์หรือทราบ ประกอบด้วย วัน เดือน ปี สถานที่ ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ ของผู้ถูกร้อง และหรือตัวแทนของผู้ถูกร้องกระทำผิด โดยละเอียด และสอบสวนพยานที่อยู่ในขณะเกิดเหตุหรือถูกพาดพิงถึง ให้สิ้นกระแสความ

๙. ฐานความผิดจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง หรือนำกลับจากที่เลือกตั้ง

พยานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวน รายละเอียดพื้นฐานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวนผู้ร้อง และพยานผู้ร้องที่ไปกับยานพาหนะเพื่อ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสืบสวนหรือไต่สวนให้มีรายละเอียด ทำนองเดียวกับสอบผู้ร้องและพยาน ผู้ร้องในฐานความผิดการย้ายบุคคล และเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ใครเป็นเจ้าของยานพาหนะและเจ้าของยานพาหนะมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกร้องอย่างไร

๒. ประเภท ลักษณะ และเลขทะเบียนของยานพาหนะ เป็นยานพาหนะสำหรับใช้ส่วนตัวหรือรับจ้าง รับส่งผู้โดยสารหรือ เพื่อการใด

๓. ใครเป็นผู้ติดต่อประสานงานให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยยานพาหนะ ตามที่มีการร้อง

๔. ข้อเท็จจริงและรายละเอียดในการจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปยังที่เลือกตั้ง หรือนำกลับจากที่เลือกตั้ง ประกอบด้วย วัน เดือน ปี เวลา สถานที่ การกระทำและพฤติการณ์ของตัวแทน ผู้ถูกร้องตั้งแต่ไปและกลับจากที่เลือกตั้ง

๕. มีบุคคลใดเป็นผู้ควบคุมหรือไปกับยานพาหนะ และบุคคลดังกล่าว แนะนำหรือพุดคุยอย่างไร ระหว่างเดินทางมีการจัดเลี้ยงอาหาร เครื่องดื่ม หรือจอดซื้อ หรือให้ทรัพย์สินอะไรหรือไม่

๖. มีการเก็บค่าโดยสารยานพาหนะหรือไม่

พยานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวน รายละเอียดพื้นฐานที่ต้องสืบสวนหรือไต่สวนผู้ถูกร้อง และพยานผู้ถูกร้อง รวมทั้ง เจ้าของยานพาหนะสืบสวนหรือไต่สวนทำนองเดียวกับสอบผู้ถูกร้อง และพยานผู้ถูกร้องใน ฐานความผิดย้ายบุคคล โดยสืบสวนหรือไต่สวนข้อเท็จจริงให้เป็นไปตามองค์ประกอบความผิดและเพิ่มเติมในเรื่องต่อไปนี้

๑. มีบุคคลใดเป็นผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง และขอบัญชีรายชื่อผู้ช่วย หาเสียงเลือกตั้งที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๒. ขอบัญชีรายรับรายจ่ายหรือใบเสร็จ หรือใบสำคัญ รับเงินเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกร้องกล่าวหา

๓. สัญญาเช่าหรือว่าจ้างยานพาหนะ

๔. รายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องคัดค้าน

ขั้นตอนการดำเนินการสืบสวนและการไต่สวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๑. กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำร้อง ลักษณะคำร้อง (ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนการไต่สวน และการ วินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๒๒)

คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ และมีรายการดังนี้

๑. วัน เดือน ปี ที่ทำคำร้อง
๒. ชื่อ ที่อยู่ และสถานะ ของผู้ร้อง หากมีหลายคนอาจจัดทำเป็นบัญชีแนบท้ายคำร้องก็ได้
๓. ชื่อ ที่อยู่ และสถานะ ของผู้ถูกร้อง หากมีหลายคนอาจจัดทำเป็นบัญชีแนบท้ายคำร้องก็ได้

๔. ข้อเท็จจริงของแต่ละข้อกล่าวหาและพฤติการณ์อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรือการกระทำอันอาจเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เวลา และสถานที่ที่เกิดการกระทำ รวมทั้งบุคคล และหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๕. ลายมือชื่อผู้ร้อง

ผู้มีสิทธิยื่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีสิทธิยื่นคำร้องในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง หรือที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง หรือที่พรรคการเมืองส่งสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง (ข้อ ๒๓ (๑) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔๐)

การยื่นคำร้อง

๑. คำร้องนั้นต้องยื่นด้วยตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ที่จัดให้มีการเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นอาจยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ หรือในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เฉพาะคำร้องที่เป็นหนังสือ ผู้ร้องอาจมอบอำนาจให้ผู้อื่นนำไปยื่นแทนได้ โดยจะต้องส่งใบมอบอำนาจพร้อมทั้งระบุ เหตุผลที่ต้องมีการยื่นคำร้องแทน และต้องแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรแสดงตัวอย่างอื่นที่ทางราชการออกให้ที่มีเลขประจำตัวประชาชน ของผู้ร้องและผู้รับมอบอำนาจด้วย (ข้อ ๒๕) เว้นแต่คำร้องเกี่ยวกับการนับคะแนนหรือ คำร้องเกี่ยวกับการรวมคะแนนเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งที่ดำเนินการนับคะแนนหรือรวมคะแนนเลือกตั้งนั้น (ข้อ ๒๕ วรรคสอง) แล้ว

ให้คณะกรรมการ ประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งจัดส่งคำร้องต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดโดยเร็ว

๒. ระยะเวลาในการยื่นคำร้องให้ยื่นได้ตั้งแต่วันที่ประกาศกำหนดวันเลือกตั้งจนถึง ๓๐ วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่คำร้องเกี่ยวกับการนับคะแนน ให้ยื่นในระหว่างเวลาที่ยังนับคะแนนไม่แล้วเสร็จ หรือกรณีคำร้องเกี่ยวกับการรวมคะแนนเลือกตั้ง ให้ยื่นก่อนประกาศผลการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง

การตรวจคำร้อง

คำร้องที่ยื่นแล้วให้พนักงานสืบสวนและไต่สวน หรือพนักงานที่ได้รับมอบหมายตรวจคำร้อง และบันทึกการรับคำร้องไว้ในสารบบ (ข้อ ๒๖ (๑))

กรณีคำร้องที่มีรายการครบถ้วน และมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ชัดเจน รวมทั้งระบุพยานหลักฐานพอสมควร ให้พนักงานสืบสวนและไต่สวน หรือพนักงานที่ได้รับมอบหมายเสนอความเห็น ต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งรับไว้ ดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนโดยเร็ว กรณีคำร้องที่มีรายการยังไม่ครบถ้วน ให้พนักงานสืบสวนและไต่สวน หรือพนักงานที่ได้รับ มอบหมายแจ้งผู้ร้องแก้ไขเพิ่มเติมในระยะเวลาที่กำหนด หรือจะบันทึกถ้อยคำผู้ร้องประกอบเป็นส่วนหนึ่งของคำร้องก็ได้

กรณีคำร้องที่มีรายการครบถ้วน แต่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง พฤติการณ์ หรือพยานหลักฐานที่ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ให้พนักงานสืบสวนและไต่สวน หรือพนักงานที่ได้รับมอบหมายเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อพิจารณาสั่งให้มีการตรวจมูล กรณีตามคำร้องดังกล่าว กรณีถ้าเนื้อหาแห่งคำร้องนั้น ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรค การเมือง และระเบียบ ข้อกำหนด หรือประกาศของคณะกรรมการ คำร้องคัดค้านการนับคะแนน หรือการรวมคะแนน เลือกที่ผู้ร้องมิได้มีการคัดค้านการดำเนินการดังกล่าว คำร้องที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องหรือยื่นเกินกำหนดเวลา คำร้องที่ไม่ได้ ยื่นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๕ คำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว หรือคำร้องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล หรือที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว คำร้องเหล่านี้ มีลักษณะต้องห้าม ไม่ให้รับไว้ดำเนินการ ให้พนักงานที่ได้รับมอบหมายเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยผ่านเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แล้วแต่กรณีซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจสั่งรับหรือมิให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ หรือสั่งให้ดำเนินการอย่างไรก็ได้ที่เห็นสมควรก็ได้ (ข้อ ๒๘)

การสืบสวนหรือการไต่สวน

เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับไว้ดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวนแล้ว (ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนการไต่สวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๒๖) ให้คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนไว้แล้วเสร็จภายใน ๒๐ วันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องไว้ดำเนินการ หากไม่แล้วเสร็จให้รายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อเลขาธิการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี เพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาดำเนินการออกไปอีกไม่เกิน ๒ ครั้ง ครั้งละไม่เกิน ๑๕ วัน (ข้อ ๔๑ วรรคสามหรือข้อ ๕๒ วรรคสอง)

หากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รายงานเหตุผลความจำเป็นเพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยให้ขอขยาย ระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๓ วัน และในระหว่างที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ได้อนุมัติขยาย ระยะเวลา ให้ดำเนินการต่อไป (ข้อ ๔๑ วรรคสี่หรือข้อ ๕๒ วรรคสาม) เพื่อประโยชน์ในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นโดยรวดเร็ว สุจริต หรือเที่ยงธรรม กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวน พยานหลักฐานฝ่ายผู้ร้องและพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องแล้ว มีพยานหลักฐานสนับสนุนฟังได้ว่าผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ถูกร้อง หรือผู้ใด กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง หรือมีพฤติกรรมที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นกระทำ หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าว แต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น หรือได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เลือกลงใหม่ นับคะแนนใหม่ หรือต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ทำรายงานการสืบสวนหรือรายงานการไต่สวนตามแบบ สตว. ๔ หรือ สตว. ๕ แล้วแต่กรณีเสนอเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อจัดทำความเห็น โดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหาโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้ง จะสั่งการเป็นอย่างอื่น (ข้อ ๖๓ ประกอบข้อ ๔๙ หรือข้อ ๕๔)

กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้ไต่สวนเพิ่มเติมอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานไม่น้อยกว่า ๒ คน หรือคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนคณะเดิมไต่สวนเพิ่มเติมก็ได้ (ข้อ ๖๓ วรรคสอง)

การแจ้งข้อกล่าวหาและการพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด

กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรแจ้งข้อกล่าวหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะแจ้งเอง หรือมอบหมายให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการช่วยตรวจสอบ สำนวนแจ้งข้อกล่าวหาและรับฟัง พยานหลักฐานแทนก็ได้ โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการช่วย ตรวจสอบสำนวนแล้วแต่กรณี จัดทำ บันทึกรับแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาโดยระบุข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน โดยสรุปจำนวน ๒ ฉบับ เพื่อส่งให้ผู้ถูกกล่าวหา ๑ ฉบับ และเก็บไว้ในสำนวนการสืบสวนหรือสำนวนการไต่สวนอีก ๑ ฉบับ ทั้งนี้ ตามแบบ สทว. ๗ เพื่อส่งไปยังผู้ถูกกล่าวหา (ข้อ ๖๔ ประกอบข้อ ๕๔ วรรคสอง)

เมื่อจัดทำบันทึกรับแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ให้จัดทำหนังสือกำหนดวัน เวลา สถานที่ที่ให้ผู้ถูกกล่าวหาไปชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยแนบบันทึกรับแจ้งข้อกล่าวหาไปให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ พร้อมหนังสือดังกล่าว และแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือชี้แจง แสดงพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหาด้วย โดยไปส่งด้วย ตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับให้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ณ ภูมิลำเนาที่อยู่ตามหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้ง หรือหลักฐานทางทะเบียน ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือภูมิลำเนาทางราชการหรือแจ้งโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือแจ้งโดยวิธีปิดหมาย (ข้อ ๖๔ ประกอบข้อ ๕๔ วรรคสาม)

ผู้ถูกกล่าวหาอาจแก้ข้อกล่าวหาด้วยวาจา หรือโดยทำเป็นหนังสือก็ได้ กรณีผู้ถูกกล่าวหา แก้ข้อกล่าวหาด้วยวาจาให้บันทึกถ้อยคำและลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน และผู้ถูกกล่าวหาสิทธิ ที่จะให้ทนายความ หรือบุคคลซึ่ง ใ่วางใจเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงได้จำนวน ๑ คน แต่จะต้องมิใช่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวน กรณีที่ไม่สามารถนำบุคคลดังกล่าวมาเข้าร่วมรับฟังการชี้แจง ไม่อาจนำมาเป็นเหตุขอเลื่อนการชี้แจงได้ และห้ามมิให้บุคคลดังกล่าวซักถาม แนะนำผู้ถูกกล่าวหา หรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหาหากฝ่าฝืนหรือมีพฤติการณ์อันเป็นการขัดขวางหรือมีความประพฤติ ไม่เหมาะสม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะไม่อนุญาตให้บุคคลนั้นเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงก็ได้ โดยให้บันทึกเหตุดังกล่าวรวมไว้ในสำนวนการไต่สวน และเมื่อผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ยื่นคำชี้แจง หรือให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาแล้ว มีสิทธิยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือพร้อมพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ เพิ่มเติมต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็ได้ (ข้อ ๖๔ ประกอบ ข้อ ๕๖ วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาร้องขอขยายระยะเวลาชี้แจงแสดงพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหา โดยอ้างเหตุผลและความจำเป็น หากคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อประโยชน์ แห่งความเป็นธรรมและ ไม่เป็นการประวิงเวลาจะขยายระยะเวลาการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาออกไป ตามที่เห็นสมควรก็ได้ (ข้อ ๖๔ ประกอบข้อ ๕๖ วรรคสอง)

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า การไต่สวนพยานหลักฐานใด จะทำให้การไต่สวนล่าช้าโดยไม่จำเป็นหรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ จะงดการไต่สวน พยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ โดยให้บันทึกเหตุอันไว้ (ข้อ ๖๔ ประกอบข้อ ๕๗ วรรคสาม) และให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาด หรือสั่งการโดยเร็ว (ข้อ ๘๒)

สรุปในการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำความผิด คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้กำหนด ประเด็นการสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานบุคคลของผู้ถูกร้อง ผู้ร้อง รวมทั้งพยานกลางเพื่อประโยชน์ ในการรวบรวมพิจารณาชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง

นโยบายตำรวจกับการเลือกตั้ง

การบริหารงานตำรวจ จะเริ่มต้นที่นโยบายของรัฐ และนโยบายของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ นโยบายจึงเสมือนหลักและปัจจัยสำคัญของการดำเนินงาน และเป็นเสมือนเครื่องมือของ การบริหาร นโยบายมีหลายระดับ ในส่วนของปัญหา นโยบายอันเกิดจากความขัดแย้งก็อาจมีผลต่อ การบริหารงานตำรวจได้เช่นกัน โดยเฉพาะนโยบายการบริหารงานป้องกันอาชญากรรม อันมีลักษณะเฉพาะ เช่น การคุมการเลือกตั้ง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ หลักของการบริหารงานภารกิจเฉพาะหน้าเท่านั้น

นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวได้ว่าเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สิน และความเรียบร้อยของประชาชน มีผู้ให้คำนิยามของนโยบายสาธารณะไว้ ๓ กลุ่ม ความหมายใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. กลุ่มที่ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องทำหรือไม่ทำ ได้แก่

๑.๑ James Anderson ให้นิยามว่า “เป็นสาเหตุที่รัฐจะตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใด เรื่องหนึ่ง โดยการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ”

๑.๒ Ira Sharkansky ให้นิยามว่า “เป็นการกระทำของรัฐบาลที่มีลักษณะครอบคลุม การบริการสาธารณะ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนการควบคุมกระบวนการกำหนดนโยบาย”

๑.๓ Thomar Dye ให้นิยามว่า “เป็นการที่รัฐตัดสินใจว่าจะกระทำหรือไม่กระทำ พร้อมกับมีเหตุผลว่าทำไมจึงตัดสินใจกระทำเช่นนั้นด้วย”

๑.๔ David Easton ให้นิยามว่า “เป็นการแจกแจงคุณค่า โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อส่วนรวม”

๒. กลุ่มที่ให้ความหมายว่าเป็นเรื่องของการตัดสินใจของรัฐ ที่จะกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ได้แก่

๒.๑ Lynton Caldwell ให้คำนิยามว่า “เป็นการตัดสินใจอย่างสัมฤทธิ์ผลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยินยอมหรือห้ามกระทำ โดยพิจารณาจากกฎหมาย จากระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนคำพิพากษา”

๒.๒ William Greenwell ให้คำนิยามว่า “เป็นการตัดสินใจเบื้องต้นเพื่อกำหนดแนวทางกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์”

๓. กลุ่มที่ให้ความหมายว่า “เป็นเรื่องของแผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้นซึ่งประกอบด้วยคุณค่าต่อประชาชน ได้แก่

๓.๑ Harold Lasswell & Abraham Kaplan ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นแผนงานหรือโครงการที่ได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วย เป้าหมาย คุณค่า และการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อสนองตอบประชาชนส่วนใหญ่”

๓.๒ Charles Jacop ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นหลักการแผนงานหรือแนวการกระทำ” การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้ง ต้องศึกษาเรื่องนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะนโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็เพื่อจะได้คำตอบว่าทำไมรัฐจึงมีนโยบายเช่นนั้น ด้วยเหตุผลใด และบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทสำคัญ โดยเมื่อนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดผลอย่างไร นอกจากนี้ ยังต้องทราบว่า กระบวนการต่าง ๆ มีขั้นตอนอย่างไร

นโยบายอาญา นโยบายตำรวจ นโยบายการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม หรือ นโยบายด้านการควบคุมการเลือกตั้ง จัดเป็นนโยบายด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติอีกด้วย โดยเฉพาะนโยบายดำเนินการในการควบคุมการเลือกตั้ง จะเกิดผลกระทบโดยตรง ทั้งด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้านการเมือง และอาจลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งในชาติได้ นโยบายด้านการควบคุมการเลือกตั้ง จึงควรเป็นนโยบายที่มีลักษณะพิเศษ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติภารกิจ แต่บางครั้งการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยเฉพาะด้านการควบคุมการเลือกตั้ง หากมีการตั้งคำถามนโยบายหลักของตำรวจในการควบคุมการเลือกตั้ง คืออะไร ก็จะได้รับคำตอบว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยบ้าง เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพบ้าง เพื่อบริการประชาชนบ้าง ผู้บังคับบัญชาบางท่านก็ถือว่าตนเองมีนโยบายและได้ใช้วิทยาการความรู้ต่าง ๆ ในการบริหารงานตำรวจอย่างเต็มที่แล้ว แต่สภาพข้อเท็จจริงของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น ปรากฏว่ามีลักษณะที่เรียกว่านโยบายสุญญากาศ (Police Policy Vacuum) คือการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานตำรวจได้มีนโยบายการทำงานอย่างชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ (สมเกียรติ อัครวิญญู “ปัญหาการบริหารงานตำรวจ” กรุงเทพมหานคร : ๖๘ การพิมพ์, ๒๕๓๐, หน้า ๒๑) โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมการเลือกตั้ง ภารกิจจึงไปตามอยู่กับผู้บริหารเฉพาะหน่วยล่าง ซึ่งได้แก่ หน่วยปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถส่วนตัว ดำเนินการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น

ซึ่งบางครั้งก็เกิดปัญหาลูกถามจนยากแก่การควบคุม จนถึงเกิดความไม่เชื่อถือในผลการเลือกตั้ง การขัดแย้งทางการเมือง และการชุมนุมประท้วงต่าง ๆ เมื่อเหตุการณ์ลูกถามผลกระทบก็จะทำให้ประเทศชาติได้รับความเสียหาย

นอกจากนั้นนโยบายของกรมตำรวจเดิมก็ยังขึ้นอยู่กับรัฐมนตรีว่าการแต่ละท่านมากกว่า จะมุ่งประสานต่อนโยบายอย่างต่อเนื่อง จึงยังผลให้ไม่สามารถใช้นโยบายเป็นหลักในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะวัดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของตำรวจได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเผชิญกับการปฏิบัติหน้าที่ ที่ไม่มีนโยบายชัดเจน เช่น นโยบายด้านการจราจร ที่มีลักษณะขึ้นอยู่กับแต่ละท้องที่ที่รับผิดชอบหรือ นโยบายการควบคุมการเลือกตั้ง เช่น Elmer Johnson ได้กล่าวถึงนโยบายและการปฏิบัติงานของตำรวจไว้ ดังนี้

ลักษณะงานของอาชีพตามนโยบายอาญา จะมีความขัดแย้งกันตลอดเวลาในสายตาประชาชน และต้องการให้ตำรวจมีความอ่อนโยน คุนแลปกป้อง เห็นอกเห็นใจมีความอ่อนโยน เช่น แพทย์ ปฏิบัติด้านจราจร ช่วยเหลือเมื่อบาดเจ็บ จัดการเกี่ยวกับคนจรจัด เด็กพลัดหลง ผู้พยายามฆ่าตัวตาย แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้ตำรวจเป็นที่ยำเกรงของคนร้าย มีความกล้าหาญ น่าเคารพนับถือ สามารถควบคุมอารมณ์ได้แม้ว่าจะต้องเผชิญต่ออันตรายถึงชีวิตตนเอง ต้องควบคุมฝูงชนป้องกันการจลาจล จับตัวผู้กระทำความผิดด้วยการไล่กวาดด้วยความเร็ว และไม่มีวิชาชีพใดที่มีความสลับซับซ้อนและขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา

ความขัดแย้งกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น ค่านิยม (Value) ต่อการพิจารณาว่าตำรวจที่ดีควรเป็นอย่างไร อีกประการหนึ่งก็คือลักษณะอาชีพของตำรวจ มีความแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ ในลักษณะที่ผู้ใช้บริการของตำรวจแตกต่างจากหน่วยราชการอื่น ๆ คือหน่วยงานอื่น ๆ นั้น หากประชาชนไม่เห็นด้วยกับนโยบายก็อาจหลีกเลี่ยงการใช้บริการจากหน่วยงานนั้นได้ แต่กรณีของตำรวจ บริการของตำรวจเป็นความจำเป็นและไม่มีผู้อื่นปฏิบัติแทนได้ เช่น การรับแจ้งความ การจับกุมคนร้าย การบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนั้นประการที่สำคัญที่สุด นโยบายตำรวจมีความสำคัญมากต่อการกำหนดรูปแบบลักษณะของตำรวจว่าจะมีภาพพจน์มาในแนวทางใด เช่น ความคิดเห็นของ Palmer ได้กล่าวว่ นโยบายของตำรวจจะมีผลทำให้การศึกษาเกี่ยวกับตำรวจสามารถแยกได้ ๓ สำนักวิชาการ ได้แก่

๑. สำนักตำรวจ (The Order Maintenance School)
๒. สำนักกระบวนการกฎหมาย หรือนิติกร (The Due Process School)
๓. สำนักบริหาร (The Managerial School)

ซึ่งในส่วนแนวคิดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่อันเข้มงวดของตำรวจเป็นหลัก ในส่วนของกระบวนการทางกฎหมาย หรือนิติกรก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย และสำนักบริหารก็เน้นเรื่องการบริหารงานเพื่อภารกิจของตำรวจ

นอกจาก Palmer แล้ว James Q. Wilson ยังได้สรุปลักษณะหรือชนิด (Style) ของตำรวจที่แยกตามลักษณะการปฏิบัติตามนโยบายตำรวจ ได้แก่ (James Q. Wilson Varieties of Police Behavior (New York; Basic Book Inc Publisher, 1975), P.101)

๑. ลักษณะการรักษาการณ์ (The watchman Style)

๒. ลักษณะนิติกร (The Legalistic Style)

๓. ลักษณะบริการ (The Services Style)

ลักษณะของตำรวจกับการควบคุมการเลือกตั้ง

คงได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าลักษณะของตำรวจจะออกมาเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นแบบรักษาการณ์ (The Watchman Style) แบบนิติกร (The Legalistic Style) หรือลักษณะการบริการ (The Services Style) ขึ้นอยู่กับลักษณะของนโยบายของตำรวจว่าจะดำเนินการไปในลักษณะใด แต่การควบคุมการเลือกตั้งนั้น ไม่สามารถจะเลือกลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยชัดเจน หากต้องมีการผสมผสานกันทั้ง ๓ ลักษณะ เช่น ในยามประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือการรวมตัวของฝูงชนในการเชียร์กีฬา คอนเสิร์ต ชมมหรสพต่าง ๆ ก็ต้องใช้ลักษณะการรักษาการณ์ ฝ้าดูแลผสมผสานกับลักษณะการบริการ แต่เมื่อพิจารณาโดยคุณประโยชน์เหตุผล แล้วว่าเหตุการณ์อาจมีการกระทำ ความผิดหรือโกงการเลือกตั้งได้ก็มีความจำเป็นต้องใช้ลักษณะนิติกรที่มีความเด็ดขาด รวดเร็ว เป็นต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้ง จึงมีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะของตำรวจ ดังนี้ (Ibid., pp.101-110)

๑. ลักษณะรักษาการณ์ (The watchman Style)

ลักษณะตำรวจในรูปแบบรักษาการณ์ คือการปฏิบัติงานของตำรวจที่มีลักษณะเด่นอยู่ที่การเน้นการรักษาการณ์โดยทั่ว ๆ ไปในสังคม ให้มีความเรียบร้อยเป็นปกติสุข โดยมีแนวคิดหลักสำคัญคือตำรวจต้องรักษาการณ์ได้ตลอดเวลาทุกสภาพแวดล้อม เสมือนการเฝ้ายามต้องดูแลและสภาพทั่ว ๆ ไปให้ทุก ๆ สิ่งเป็นปกติอย่างที่เคยเป็น เมื่อมีเหตุอะไรชวนสงสัยก็ต้องดำเนินการโดยทันที ด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ของตำรวจที่รัฐกำหนดไว้ ให้รักษาการณ์ให้อยู่ในความปกติสุข เช่น กรณีได้รับรายงานว่ามีการกระทำผิดในการเลือกตั้ง ตำรวจตามลักษณะนี้ต้องเตรียมการนำกำลังเสริมเข้าไปดูแลรักษาการณ์สังเกต เมื่อทราบสาเหตุก็จะดำเนินการทันที เช่น หากมีหรือพบหลักฐานว่า มีการกระทำผิดในกฎหมายเลือกตั้งให้ดำเนินการตามกฎหมายทันที และดำเนินการควบคุมการเลือกตั้งต่อไปจนเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยต้องเฝ้ารักษาการณ์ ระวังเหตุร้ายอยู่ตลอดเวลา

โดยจะเน้นความเหมาะสมของสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมเป็นหลักมากกว่าการควบคุมตามกฎหมาย เช่น การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งเกิดจากการกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเกิดเป็นกระบวนการในการโงงเลือกตั้ง แต่เมื่อพิจารณาแล้วสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ก็ปล่อยให้ก่อนไม่ทำการจับกุม นอกเสียจากเหตุการณ์จะมีแนวโน้มว่า เป็นการเจตนาโงงการเลือกตั้ง โดย Wilson ได้กล่าว ตำรวจในลักษณะนี้ จะมีลักษณะรักษาสันติ และความเรียบร้อยของสังคมมากกว่าตัวบทกฎหมายแล้ว ยังต้องเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยถึงแนวโน้มของขนาดและขอบเขตในการที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงได้ โดยพิจารณาถึงผลพฤติกรรมตามมาตรฐานค่านิยมของท้องถิ่นหรือสังคมนั้น ๆ มากกว่าการใช้ตัวบทกฎหมาย ฉะนั้น ความรู้ ทักษะคดี และค่านิยม จึงนับว่ามีอิทธิพลต่อตำรวจนี้มาก O.W.Wilson Police Administration (New York : McGraw – Hill Book Company, 1977). P.116. นอกจากนั้น ตำรวจในลักษณะนี้จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่ามีเหมาะสมในการรักษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้กับแนวคิดของสำนักงานตำรวจ (The Order Maintenance School) ของ Palmer ที่เน้นความสงบสุขของสังคมเป็นหลัก ที่กล่าวแล้วข้างต้น

๒. ลักษณะนิติกร (Legalistic Style)

ลักษณะตำรวจแบบนิติกร มีลักษณะที่ถือเอาตัวบทกฎหมายเป็นหลักสำคัญของการปฏิบัติงาน โดยมีความคิดว่าถ้าปฏิบัติงานตามลักษณะรักษากฎหมายแล้วทำให้ตำรวจต้องใช้วิจารณญาณมาก และต้องเข้าไปคลุกคลี เกี่ยวข้อง แฝงเร้นอยู่ในเหตุการณ์ซึ่งไม่จำเป็นนัก เพราะการมีส่วนเข้าไปเกี่ยวกับเหตุการณ์โดยเฉพาะในกรณีการรักษาความสงบนั้น มีกรณีใดบ้างที่จัดว่าธรรมดาหรือรุนแรงและจะใช้มาตรการใดเข้าแก้ไขเหตุการณ์นั้น ๆ จึงมีแนวคิดว่าการปฏิบัติตามแนวทางรักษากฎหมายโดยเคร่งครัดแล้ว จะมีความเสมอภาค ไม่มีความลำเอียง นอกจากนั้น การมีลักษณะตำรวจแบบรักษากฎหมายอาจดูเหมือนไม่มีผลงาน เช่น อาจไม่มีสถิติการจับกุม (เนื่องจากพิจารณาแล้วว่าไม่รุนแรงก็ไม่จับสิ่งที่ผิดกฎหมายดั่งยกตัวอย่างข้างต้น) ทำให้ไม่สามารถทราบได้แน่ชัดว่าตำรวจรักษาความสงบกี่ครั้ง และแต่ละครั้งผลเป็นอย่างไรจึงทำสถิติไม่ได้ จะดูเหมือนว่าไม่ได้ปฏิบัติงานในลักษณะตรงกันข้าม การมีลักษณะนิติกรหรือการใช้กฎหมาย หมายความว่าตำรวจจะต้องจับกุมทุกกรณีที่มีการกระทำผิด และสามารถบันทึกเป็นสถิติได้อีกด้วย ทำให้สามารถทราบแนวโน้มสถิติและความรุนแรงของปัญหาได้ และทางด้านการเมืองยังสามารถเป็นเหตุให้ผู้บริหารงานตำรวจนั้น ๆ ได้รับการสนับสนุนต่าง ๆ จากรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านงบประมาณและอุปกรณ์รักษาความสงบต่าง ๆ

๓. ลักษณะบริการ (Services Style)

ลักษณะตำรวจแบบบริการเป็นรูปแบบการบริหารตำรวจแนวใหม่ เริ่มในสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะตำรวจที่ควบคู่มากับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย จะมีลักษณะมุ่งเน้นการบริการประชาชนในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและไม่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อผลแห่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตำรวจกับประชาชน เพื่อจะได้ข่าวสาร เบาะแสต่าง ๆ จากประชาชนโดยมีอยู่ตลอดเวลาและทุกสถานที่ เช่น ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมาย ด้านการป้องกันอาชญากรรม ศูนย์ปรึกษาปัญหาทางกฎหมาย ศูนย์ที่รวมของหาย ศูนย์เด็กพลัดหลง เป็นต้น

สำหรับการควบคุมการเลือกตั้งนั้น มีความจำเป็นมากที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในทุก ๆ ลักษณะ แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อมีการรวมตัวของฝูงชนโดยสงบ และมีลักษณะใช้สิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย ก็ต้องใช้หลักบริการรักษาการณ์ แต่เมื่อมีเหตุการณ์ที่อาจจะมีแนวโน้มในการกระทำความผิดกฎหมาย ก็ต้องใช้ลักษณะนิติกรมาใช้ปฏิบัติด้วยความเด็ดขาด ดังกล่าวข้างต้น

จากแนวคิดนโยบายการดำเนินงานของตำรวจกับการเลือกตั้ง หน้าที่ การจัดโครงสร้าง และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระจายครอบคลุม ทั่วประเทศเอื้ออำนวยในการสนับสนุนการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม และนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เกี่ยวกับการเลือกตั้งหากมีการบูรณาการกับคณะกรรมการการเลือกตั้งร่วมกันสามารถทำให้ การปฏิบัติงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีผลในทางปฏิบัติ นำไปสู่การเลือกตั้งที่เรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม

บทที่ ๔

ผลการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของตำรวจ กับกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผลการศึกษา พบว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีการแต่งตั้งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังนี้

๑. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๓๔ กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างน้อย ๑ คน ในการรักษาความปลอดภัยประจำสถานที่ ประกอบด้วย สถานที่เลือกตั้ง ที่เลือกตั้งกลาง สถานที่นับคะแนนบัตรเลือกตั้งให้มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยบริเวณที่เลือกตั้งกลาง สถานที่นับคะแนนบัตรเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้ง หรือสถานที่นับคะแนนบัตรเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง และนอกราชอาณาจักร สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำที่เลือกตั้งกลาง หรือคณะกรรมการนับคะแนนบัตรเลือกตั้ง และรักษาความปลอดภัยบัตรเลือกตั้ง หีบบัตรเลือกตั้ง เอกสารและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลาจนเสร็จสิ้นภารกิจ (ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๓๖)

ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง ที่กำหนดท้าย ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ วันอบรม จำนวน ๑ วัน ๆ ละ ๓๐๐ บาท วันรับหีบบัตรและวัสดุอุปกรณ์ ๒๕๐ บาทต่อวัน วันเลือกตั้ง ๔๕๐ บาท และค่าพาหนะคนละ ๒๐๐ บาทต่อคน รวมค่าตอบแทนทั้งสิ้น ๑,๒๐๐ บาท (หนึ่งพันสองบาทถ้วน)

สำหรับเนื้อหาการอบรมกรรมการประจำหน่วยและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (หลักสูตรและคู่มือประกอบการฝึกอบรมผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประจำปี ๒๕๖๒ สำนักพัฒนาบุคลากร สถาบันพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) ประกอบด้วย

๐๘.๓๐ - ๐๙.๓๐ น. - ลงทะเบียน – ความรู้เกี่ยวกับเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการการเลือกตั้ง ประจำหน่วยเลือกตั้ง

๐๕.๓๐ - ๑๒.๐๐ น. - นาย VDO (๑๕ นาที) - บรรยายเสริม/เน้นย้ำการปฏิบัติงานของ จพง.ปน (๖๐ นาที) ก่อนวันเลือกตั้ง (การอบรม/รับสมัครเลือกตั้ง/หีบบัตรเลือกตั้ง/แบบพิมพ์/วัสดุอุปกรณ์/การจัดสถานที่ลงคะแนน ฯลฯ) วันเลือกตั้ง (การลงคะแนน/การนับคะแนน/การกรอกแบบพิมพ์ ฯลฯ) - ตั้งหน่วยสาธิต และฝึกปฏิบัติแต่ละขั้นตอน (๖๐ นาที) – การใช้แอปพลิเคชันรายงานผลอย่างไม่เป็นทางการ Rapid Report (๓๐ นาที) – เน้นย้ำประเด็นที่ผิดพลาดบ่อย และแนวทางการแก้ไขพร้อมทั้งนัดหมายวัน/ เวลา การ ไปรับวัสดุ - อุปกรณ์ เดินทางกลับ

สรุปเนื้อหาการฝึกอบรม เน้นกระบวนการจัดการเลือกตั้ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกความเรียบร้อยในการลงคะแนนเลือกตั้ง หากมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งต้องได้รับการแจ้งเหตุจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจึงจะดำเนินการระงับเหตุ หรือควบคุมตัวผู้กระทำความผิดส่งให้พนักงานสืบสวนดำเนินการต่อไป

ในการศึกษาได้สัมภาษณ์ จนท.ตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัย ดังนี้

๑.๑ จนท.รักษาความปลอดภัย (ชื่อ/ยศ) ร้อยตำรวจตรี ศรีชาติ ป้องศิริ ตำแหน่ง ผู้บังคับหมู่สถานีตำรวจนครบาลตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๐๘๕-๓๓๔๐๕๓๔ สถานภาพ สมรส อายุ ๕๓ ปี วุฒิมัธยมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้ให้ความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ว่า เคยปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้งมาโดยตลอด โดยได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งจากการอบรมของต้นสังกัด ในช่วงเวลา ก่อนมีการเลือกตั้ง โดยคิดว่ามีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งพอใช้ และหากจะหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งเพิ่มเติมจะดูจากเว็บไซต์ หรือสอบถามหาผู้รู้ เช่น ผู้บังคับบัญชา หรือ ผอ.เลือกตั้ง ปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๑.๑.๑ ไม่ทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างละเอียด เช่น การถ่ายภาพหน่วยเลือกตั้งสามารถกระทำได้หรือไม่ แคไหนดึงใด เพราะฐานความผิดเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งมีจำนวนมาก

๑.๑.๒ ต้องการผู้ที่สามารถให้คำตอบได้ทันทีเมื่อมีปัญหาข้อกฎหมาย

๑.๑.๓ จำนวนตำรวจที่รักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้งควรกำหนด ให้มี ๒ นาย เพราะต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลานาน จะต้องมีการกินน้ำหรือรับประทานอาหาร เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ จนท.รักษาความปลอดภัย (ชื่อ/ยศ) ร้อยตำรวจตรี สมบัติ สุทธิอาจ ตำแหน่ง ผู้บังคับหมู่สถานีตำรวจนครบาลบางชัน กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๕๕๕๑๘๐ สถานภาพ สมรส อายุ ๕๔ ปี วุฒิมัธยมศึกษา ปริญญาตรี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้ให้ความเห็นในการ

ปฏิบัติหน้าที่ว่า เคยปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยในหน่วยเลือกตั้งหลายครั้ง โดยได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้งจากการอบรมของต้นสังกัดและเข้าไปติดตามดูในเว็บไซต์ทำให้สามารถเข้าใช้อำนาจหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

ปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๑.๒.๑ ควรมีการจัดอบรมกฎหมายเลือกตั้งเป็นประจำเพื่อความแม่นยำและทราบถึงเปลี่ยนแปลงของข้อกฎหมาย เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่

๑.๒.๒ ควรให้หัวหน้าคณะหรือผู้สนับสนุนดูการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสงบ เช่น เวลานั้นคณะหากส่งเสียงอื้ออึงจะทำให้เจ้าหน้าที่เสียสมาธิ

๑.๒.๓ การปฏิบัติหน้าที่ประจำหน่วยใช้เวลากว่า ๑๒-๑๖ ชั่วโมง ควรมีเจ้าหน้าที่สับเปลี่ยนกำลังทั้งเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

สรุป จากการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ พล.ต.ต.จิตรจรรยา ศรีวนิชย์ หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๘ ประจำปี ๒๕๖๓ ได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของตำรวจในการจัดการเลือกตั้ง กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทและหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย อำนาจความสะดวก ด้านการจราจร ช่วยเหลือ สนับสนุนอำนวยความสะดวกไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งเขต หรือคณะกรรมการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้ง ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดนโยบายไว้ ซึ่งข้าราชการตำรวจในสังกัดจังหวัดนครราชสีมา มีความรู้ ความเข้าใจบทบาท และหน้าที่ของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่จัดการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก

สำหรับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการเลือกตั้ง ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการเอาใจใส่ ควบคุม กำกับ ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชาและการบูรณาการในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานอื่นเป็นปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งในระดับมาก การเอาใจใส่เนื่องจากควบคุม กำกับ ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชามีลักษณะเป็นรูปแบบในเชิงบังคับบัญชาและสั่งการตามลำดับชั้น หรือขาดความใกล้ชิดในการทำงานจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีนัยสำคัญส่งผลให้การเอาใจใส่ ควบคุม ดูแล และการให้คำแนะนำของผู้บังคับบัญชาขาดประสิทธิภาพสำหรับการบูรณาการ การปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งของบุคลากรของหน่วยอื่นควรจะต้องมอบหมายให้ผู้อำนวยการศูนย์เลือกตั้งหรือผู้อำนวยการเลือกตั้งที่มีองค์ความรู้ในด้านการเลือกตั้งทั้งข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงสามารถเป็นหลักในการบริหารเหตุการณ์ หรือสั่งการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

สำหรับสภาพปัญหาและอุปสรรคผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้งและด้านงบประมาณ เบี่ยงเบน ค่าน้ำมัน ในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นว่าเป็นอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่การจัดการเลือกตั้งที่อยู่ในระดับปานกลาง

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยจัดการอบรมเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยในกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมากำหนดแนวทางเป็นขั้นตอน อย่างถูกต้องชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบถึงแนวทางการปฏิบัติต่อไป และควรกำหนด มาตรการแผนการในการควบคุมกำกับดูแลของหัวหน้าหน่วยงานแต่ละระดับให้เป็นรูปธรรม สามารถนำไปใช้ในการควบคุม กำกับ ดูแล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการจัดการเลือกตั้ง ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๒. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง โดยการเพิ่มศักยภาพและ ขีดความสามารถผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง” ทุกระดับ โดยใน กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมากำหนดแนวทางเป็นขั้นตอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน เพื่อให้ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น “เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง” ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ และ ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงาน อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเลือกตั้งโดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้งในกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นและการเลือกตั้งที่ผ่านมา กำหนด แนวทางเป็นขั้นตอน สามารถนำคู่มือมาใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ทันทีเมื่อเผชิญเหตุ นอกจากนี้ ควรพิจารณากำหนดหน่วยเลือกตั้งให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ จำนวนประชากร การใช้สถานที่ของหน่วยงานราชการเป็นหน่วยเลือกตั้งเพื่อลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และประหยัดงบประมาณและควรกำหนดระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณให้ครอบคลุมค่าใช้จ่าย ในทุกหมวดทุกประเภททั้งเรื่องเบี่ยงเบน ค่าตอบแทน ค่าทำงานนอกเวลาราชการ ค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง ค่าน้ำมัน เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ประการสุดท้าย ควรจัดตั้งทีมบริหารเหตุการณ์ระดับอำเภอและจังหวัด โดยบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งศาล อัยการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ฝ่ายปกครอง และตำรวจ เพื่อให้สามารถควบคุม กำกับ ดูแล พิจารณาสั่งการให้คำแนะนำผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์

และเมื่อมีสถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยเกิดขึ้นในบริเวณหน่วยเลือกตั้งหรือเส้นทาง การเดินทางไปหน่วยเลือกตั้งของประชาชนผู้ใช้สิทธิ

๓. เซึ่งนโยบายควรเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งผู้แทน การมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างสงบเรียบร้อยให้แก่ ทุกภาคส่วน อย่างต่อเนื่อง และควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในทุกหมวด ทุกประเภทอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งควรเสริมสร้างให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง ทุกหน่วยงานมีความพร้อมในการทำงานสามารถเป็นที่พึ่งและให้คำแนะนำแก่พี่น้องประชาชนได้ อย่างถูกต้อง

๒. **ชุดเคลื่อนที่เร็ว** ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อเป็นการป้องปรามและหาข่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิดในการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ชุดเคลื่อนที่เร็ว จำนวน ๔๓๖ ชุด ๆ ละ ๔ คน มีหน้าที่ ๑) ป้องปราม และหาข่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง ตามคำสั่ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง หรือเลขาธิการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ๒) เผชิญเหตุหรือระงับเหตุการณ์กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง รวมทั้ง การค้น จับกุม ควบคุมผู้กระทำความผิดนำส่งพนักงานสอบสวนหรือนำส่งศาลแล้วแต่กรณี เมื่อได้รับแจ้งจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการการเลือกตั้ง หรือผู้ที่ ได้รับมอบหมาย หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือคณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ๓) รายงานผล การปฏิบัติหน้าที่ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมาย โดยให้ปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่ ๑๘ - ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ รวม ๗ วัน (คำสั่งคณะกรรมการ การเลือกตั้ง ที่ ๔๐/๒๕๖๒ เรื่องแต่งตั้งชุดเคลื่อนที่เร็ว ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒)

๒.๑ การปฏิบัติงานของชุดเคลื่อนที่เร็ว (นายวิฑูรย์ เทพแก้ว หน.งานสืบสวนสอบสวน สนง.กต.จว.รบ. เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒) ไม่มีผลในทางปฏิบัติในการป้องกันและหาข่าว ไม่มีการอบรมชี้แจงชุดเคลื่อนที่เร็ว ระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป ชุดเคลื่อนที่เร็วส่วนใหญ่ ไม่ประจำสถาน ณ เขตเลือกตั้ง เนื่องจากพิจารณาปฏิบัติงานประจำการป้องกันระงับเหตุจะต้องได้รับแจ้ง จาก ผอ.กต.จว หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการหาข่าวความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและหัวหน้า การปฏิบัติงานถือเสมือนว่าเป็นผู้ช่วยเหลือ กต. ในการดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิดการขาดแรงจูงใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สมัครการแต่งตั้งชุดเคลื่อนที่เร็ว ควรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ได้ ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น ตำรวจตระเวนชายแดน โดยให้ขาดจากภารกิจเดิมในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

และควรประจำที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ๑ ชุด เพื่อเป็นการสั่งการ และประสานงานได้อย่างรวดเร็วทันสถานการณ์ และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดย กกด. ให้มีอำนาจในการบ่งชี้ความดีความชอบ หรือรางวัลตอบแทนของชุดเคลื่อนที่เร็ว หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุดต่าง ๆ หากสามารถปฏิบัติหน้าที่จนทำให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิด ในการเลือกตั้ง

๒.๒ เจ้าหน้าที่ชุดเคลื่อนที่เร็ว (ชื่อ/ยศ) พ.ต.ต. ภชรรัช สมานกิตติธร อายุ ๔๒ ปี ตำแหน่ง สารวัตรกองกำกับการสืบสวน ทำหน้าที่ หัวหน้าศูนย์ข่าวตำรวจภูธรจังหวัดปราจีนบุรี หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๑-๖๒๓๕๓๕๓ วุฒิการศึกษาปริญญาโท สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้ให้ความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ว่า เคยเป็นหน่วยเคลื่อนที่เร็วระดับจังหวัดในการเลือกตั้งหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมา โดยมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งพอใช้และหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง จากการดูเว็บไซต์ สอบถามผู้บังคับบัญชา และสอบถามเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยตรง และมีความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งอยู่ตลอด จะทบทวนความรู้โดยการอ่านเว็บไซต์

ปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๒.๒.๑ เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง
 ๒.๒.๒ ขาดหน่วยงานที่จะตอบคำถามได้อย่างชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์
 ๒.๒.๓ พื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่กว้างขวางเกินไปไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น

๒.๒.๔ การถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ชัดเจนและทันต่อเวลา

๒.๒.๕ ในแต่ละจังหวัดและอำเภอควรมีชุดเคลื่อนที่เร็วมากกว่า ๑ ชุด เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึง

สรุปจากการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับ พล.ต.ท. วีรพงษ์ ชื่นภักดี หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่น ๘ ประจำปี ๒๕๖๐ ได้ศึกษาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ปิดหน่วยเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ เขตดินแดงและเขตหลักสี่ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ต้องมีการประกาศปิดหน่วยเลือกตั้ง ได้แก่ ๑. ผู้ชุมนุม กบปส. ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวไม่ให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้ง ๒. คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่สามารถรับวัสดุอุปกรณ์เลือกตั้งได้ตามกำหนดเวลา ๓. หน่วยเลือกตั้งไม่สามารถเปิดหีบเลือกตั้งได้ตามกำหนดเวลา ๔. ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งหรือมีแต่ไม่ครบ ทำให้ไม่สามารถเปิดหน่วยเลือกตั้งได้ ๕. หน่วยเลือกตั้งของเอกชนไม่ยินยอมให้ใช้พื้นที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งซึ่งประสบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อสนับสนุนในการจัดการเลือกตั้ง ๔ ประการ ได้แก่

๑. ด้านความแน่นอนในการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีกฎหมายสำหรับการชุมนุม โดยเฉพาะเมื่อมีการชุมนุมประท้วงเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องใช้กฎหมายอื่นมาปรับใช้

๒. ด้านความรวดเร็วในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ในชุดปฏิบัติมีความลังเล ไม่กล้าตัดสินใจและลักษณะของสายการบังคับบัญชาหลายลำดับชั้นจึงทำให้ต้องใช้เวลาในการรอการสั่งการ

๓. ด้านความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นกลางแต่เนื่องจากอยู่ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทำให้ต่างฝ่ายต่างเห็นว่าตำรวจไม่มีความเป็นกลางและอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับตน

๔. ตัวบทกฎหมายและบทลงโทษที่เหมาะสมในการข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำความผิด ไม่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์และลักษณะทางสังคม

๓. คณะกรรมการสืบสวนไต่สวน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งการดำเนินการที่จะทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม ผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้ง จำเป็นต้องมีคณะกรรมการในการสืบสวนไต่สวนเมื่อมีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง หรือมีเหตุความปรากฏว่ามีการกระทำความผิดในการเลือกตั้ง แต่เนื่องจากพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่มีความรู้และความชำนาญในการสืบสวนไต่สวน และผ่านการอบรมสืบสวนไต่สวนตามที่กฎหมายกำหนดมีจำนวนจำกัด ดังนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะละ ๓ คน จำนวน ๒๓๑ คณะ มีอำนาจสืบสวนไต่สวนส่วนภูมิภาคตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนและไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีการประชุมชี้แจงผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเวลา ๒ วัน เนื้อหาวิชาประกอบด้วย กระบวนการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความผิดและระเบียบ ประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. งบประมาณและแผนปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนและการข่าว และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนและไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๒ วิธีการฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยายทั้งหมด และวิทยากรที่ให้ความรู้เป็นผู้บริหารจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ จนท. ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑ เจ้าหน้าที่คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน (ชื่อ/ยศ) พ.ต.อ. อธิคม จันทน์อินทร์ อายุ ๕๖ ปี ตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรสวนพริก จังหวัดปทุมธานี หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๐-๐๕๓๕๓๕๑ วุฒิกการศึกษาปริญญาโท สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้ให้ความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ว่า เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการสืบสวนและไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งค่อนข้างดี โดยได้

ความรู้จากการศึกษาด้วยทฤษฎีหมายเองเป็นหลัก นอกจากนั้นยังสอบถามเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงและสนใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งตลอดเวลาเพราะต้องใช้ปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ โดยทบทวนจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๓.๑.๑ การแต่งตั้งตำรวจในพื้นที่เป็นคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ โดยจะถูกมองว่าไม่เป็นกลางได้ เพราะตำรวจกับนักการเมืองในพื้นที่จะรู้จักและคุ้นเคยกันควรจะสลับพื้นที่ในการปฏิบัติหน้าที่

๓.๑.๒ ผู้ปฏิบัติงานไม่เข้าใจกฎหมายอย่างถ่องแท้ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายควรจัดให้มีการอบรมตำรวจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งมากกว่า ๑ วันหรือดำเนินการอบรมเป็นระยะๆ

๓.๒ เจ้าหน้าที่คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน (ชื่อ/ยศ) พ.ต.อ. ชนาวิน พวงเพชร อายุ ๕๒ ปี ตำแหน่งผู้กำกับการสถานีตำรวจนครบาลบางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๓-๐๘๖๘๕๕๕๕ วุฒิกฎการศึกษาปริญญาโท สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ ได้ให้ความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ว่า เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งเป็นอย่างดีโดยหาความรู้จากการอ่านตำราและสอบถามผู้รู้ตลอดเวลาเนื่องจากจะต้องคอยตอบปัญหาผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง

ปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน

๓.๒.๑ คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนไม่ออกไปหาข่าวได้แต่ทำการไต่สวนเฉพาะพยานที่ผู้ร้องจัดหามาทำให้ได้ข้อเท็จจริงฝ่ายเดียวไม่รอบด้าน พยานหลักฐานจึงไม่น่าจะเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย

๓.๒.๒ คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนไม่มีความรอบรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่จะสามารถนำมาประกอบสำนวนการสืบสวนและไต่สวนได้ เช่น สภาพที่อยู่อาศัย อุปนิสัยของพยาน หรือผู้ถูกร้อง สภาพสถานที่เกิดเหตุทำให้เหตุผลประกอบในการทำสำนวนนั้นบางครั้งขัดกันเอง

สรุปจากการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับ พล.ต.ท.วรราช ตันศิริสกุล หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๕ เรื่อง บทบาทตำรวจในฐานะ ผู้ช่วยเหลือสนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้แทนเป็นกรรมการและอนุกรรมการในคณะต่าง ๆ และได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยของบุคคล สถานที่ และเอกสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ขอให้จัดชุดหาข่าว ชุดป้องกัน

ปราบปราม ชุคเคลื่อนที่เร็ว ชุคสืบสวนสอบสวน และการรายงานผลการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการตำรวจนครบาล มีคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยการเลือกตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ก่อนวันเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้ง ทำหน้าที่อำนวยการ ควบคุม ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ออกแผนปฏิบัติการ และจัดกำลังรักษาความปลอดภัยรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง ประสานเตรียมการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุในการป้องกันและแก้ไข การชุมนุมประท้วงการเลือกตั้ง ประชุมวางแผนทางเตรียมความพร้อมการทำงานของพนักงานสอบสวน จัดอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายจัดกำลังตำรวจปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ร้องขอในทุกกรณี และจัดทำประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการเลือกตั้ง รวมตลอดถึง จัดทำสรุปผลการปฏิบัติเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากการศึกษาไม่พบปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย แต่พบปัญหาอุปสรรคของตำรวจ ในการดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้งด้านอำนวยการและประสานงาน ด้านกฎหมาย ด้านกำลังพล ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการนำ ผลการศึกษาไปใช้ทั้งในด้านนโยบายและด้านการปฏิบัติอันจะส่งผลให้การเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสุจริตและเที่ยงธรรม ต่อไปในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายและระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจในการช่วยเหลือและสนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างชัดเจนเพื่อมุ่งเน้นการปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้เต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย และหน้าที่ ของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ตำรวจกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีได้มีการวางแผนงานในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ทั้งในระดับปฏิบัติและผู้บังคับบัญชา อีกทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายในการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจยังเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง อาจทำให้ได้รับความรู้และแนวทางที่คลาดเคลื่อน อีกทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ยังขาดการบูรณาการในการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดการประสานงานทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ระเบียบ กฎหมาย และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ และผู้ปฏิบัติงานจริง ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

๑. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง สถานที่นับคะแนน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้มีการอบรมร่วมกับกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งเน้นกระบวนการลงคะแนน การรายงานผลการนับคะแนน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจ กฎหมาย และข้อห้าม ในการกระทำความผิด อีกทั้งเมื่อพบการกระทำความผิด จึงไม่มีแนวทาง หรือวิธีการอย่างไรในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อพบการกระทำความผิดหรือหากมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งต้องได้รับการแจ้งเหตุจากกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง หรือรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา จึงจะดำเนินการระงับเหตุ หรือควบคุมตัวผู้กระทำความผิดส่งให้พนักงานสืบสวนดำเนินการ ซึ่งจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความรู้ความเข้าใจระเบียบข้อกฎหมาย โดยต้องศึกษา หรือสอบถามจากผู้บังคับบัญชาเป็นสาเหตุให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจขาดประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ และมักถูกการร้องเรียนในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดเนื้อหาวิชาว่าด้วยการกระทำความผิดในการเลือกตั้ง และแนวทางในการดำเนินการเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเมื่อพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และควรเป็นการอบรมให้ความรู้แยกจากการอบรมของการอบรมคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีการคัดเลือกผู้นำชุมชนเข้ารับการอบรมกรรมการประจำหน่วยมีอาชีพ

และมีการขึ้นทะเบียนผู้ผ่านการอบรมก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งซึ่งวิทยากร ควรเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ ทั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเป็นการเตรียมการอบรมก่อนการปฏิบัติหน้าที่โดยผู้เข้ารับการอบรมจะขึ้นทะเบียน เพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งต่อไป

๒. ชุดเคลื่อนที่เร็ว สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ในการป้องกัน ระวังเหตุการณ์กระทำความผิดและการหาข่าว โดยให้ไปปฏิบัติหน้าที่ประจำเขตเลือกตั้ง ละ ๑ ชุด ๆ ละ ๔ คน จากการศึกษาพบว่าชุดเคลื่อนที่เร็วที่ได้รับการแต่งตั้งส่วนใหญ่ เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

๒.๑ ชุดเคลื่อนที่เร็วส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง เนื่องจากไม่มีการอบรมให้ความรู้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ก่อนการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรประสานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในคัดเลือกและกำกับการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ชุดเคลื่อนที่ ทั้งความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ของชุดเคลื่อนที่เร็ว ในการสนับสนุนภารกิจของผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อาทิ เช่น การร่วมตรวจค้น การดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดเมื่อพบเหตุการณ์กระทำความผิด

๒.๒ ชุดเคลื่อนที่เร็วมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยเกินไป เพียง ๗ วันทำให้มีเวลาน้อยเกินไป ไม่มีการหาข่าวความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและหัวหน้าคะแนน ทำให้ขาดข้อมูลเชื่อมโยง พยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะ ชุดเคลื่อนที่เร็วควรมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย ๑๕ วัน เพื่อมีเวลาในการแสวงหาข้อมูลจัดทำข้อมูลผู้สนับสนุนผู้สมัคร และควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างชุดเคลื่อนที่เร็วกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อเป็นการวิเคราะห์ และวางแผนในการเฝ้าระวังในการกระทำความผิดของผู้สมัครและผู้สนับสนุน

๒.๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ชุดเคลื่อนที่เร็วส่วนใหญ่ ไม่ประจำสถาน ณ เขตเลือกตั้ง เนื่องจากติดภารกิจงานประจำการป้องกันระวังเหตุจะต้อง ได้รับแจ้งจาก ผอ.กต.จว. หรือผู้ได้รับมอบหมาย การปฏิบัติงานถือเสมือนว่าเป็นผู้ช่วยเหลือ กตต.ในการดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด การขาดแรงจูงใจ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือหัวหน้าคะแนน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ การแต่งตั้งชุดเคลื่อนที่เร็ว ควรเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น ตำรวจตะเวนชายแดน หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ผู้สมัคร หรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกพื้นที่ การสลับพื้นที่ระหว่างจังหวัดโดยให้ขาดจากภารกิจเดิม

ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจ และควรเพิ่มประจำที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอีก ๑ ชุด นอกเหนือจากประจำเขตเลือกตั้งเพื่อเป็นการสั่งการและประสานงานได้อย่างรวดเร็วทันสถานการณ์ และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานโดย กกด. ให้มีอำนาจในการบำเหน็จความดีความชอบ หรือรางวัลตอบแทนของบุคคลอื่นที่เร็ว หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุดต่าง ๆ หากสามารถปฏิบัติหน้าที่จนทำให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้ง

๓. คณะกรรมการสืบสวนไต่สวน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะละ ๓ คน จำนวน ๒๓๑ คณะ มีอำนาจสืบสวนไต่สวน ส่วนภูมิภาคตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนและไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีการประชุมชี้แจงผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเวลา ๒ วัน เนื้อหาวิชาประกอบด้วย กระบวนการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความผิดและระเบียบ ประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. งบประมาณและแผนปฏิบัติการสืบสวนสอบสวน และการข่าว และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยว่าด้วยการสืบสวนไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๖๒ วิธีการฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยาย ทั้งหมดและวิทยากรที่ให้ความรู้เป็นผู้บริหารจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการศึกษาครั้งนี้พบปัญหาข้อกฎหมายหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน ดังนี้

๓.๑ การแต่งตั้งตำรวจในพื้นที่เป็นคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่โดยจะดูมองว่าไม่เป็นกลางได้ เพราะตำรวจกับนักการเมืองในพื้นที่จะรู้จักและคุ้นเคยกัน

ข้อเสนอแนะ ควรแต่งตั้งให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่สืบสวนไต่สวนนอกพื้นที่เพื่อที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำหน้าที่ได้อย่างตรงไปตรงมา ได้รับความเชื่อมั่นจากพยานในการสอบปากคำ ทำให้สามารถรวบรวมพยาน จนนำไปสู่การวินิจฉัยของ กกด. ได้อย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม

๓.๒ คณะกรรมการสืบสวนและไต่สวน ไม่มีการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในการเชื่อมโยง เพื่อนำมาประกอบสำนวนการสืบสวนและไต่สวนได้ เช่น สภาพที่อยู่อาศัย อุปนิสัยของพยานหรือผู้ถูกร้อง สภาพสถานที่เกิดเหตุทำให้ทำให้พยานหลักฐานในสำนวนขัดแย้งไม่น่าเชื่อถือ หรือขาดความเชื่อมโยงกัน บางครั้งขัดแย้งกันเองคณะกรรมการสืบสวนและไต่สวนทำการไต่สวนเฉพาะพยานที่ผู้ร้องจัดหามาทำให้ได้ข้อเท็จจริงฝ่ายเดียวไม่รอบด้านพยานหลักฐานจึงไม่น่าเชื่อถือเพียงพอและเป็นธรรมในการวินิจฉัยของ กกด.

ข้อเสนอแนะ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานของ กกด. ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนไต่สวน โดยเนื้อหา

การอบรมนอกเหนือจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง ระเบียบ กกต. ว่าด้วยการสืบสวนไต่สวน ควรกำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติการรวบรวมพยานของผู้ร้องและผู้กระทำความผิด อีกทั้งการรวบรวมและแสวงหาพยานเพิ่มเติมเพื่อประกอบการวินิจฉัย โดยวิทยากร ควรเป็นผู้มีความรู้หรือประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวน ในการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งที่ศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด แล้ว

ข้อสรุป จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า

๓.๒.๑ งบประมาณในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยยะสำคัญ เนื่องจากอัตราค่าตอบแทนเป็นไปตามอัตราที่ทางราชการกำหนด

๓.๒.๒ ระเบียบข้อกฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการเกี่ยวกับจัดการเลือกตั้งสอดรับนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการดำเนินสนับสนุนการเลือกตั้ง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่มีความรู้ประสบการณ์ในดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ในการดำเนินการเพิ่มเติมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการในการปฏิบัติร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตั้งแต่ระดับชาติ และระดับจังหวัดเพื่อเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้ง สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กุลชลี ไชยนันตา. “กระบวนการตัดสินใจ” กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์, ๒๕๓๕.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. “การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา. ปัญหาการพัฒนา
ทางการเมืองไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.
- พิทยา บวรวัฒนา. “รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ.๑๙๗๐ – ค.ศ.๑๙๘๐)”. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ไพลิน ผ่องใส. “การจัดการสมัยใหม่”. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- ราชบัณฑิตยสภา. ประชาธิปไตย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๓. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.
- วัชรวิชัย สาร. “ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่ : พร้อมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ
ฉบับปัจจุบัน และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑”. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๔.
- วัชรวิชัย สาร. “ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่”. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๑.
- วุฒิชัย จ๋านรงค์. “พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ”. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.
- อรอร ภูเจริญ. “แนวทางด้านนโยบายในการแก้ไขปัญหาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้”. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ, ๒๕๔๕.

รายงานการวิจัย

- ความสำคัญของการเลือกตั้ง (อ้างในรายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ สำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้ง หน้า ๑๔ - ๑๗).
- จิตรจรรยา ศรีวินิชย์, พลตำรวจตรี. “บทบาทและหน้าที่ของตำรวจในการจัดการเลือกตั้ง กรณีศึกษาจังหวัด
นครราชสีมา”. หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๕ ประจำปี ๒๕๖๓.
- วรารช ดันศรีสกุล, พลตำรวจโท. “บทบาทตำรวจในฐานะ ผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร”.
หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๕.

วีรพงษ์ ชื่นภักดี, พลตำรวจโท. “การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ปิดหน่วยเลือกตั้ง
ศึกษาเฉพาะกรณี วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เขตดินแดงและเขตหลักสี่”. หลักสูตร
การพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ ๘ ประจำปี ๒๕๖๐.

อำนาจ นิ่มมะโน, พลตำรวจโท. “ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัด
การเลือกตั้งระดับประเทศ”. หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง สำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ .

เอกสารวิจัย

ดำรงค์ วัฒนา. “ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น”. เอกสาร โครงการศึกษาเบื้องต้นเรื่องระบบการบริหาร
จัดการท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๒.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ทฤษฎีระบบ.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :[http:// oknation. nationtv.tv/ blog/ NarutOKungNU/ ๒๐๑๐/๐๕/๒๔/
entry-๑,๒๕๕๓๓, ๒๕๕๓.](http://oknation.nationtv.tv/blog/NarutOKungNU/๒๐๑๐/๐๕/๒๔/entry-๑,๒๕๕๓๓,๒๕๕๓)

เอกสารไม่ตีพิมพ์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. “หลักการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นทั่วไป”, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. “หลักการลงคะแนนลับ”, ๒๕๔๗.

ภาษาอังกฤษ

หนังสือ

Anthony Downs. An Economic Theory of Democracy. New York: Harper and Row. 1957.

Bugnicourt, Jacques. Touristes-rois en Afrique.Dakar: Enda (u.a.), 1982.

Simon, Herbert A. Administrative Behavior. New York: The McMillen Company, 1960.

V. O. KEY, JR. The Responsible Electorate: Rationality in Presidential Voting 1936-1960.
Cambridge: Harvard University Press. 1966.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	ร้อยตำรวจเอก ชรินทร์ น้อยเล็ก
วัน เดือน ปีเกิด	๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘
การศึกษา	ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประวัติการทำงานโดยย่อ	รองสารวัตรป้องกันและปราบปราม สถานีตำรวจภูธร โศกปีบ จังหวัดปราจีนบุรี พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี หัวหน้าหน่วยปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธรจังหวัดปราจีนบุรี นิติกรฝ่ายคดี สำนักกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รักษาการแทนผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสระบุรี ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมายและคดี รักษาการผู้อำนวยการฝ่ายคดี ๓ สำนักกฎหมายและคดี รองผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและคดี
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและคดี